

PER PETTERSON

LANET OLSUN ZAMAN NEHRİNE

roman

metis

Per Petterson LANET OLSUN ZAMAN NEHRİNE

1952'de Oslo'da dünyaya geldi. Kütüphanecilik eğitimi alan Petterson, tüm zamanını yazarlığa vakfetmeden Önce bir süre kitapçılık, çevirmenlik ve edebiyat eleştirmenliği yaptı. 1987'de öykülerden oluşan ilk eseri *Aske i munnen, sand i skoa* yayımlandı. Daha sonra yazdığı *Ekkolarıd* (1989), *Det er greit for meg* (1992), *Til Sibir* (1996), *I kjtflvannet* (2000) adlı eserleriyle Norveç'in en iyi romancıları arasına girdi. *At Çalmaya Gidiyoruz* (2003; Metis, 2008) ile büyük bir çıkış yapan yazar hem Norveç Kitapçılar Ödülü'nü hem de Norveç Edebiyat Eleştirmenleri Ödülü'nü aldı. Eser İngilizceye çevrildikten sonra dünya çapında ün kazandı. 2004'te *Mânen över Porten* adlı bir deneme kitabı yayımlayan Petterson'un son romanı *Lanet Olsun Zaman Nehrine*, Kuzey Ülkeleri Konseyi'nin edebiyat ödülüne layık görüldü.

Metis Yayınlan İpek Sokak 5,34433 Beyoğlu, İstanbul Tel: 212 2454696 Faks: 2122454519 e-posta: info@metiskitap.com www.metiskitap.com Yayınevi Sertifika No: 10726

Metis Edebiyat LANET OLSUN ZAMAN NEHRİNE Per Petterson

Orijinal Norveççe Basımı:

Jeg forbanner tidens elv Forlaget Oktober A/S, Oslo

İngilizce Basımı:

I Curse the River of Time Harvill Secker, 2009

İlk Basım: Şubat 2012

Metis Edebiyat Yayın Yönetmeni:

Müge Gürsoy Sökmen

Yayıma Hazırlayan: Özde Duygu Gürkan Kapak Tasarımı: Emine Bora

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık:

Metis Yayıncılık Ltd.

Baskı ve Cilt:

Yaylacık Matbaacılık Ltd.

Fatih Sanayi Sitesi No: 12/197-203 Topkapı, İstanbul Tel: 212 5678003 Matbaa Sertifika No: 11931

ISBN-13:978-975-342-853-8

PER PETTERSON

LANET OLSUN

ZAMAN

NEHRİNE

Çeviren:

ASLI BÎÇEN

metis

Steen'e

ŞİMDİ ANLATACAKLARIM birkaç sene önce oldu. Annem bir süredir kendini pek iyi hissetmiyordu. Onun için endişe edenlerin, özellikle de erkek kardeşlerimle babamın dırdırını kesmek için nihayet ailemizin sittin senedir gittiği doktora muayeneye gitti. Doktor o sırada iyice yaşını başını almıştı herhalde çünkü çocukluğumda ondan başka birine gittiğimi hiç hatırlamıyorum ya da onu genç gördüğümü. Artık uzak denebilecek bir yerde oturduğum halde ben de aynı doktora giderdim.

Bu ihtiyar aile doktoru, kısa bir muayenenin ardından annemi acilen birtakım tetkikler yaptırması için Aker Hastanesi'ne sevk etti. Oslo'nun doğusunda, yani benim sevdiğim tabirle *bizim* tarafta, Sinsenkyrsset'te bulunan büyük hastanenin beyaza boyalı odalarında, elma yeşiline boyalı odalarında pek çok can yakıcı testten geçirildikten sonra, eve gitmesi ve iki hafta sonra çıkacak neticeleri beklemesi söylendi ona. Neticeler iki değil, üç hafta sonra nihayet geldiğinde anlaşıldı ki annemde mide kanseri varmış. İlk tepkisi şöyle oldu: Şu işe bak, senelerce, hele çocuklar küçükken her gece akciğer kanserine yakalanacağım diye uykularım kaçardı, ola ola mide kanseri oldum. Zaman kaybı!

Annem böyleydi işte. Sigara içerdi, tıpkı yetişkin oldum olalı benim de içtiğim gibi. Gece yarısı yatakta kaskatı yatmamn, kuru, yanan gözlerle karanlığa bakmanın, hayatın tadını ağzmda kül gibi duymanın nasıl bir şey olduğunu iyi bilirim, ama ben çocuklarımı babasız bırakmaktan ziyade kendi hayatımdan endişe duymuşumdur hep.

Bir müddet elinde zarfla mutfak masasında oturup pencereden

senelerdir baktığı aynı çimenliğe, aynı beyaz boyalı çite, aynı çamaşır iplerine, birbirinin tıpkısı gri evlere baktı ve burayı hiç mi hiç sevmediğini fark etti. Bu ülkenin kayasını taşını, çam ormanlarını, yaylalarını, dağlarım hiç sevmiyordu. Dağlan göremiyordu ama her tarafta olduklarını ve günbegün Norveç'te yaşayan herkesin üzerinde izlerini bıraktıklarını biliyordu.

Ayağa kalkıp hole çıktı ve kısa bir telefon konuşması yaptıktan sonra ahizeyi yerine koyarak babamı beklemek üzere mutfak masasına geri döndü. Babam birkaç sene önce emekli olmuştu ama ondan on dört yaş küçük olan annem hâlâ çalışıyordu; o gün tatil günüydü. Ya da bir günlük izin almıştı.

Babamın anneme nadiren anlattığı, sonuçlan da pek görülmeyen işleri olurdu sürekli ama aralarındaki eski çatışmalar çoktan beridir çözüme kavuşmuştu. Ateşkes imzalamışlardı. Annemin hayatını yönetmeye kalkışmadığı müddetçe, kendi hayatmı huzur içinde, bildiği gibi yaşayabiliyordu. Hatta annem onu savunmaya ve korumaya bile başlamıştı. Babamı bir parça eleştirecek olsam ya da kadın özgürleşmesini desteklemek

adına gafil bir teşebbüsle babama karşı onun tarafım tutsam hemen kendi işime bakmamı söylerdi bana. Tabii şimdi eleştirmek kolay, derdi, bunların hepsi sana altın tepside sunuldu. Çok bilmiş.

Sanki benim hayatım da çok güllük gülistanlıktı. Bodoslamadan boşanmaya doğru gidiyordum. İlk boşanmamdı; dünyanın sonu geldi sanıyordum. Öyle günler oluyordu ki mutfaktan banyoya giderken en az bir kere yere diz çöküyor sonra toparlanıp yoluma devam ediyordum.

Babam pek acil projesi her neyse onun peşinden Vâlerenga'ya gitmişti kuşkusuz, hem onun doğum yeriydi Vâlerenga hem de savaştan yedi yıl sonra benim doğduğum yerdi ve kendilerine *ihtiyar delikanlılar* diyen, onun yaşlarında, onun mazisini paylaşan arka-daşlanyla buluşmaya giderdi oraya. Eve döndüğünde annem hâlâ mutfak masasmda oturuyordu. Elinde sigara vardı, Salem ya da belki Cooly; akciğer kanserinden korkanlar mentollü sigara içer.

Babam kapıda öylece kalakalmıştı, elinde iyice eskimiş bir çanta, benim altıncı ve yedinci sınıfa giderken kullandığım, o zamanlar herkesin kullandığı çantalara benzeyen bir çanta, hatta belki ta kendisi. Yani yirmi beş yaşını devirmiş bir çanta.

"Ben bugün yola çıkıyorum," dedi annem.

"Nereye?" dedi babam.

"Eve.."

"Eve," dedi babam. "Hemen bugün mü? Önce bir konuşsak daha iyi olmaz mı? Benim de bu konuda biraz düşünmeme izin yok mu?"

"Konuşacak bir şey yok," dedi annem. "Biletimi ayırttım. Aker Hastanesi'nden demin mektup geldi. Kansermişim."

"Ne, kanser mi?"

"Evet. Mide kanseri. Bir süreliğine evime gitmem lazım."

Tamı tamına kırk yıldır Norveç'te, Oslo'da yaşadığı halde, ne zaman Danimarka'nın, o küçücük ülkenin kuzeyindeki kasabasından bahsetse *evim* derdi.

"İyi ama tek başına gitmeyi düşünmüyorsun herhalde?"

"Evet," dedi annem. "Tek başma gitmek istiyorum."

Bu şekilde konuştuğunda babamm incineceğini ve üzüleceğini bildiği için bu sözleri söylemek hiç hoşuna gitmedi, aksine birlikte bu kadar hayattan sonra babamm daha iyi muameleyi hak ettiğini düşünüyordu ama başka seçeneği yoktu. Tek başma gitmesi gerekiyordu.

"Herhalde fazla uzun kalmam," dedi. "Bir-iki gün durup geri dönerim. Hastaneye yatmam gerekecek. Belki ameliyat olabilirim. Umarım. Öyle ya da böyle bu akşamki gemiye biniyorum."

Saatine baktı.

"Üç saat kalmış. Yukarı çıkıp bavulumu hazırlasam iyi olacak."

Zemin katında mutfak ve oturma odası, üst katta üç küçük yatak odası ve bir banyo olan, balkonlu bir evde oturuyorlardı. Ben de o evde büyümüştüm. Duvar kâğıtlarındaki her yırtığı, zemin tahtalarındaki her çatlağı, bodrumdaki her korkunç noktayı bilirdim. Ucuz evlerdendi. Duvara hızlı bir tekme atacak olsan bacağm komşunun oturma odasma geçerdi.

Annem masadaki kültablasmda sigarasını söndürüp ayağa kalktı. Babam hâlâ yerinden kıpırdamamıştı, bir elinde çanta, öteki eli tereddütle anneme doğru uzanmış. Babam boks ringi hariç fiziksel temas konusunda pek cevval sayılmazdı, dürüst olmak gerekirse annemin de en kuvvetli noktası değildi bu; babamı özenle, neredeyse sevecenlikle kenara itti yanından geçebilmek için. Babam çekildi ama gönülsüzce, kelimelere dökmeden anneme elle tutulur bir şey, bir işaret vermek istediğini gösteren bir yavaşlık ve kararlılıkla. Ama bunun için çok geç, diye geçirdi annem içinden, çok geç, dedi ama babam onu duymadı. Yine de babamın ona sarılmasına izin verdi; kırk yılın ve biri ölmüş olsa da dört erkek evladın ardından aralarında, birlikte aynı evde yaşamaya, birbirlerini beklemeye ve önemli

bir şey olduğunda çekip gitmemeye yetecek şeyler olduğunu gösterecek kadar.

Annemin bindiği, güneye gittiğimizde hepimizin bindiği geminin adı *Holger Danske'*ydi. Araştırdım da gemi sonraları, önce Stockholm'de ardından Malmö'de göçmenler için barınak olarak kullanılmış, şimdiyse Asya'da, Hindistan ya da Bangladeş'te bir kumsalda parçalanıyormuş ama benim bahsettiğim günlerde hâlâ Oslo'yla Jutland'ın kuzeyindeki bu kasaba, annemin büyüdüğü kasaba arasında gidip geliyordu.

Annem o gemiyi severdi ve kötü şöhretini haksız bulurdu; halk arasında bilinen adıyla *Dikkat Batarske* şu anda aynı güzergâhta çalışan, insanların içip içip kendini kaybettiği yüzer kumarhanelerden çok daha iyi bir gemiydi, hem hava kötü olduğunda biraz yalpa vursa da dalgalara asla teslim olmazdı. Benim de *Holger Danske'* ye bindiğimde kustuğum olmuştu ama hiç üzerinde durmamıştım.

Annem mürettebatı da severdi. Zaman içinde çoğuyla muhabbeti ilerletmişti. Küçük bir gemiydi ve annemi iskeleden çıkarken gördüklerinde hemen tanır içlerinden biriymiş gibi karşılarlardı.

Belki bu sefer halinde tavrında kasvetli bir şeyler fark etmişlerdi, yürüyüşünde, etrafa bakışında; kafası başka yerde olduğunda ortada gülünecek bir şey olmadığı halde etrafa dudaklarında bir tebessümle bakardı genelde, o sırada da etrafındakilerin tahmin edebileceği bir yerde değildi kafası kuşkusuz. Öyle baktığında çok güzel göründüğünü düşünürdüm. Teni sanki yumuşar, gözleri tuhaf, berrak bir ışıltıyla parlardı. Küçük bir çocukken, benim odada olduğumun farkında olmadığında ya da unuttuğunda onu dikkatle izlerdim, bana kendimi yalnız ve terk edilmiş hissettirirdi bu hali. Aynı zamanda heyecan vericiydi de çünkü televizyonda gösterilen filmlerdeki kadınlara benzerdi, mesela *Kraliçe Christina'dakı* Gre-ta Garbo'ya, hani filmin sonlarına doğru geminin güvertesinde bambaşka ruhani bir yerlere giderken düşüncelere daldığı sahnedeki gibi, ama nasıl olmuşsa bizim mutfağımıza girmiş, bir süreliğine kırmızı mutfak sandalyelerimizden birine oturmuş, parmakları arasında dumanı tüten bir sigara, önündeki henüz çözülmemiş, dokunulmamış bulmacaya bakmaktadır. Ya da *Casablanca'daki* Ingrid Bergman gibi, çünkü saçının

şekli, yanağının kavsi ona benzerdi ama annem Humphrey Bogard'a asla "İkimizi de düşünmek zorundasın" demezdi. Hiç kimseye demezdi.

Bana miras kalan ve nereye gitsem kullandığım, sahte deriden, küçük kahverengi bavuluyla iskeleye çıkarken *Holger Danske*'nin mürettebatı, onları selamlayışında bir değişiklik fark ettilerse bile bu konuda bir yorumda bulunmamışlardı ve annem de buna minnettar kalmıştı.

Kamarasına girdiğinde bavulunu sandalyenin üzerine bıraktı, lavabonun üzerindeki raftan bir bardak alıp itinayla temizledikten sonra bavulunu açtı ve giysilerin altından yanlanmış bir şişe çıkardı. İçki içtiğinde tercih ettiği viskiydi bu, Upper Ten ve sanınm bizim bildiğimizden daha fazla içiyordu. Üzerimize vazife değildi ama kardeşlerim Upper Ten'in ucuz ve kötü bir içki olduğunu düşünürlerdi, hele gümrüksüz içkilerin bol bulunduğu bir ortamda esamesi okunmazdı. Kardeşlerim malt viskisini tercih ederlerdi, Danimarka'ya giden gemide satılan Glenfiddich ya da Chivas Re-gal gibi şeyleri, başka yerlerin ürünleriyle kanştınlmamış malt viskisinin damağı nasıl okşadığı gibi saçmalıkları uzattıkça uzatırlardı ve annemi zevksiz bulup onunla dalga geçerdik. Annem bize soğuk soğuk bakıp:

"Evlat diye ne yetiştirmişim. Züppeler," derdi.

Sonra da eklerdi: "Günah işleyecekseniz biraz canınız yanmalı." Aslında ben de onunla aynı fikirdeydim ve dürüst olmak gerekirse şarap tekeline gidecek cesareti topladığımda Norveç'te üretilen Upper Ten'i alırdım, ne karıştırılmamış malttan yapılırdı ne de insanın damağından kayardı, aksine kendini ilk yuduma hazırlamadın mı insanın gırtlağını yakar, gözlerinden yaş getirirdi. Kötü viski olduğu düşünülmesin, sadece ucuzdu.

Annem şişenin kapağım ani bir hareketle açtı ve bardağın dörtte üçünü doldurup iki yudumda kafaya dikti. İçki ağzını ve gırtlağını öyle kötü yaktı ki uzun müddet öksürdü ve zaten ağrısı olduğu için biraz da ağladı. Sonra kaçak mal taşıyormuş, gümrük memurları da ellerinde levye ve kelepçelerle kapışma dayanmış gibi şişeyi kapatıp elbiselerinin altına koydu. Lavabonun üzerindeki aynaya bakarak gözyaşlarını kuruladı ve hafif tombul kadınların daima yaptıkları gibi kıyafetine çekidüzen verdikten sonra üst kata kafeteryaya çıktı. Her manada mütevazı bir kafeteryaydı bu, menüsü de tam

onun sevdiği gibi üstesinden gelinebilen mütevazı bir menüydü, zaten *Holger Danske*'yi mükemmel bir gemi yapan özelliklerinden biri buydu.

Kitabını da kafeteryaya götürmüştü. Annem daima okurdu, çantasında daima bir kitap bulunurdu ve Günter Grass'ın yeni kitabı çıkmışsa yanında muhtemelen o olurdu, Almancası. Okuldan mezun olduktan sonra sırf artık mecburi olmadığı için Almanca okumayı bıraktığımda beni iyice kalaylamış, entelektüel açıdan tembel olduğumu söylemişti; ben de kendimi savunup tembel olmadığımı, bunun prensip meselesi olduğunu, Nazilerden nefret ettiğim için Almanca okumadığımı söylemiştim. Sinirleri tepesine çıkmıştı. Titreyen işaret parmağını burnuma uzatarak: sen Almanya'yı, Alman tarihini, orada olup bitenleri ne bilirsin? demişti bana. Bastıbacak seni. Bu lafı sık sık söylerdi bana: Bastıbacak derdi, doğru pek öyle uzun boylu değildim ama kendisi de değildi. Kısa olsam da formum yerindeydi ve bence "bastıbacak" lakabı hem onun gibi kısa boylu olduğum, hem de babam gibi formda olduğum ve beni böyle sevdiği manasına geliyordu. En azından benim hüsnükuruntum böyleydi. Bu yüzden de beni kalaylayıp üzerine de bastıbacak dedi mi pek kafayı takmazdım. Hem bu konuşmayı yaptığımız sırada Almanya hakkında gerçekten pek bir şey bilmiyordum. Hakkı vardı.

Holger Danske'de bilileriyle ahbaplık etmeye çalıştığım, bililerinin masasına oturup sohbet açtığmı hiç zannetmem. Genelde insanların düşüncelerini ve hayallerini öğrenmek için onlarla sohbet etmeyi severdi, çünkü bu sohbetler sayesinde ya onların kendisiyle aynı maziyi paylaştığını ve kendisi gibi olduklarını anlar ya da farklı olduklarını görürdü ve bu farkı, bu değişik olasılıktan ilginç bulur, onlan arar, onlardan çok şeyler öğrenirdi. Bu sefer iki kişilik bir masada tek başma oturup sessizce yemeğini yedi ve kahvesini içerken kitabına odaklandı; bardağı boşalınca da kitabı koltuğunun altına sokuşturup ayağa kalktı. Vücudu sandalyeden ayrıldığı anda aniden öyle müthiş bir bitkinlik hissetti ki hemen oracıkta düşüp kalacağım ve bir daha asla kalkamayacağını düşündü. Dünya da gemi gibi savrulmaktayken masanın kenarına tutundu. Kafeteryadan nasıl çıkacağını, resepsiyondan nasıl geçeceğini, merdivenleri nasıl ineceğini hiç bilmiyordu. Yine de başardı. Derin bir nefes aldı ve masalann arasından sessiz bir kararlılıkla yürüyüp merdivenleri inerek kamarasına gitti, yüzünde daha önce tarif ettiğim ifade vardı ve destek almak için sadece bir-iki kere duvara

tutunarak kamarasını buldu, anahtan ceketinin cebinden çıkardı ve kapıyı arkasından kilitledi. Yatağa oturur oturmaz bardağına bol bol Upper Ten koyup üç hızlı yudumda içti ve canı yandığında gözleri yaşardı.

ANNEM *Holger Danske'nin* iskelesinden inip, çocukluğunun geçtiği ve kırk yıldır Oslo'da ikamet ettiği halde halen evim dediği Kuzey Jutland kasabasının rıhtımına ayak bastığında, elinde küçük kahverengi valiziyle liman boyunda yürüdü ve Danimarka'daki bütün tersaneler kâğıttan kuleler gibi yıkılıp gittiği halde, o sıralarda yani seksenlerde hâlâ kapanmamış olan tersanenin yanından geçti. Belediyenin deniz kıyısından yüz elli metre geriye çektiği, kireç badanalı Amiral Tordenskjold barut kulesinin yanından geçti. Kulenin altını kazıp iyice eskimiş demiryolu traversleri döşemişler, koca bir vinç ve bin küsur litre sabunla koca binayı çekmişlerdi. Basbayağı olmuştu işte. Kim bilir kaç ton ağırlığında taş kule mükemmelen hazırlanmış yeni yerine çekilmişti santim santim, sırf kasabanın görülmeye değer üç-beş şeyinden birini feda etmeden tersaneye yeni bir kuru havuz kazandırmak için. Ama bu harekât yapılalı epey uzun zaman geçmişti ve annem sabun ve demiryolu traversi hikâyesinin doğru olduğuna tam emin değildi; kulağa biraz tuhaf geliyordu, hem bu işlem yapılırken kendisi de orada değildi. Norveç'teydi, kader tarafından kaçırılmış, rehin alınmıştı ama buradakiler başarmıştı işte. Kule kesinlikle yer değiştirmişti.

Güzelim Plantagen Parkı’na komşu olan, onunla ağaçlarım, kayınlarını, dişbudaklarını, akçaağaçlannı paylaşan Fladstrand Kilisesi mezarlığına üç yıl önce gömülmüştü babası (her zamanki gibi huysuz ve sabırsız), annesiyse yine aynı yere neredeyse seve seve gidip yatmıştı şaşkın, utangaç; erkek kardeşi zaten otuz beş senedir oradaydı, çok kısa bir hayatın ardından sersemlemiş, gönülsüzce yattığı bu yerde.

Aile mezar taşının üzerinden bir güvercin bakıyordu. Metalden yapıldığı için uçup gidemezdi ama yine de zaman zaman ortadan kaybolur, yerinde madeni bir çubuk kalırdı. O güvercini biri almış olmalıydı, evinde bir dolapta güvercinlerin, meleklerin, başka Hıristiyan bronz heykellerinin koleksiyonunu yapıyordu belki, uzun gecelerde perdelerini kapatıp heykelcikleri raflarından alıyor, pürüzsüz, soğuk bedenlerini okşuyordu. Güvercin her çalındığında annem yolun hemen yukarısındaki cenaze levazımatçısına yeni bir tane sipariş verir ve yerine takmalarını rica ederdi.

Belki de onlar işlerini pek iyi beceremiyordu. Güvercin üç yılda üç kere kaybolmuştu.

Annem son zamanlarda mezarlık ziyaretinden dönüşte yürüyerek ya da bisikletle kasabanın merkezindeki bir eve, daha doğrusu apartmana gidemiyordu artık. Limana inen Lodsgade sokağındaki, tuvaleti dışarıda olan evin pencerelerini, birinci kattaki çiçek saksılarını işaret edip eskiden burada yaşadığını, burada şimdi olduğu kişiye dönüştüğünü söyleyemiyor, sonra da annesinin sütçü dükkânının yanmda, zemin kattaki küçük odamn penceresine işaret edip kardeşi hakkında başarısız da olsa bir-iki kelime etmeyi beceremiyordu. Sabahleyin Norveç'ten gelen gemiden iner inmez, elindeki kesekâğıdmda taze poğaçalarla, açık demir kapmm ardındaki kapıyı çalamıyordu. O kapıyı açacak kimse kalmamıştı. Orası artık onun sokağı değildi. Lodsgade'ye, oradan da şehir merkezine yürümek yerine, göğsünde üç yıldır dinmeyen tuhaf bir pırpırlanmayla liman boyunca yürüyüp istasyondan taksiye bindi. Taksi sinyalini yakıp caddeye çıkarak Nordre Strandvej yönünde ilerledi, deniz okulunun, yol boyunca uzanan kavakların ardında, bakımlı tahkimatı ve toplan ardına saklanmış Tordenskjold Tabyası'mn ve kürek kulübünün yanından geçti. Annem sık sık oraya gider, bir Tuborg ısmarlayıp küçük limana ve denize bakan cam duvara karşı oturur, dalgakıranın dar ağzından girip çıkan küçük mavi ve kırmızı tekneleri seyrederdi. Sahil boyundaki bütün ciddi balıkçılık faaliyeti seneler önce sona erdiğinden bu tekneler sadece hobi için açılırdı.

Rüzgârın diz boyundan daha fazla uzamasına izin vermediği çalılar, kum ve sahil otlarıyla dolu açık arazi boyunca ilerledi taksi; sabahın erken saatinde deniz gri mavi gözenekli bir deri gibi gergin duruyordu ve üzerindeki gökyüzü süt kadar beyazdı. Asfaltın mıcıra dönüştüğü yerde yaşlı kuşburnu çalılarıyla, yamru yumru çamların araşma girdi taksi topu topu on beş dakikalık bir yolculuğun ardından. Ne garip, diye düşündü annem, ağır çekim iler-liyorlarmış gibi, araba camındaki hafif buğu, suyun üzerindeki gri ışık, deniz fenerinin solgun, tembel ışığım çaktığı ada, dallarda son kuşburunlan, kıpkırmızı, neredeyse mora çalan kırmızı, Çin fenerleri gibi. Öteki pencereden bakmak istediğinde başı yavaşça o tarafa döndü, diliyle dudaklarını ıslattı, ellerine bakıp yavaşça parmaklarını oynattı, teni uyuşmuş ve sertleşmiş gibiydi ve sebepsizce güldü.

Taksiyi kasabaya geri göndermeden önce şoföre dört gün sonra sabah erkenden gelip onu almasını söyledi. Şoför seve seve geleceğini söyledi, böylece erkenden işe koyulabilecekti, itiraf etmeliydi ki biraya biraz fazla düşkün olduğundan her zaman sabah erken kalkamıyordu.

"Sana on biralık bahşiş veririm," dedi annem. "Yeter ki zamanında gel. O çok mühim," dedi, "bir planım var, anlarsın ya," sonra da tehdit eder gibi parmağını şoföre uzattı ama delikanlı sırıtınca kendisi de güldü.

"Tam zamanında gelirim," dedi genç adam.

Annemin dallanıp budaklanmış çamın yanından balkona çıkmasına yardım etti, bavulunu yere bıraktıktan sonra "Görüşürüz," dedi ve geri manevrayla bir yarım daire çizdikten sonra, ücretini ve küçük bahşişini aldığı çimenlikten çıktı, dönüp anneme pencereden el salladı ve kasım ayının ilk perşembe sabahı şafak alacasında lambasını yakarak uzaklaştı.

ANNEMİN gittiğinden haberim yoktu. Hayatım o sırada çok karışıktı. Bir ayı aşkın zamandır konuşmamıştık, gerçi 1989'da olanları düşününce çok da tuhaf gelmiyor ama o sırada tuhaftı. Tuhaftı çünkü benim yaptığım bir şeydi. Ondan kaçıyordum çünkü hayatım hakkında söyleyeceklerim duymak istemiyordum.

Annemin tek başına Groruddalen Veitvet durağından metroya binip Jembanetorget'te indiği, elinde kahverengi vailiziyle eski Ost-bane İstasyonunun deniz tarafındaki nemli meydanı geçtiği, rüzgârın savurduğu saçlarıyla J.C. Hagen & Co'nun yassı binasına girdiği, oradan da meğer bu hattaki son haftasını doldurmakta olan, iskelede demirlemiş *HolgerDanske'ye* bindiği öğleden sonra, ben de emanet bir arabada, arka koltukta yedi ve on yaşlarındaki iki kızımla, Nittedal'in stabilize yollarından geri dönüyordum. Araba sekiz senedir tanıdığım, istesem üstündeki gömleğini çıkarıp verebilecek bir arkadaşımın 1984 model Volkswagen Passat'ıydı.

Hava kararmaya başlamıştı, tıpkı ben kızların yaşındayken Jut-land sahilinde gelgitle sulann aniden yükselivermesi gibi, muhtemelen hâlâ da öyledir. Kasım ayının başlarıydı ve kızlar arkada benim eski plakların birinden öğrendikleri bir Beatles şarkısını söylüyorlardı, *Rubber Soul* albümünden "Michelle", öyle şaheser denebilecek bir şey değildi ama Paul McCartney'yi severlerdi, *çocukların* kolay söyleyebileceği şarkılar yazdığı için. Hem hiç fena söylemiyorlardı, hatta Fransızca bölümler bile kulağa iyi geliyordu, ben de yolun Hellerudstella'yla Stjetten arasındaki düz bölümünde direksiyonu bırakıp onları hararetle alkışlamıştım.

İkisinin de arka koltukta olması güzeldi. Böylece yüzüme bakmak zorunda kalmadan bana istedikleri her şeyi anlatabiliyorlardı, benim de onların yüzüne bakmam gerekmiyordu, hatta zaman zaman birbirlerine bile bakmıyorlardı, böylece araba ilerlerken hiç konuşmadan hepimiz kendi penceremizden dışarıyı seyrederek oturuyorduk, işlerin yolunda gitmediğini bile bile. Kızlar biliyordu, ben biliyordum, hele o arabada olmayan yok mu hepimizden iyi biliyordu, zaten bu gezilere gelmemesi de bundandı.

Vaziyet böyleydi.

"Kırlarda dolaşmaya gidelim mi," diye bağırırdım bazen koridordan ve kızlar her seferinde küçük yatak odalarından:

"Evet, gidelim!" diye bağırırlardı. Katımsa:

"Siz gidin. Ben evde kalacağım," derdi.

Tam da bunu yapması gerekirdi zaten. Tam da bunu söylemesi. Kalkıp da:

"Evet gelmek istiyorum," dese hiçbirimiz o geziyi nasıl yapacağımızı, nelerden konuşacağımızı, hangi yollardan gideceğimizi bilemezdik. Bu yüzden de kızlarla ben giderdik, merdivenlerden inip garaja girerken san metal kapılar kof bir ses çıkararak arkamızdan kapanırdı; çoğunlukla Nittedal'e, bazen Nannestad'a, zaman bolsa ta Eidsvoll'e, oradaki nehre kadar gider, dökme demirden yapılmış zarif köprüden geçer, altımızdan akan sulan seyreder, sonra her zaman gittiğimiz kafenin önünde park edip waffle yerdik. Ama en çok tarlaların arasındaki şoseleri severdik, çayırlarla tahıl tarlaları arasındaki çukurlu gri yollan, kare kare bölünmüş koyun çiftliklerini, direklerin üzerindeki beyaz porselen toplarıyla eski elektrikli çitleri, yer yer yıkılmış paslı, dikenli telleri. Beatles şarkıları söyleyerek o yollarda yokuş aşağı, yokuş yukarı gitmek, kavşaklan, kavisleri dönmek, ışık azalırken Nittedal'de, Nannestad'da, ta Eids-voll'da, dere boylarındaki çınlçıplak, saman rengi, bölük bölük, genişleyerek yukan kabaran ağaçlan seyretmek, bazen bir kıvrımı dönünce bir-iki gün önce ot öldürücü sıkılmış bir tarlanın hastalıklı turuncusuyla karşılaşmak, sonra bu rengin mora ve kış bastırmadan sürülmüş tarlalarda her şeyi tüketen siyaha dönüştüğünü görmek, ışığın içlerinden akıp gitmesini, yok olmasını seyretmekle geçmişti 1989 sonbaharı. O ürkütücü yerlerden biraz daha hızlı geçer, azıcık güler, tiz, korkulu seslerle bağırırdık:

"Aman dikkat, kara delik bizi yutacak!"

Kızlara kara deliklerden bahsetmiştim, nasıl her şeyin içlerine çekilip yok olduğunu, nasıl hayatların, koca dünyaların yutuldu-ğunu, *bizim* dünyamızm da yutulabileceğini anlatmıştım. Onlar bağırdığında ani bir hamleyle direksiyonu kırardım ve kıl payı kurtulmuş olurduk. Sonra rahat bir nefes alır, kozmik uçurumun kıyısından dönen biz değilmişiz gibi gülerdik ve benim direksiyonda tuttuğum ritim eşliğinde hep birlikte, *I should have known better* şarkısını söylerdik.

Sonra erkenden karanlık çöker, görülecek bir şey kalmazdı. Arabanm içinde omuzlanmızm ve ellerimizin etrafında birikirdi karanlık. Sadece kızların saçları parlardı trafik lambalarının ışıklarında, kırmızı ve san, hız göstergesindeki sayılar parlardı, bir de trafiğin akışına göre açılıp kapanan

uzun farların mavi ışığı yanıp sönerdi. Skjetten'i geçtiğimizde şarkı söylemeyi bırakır, Strom-men İstasyonu köprüsünde iyice sessizleşirdik.

Apartmanın altındaki garajdan çıkalı yarım gün filan geçmiş olurdu; kamımız zil çalar, başımız döner, kafamızın köşeleri uyuşmuş olurdu, tabii kafada köşe diye bir şey varsa. Yine de hiçbirimiz arabanm karanlığında sessizliği bozmak istemezdik; ormanın kenarından, büyük hastanenin etrafından son dönemeci alırken yeşil yeşil yanıp sönen sinyal lambasının sesi duyulurdu sadece ve kendimizi eski kilisenin önünde bulur, oturduğumuz mahalleyi çıkan dik yokuşu tırmanmaya başlardık, işte o sırada kızların arkada ne düşündüğünü ölesiye merak ederdim. Benim tek düşüncem gecenin içinde sessizce süzülen bir baykuş gibi hızla yaklaşan boşanmaydı; gerçi henüz bir tarih belirlememiştik, sadece genel olarak kararlaştırmıştık, daha doğrusu karım kararlaştırmıştı, birlikte geçirdiğimiz on beş seneye, saçları sarı kırmızı parlayan bu iki kıza rağmen. Yüzüm maske gibiydi, ağzım kuru. O sırada birisi nasıl hissettiğimi sorsa, na şurası sızlıyor derdim, göğsümün üzerini, daha doğrusu gırtlağınım hemen dibini işaret ederek. Her sabah işe gitmek için evden daha erken çıkıyordum. Otobüste otururken göz-kapaklanm batıyordu. Beni neyin beklediğini bilmiyordum. Acaba daha sonra, tek başma kaldığımda daha beter mi olacaktı? Daha beter olacak diye korkuyordum. Bedenime olacaklardan korkuyordum, göğsümde hissettiğim acının, en küçük bir lokmayı bile yutarken verdiğim mücadelenin, bacaklarımdaki ani hissizliklerin daha beter olacağmdan korkuyordum, hasarlı radyo dalgalan gibi uçuşan düşüncelerimden, rüyalarımdaki çılgın, sonsuz düşüşlerden; muhtemelen her şey daha beter olacaktı, hem bu konuda yapabileceğim hiçbir şey yoktu. Beni bu durumdan çıkaracak bir irade hamlesi, bir düşünce sıçraması yoktu. Bazen tek seçeneğim bir iskemlede oturup en kötü atakların geçmesini beklemek oluyordu en basit bir işi bile yapabilmek için, bir dilim ekmek kesmek, tuvalete gitmek, koridordaki o yorucu metreleri aşıp yatağıma yatabilmek için. Çoğunlukla teslim olup nerede oturuyorsam orada uyuyordum ve kapıda anahtarın döndüğünü duyduğumda kafamda çakan mavi ışıkla aniden yerimden sıçrayarak uyanıyordum.

Üstesinden gelebildiğim yegâne şeyler bu kır gezintileriydi, Nittedal, NannestadveEidsvoll'da. Kış gelmeden hemen önce renklerde bir başkalık vardı ya da renklerin yokluğunda, orman hattında, yollardaki dönemeçlerde

bir başkalık vardı; işler değiştiğinde bütün bunları hatırlayacağımı düşünüyordum. Hem gezerken hareketsiz kalmıyor, sürekli ilerliyordum, şampanya rengi Mazda'mda ya da 1989 Kasımının ilk günlerinde olduğu gibi bana ait olmayan gümüş rengi Volkswagen Passat'ımda. Arka koltukta oturup yine Paul McCartney'nin yazdığı "Eleanor Rigby"yi ya da "When I'm sixty four"u söyleyen kızlarda da bir başkalık vardı. Daha önce bu şarkıların hiç bu şekilde söylendiğini duymamıştım ve bunun da asla unutmamam gereken bir şey olduğunu düşünüyordum.

Son yokuşu üçüncü viteste çıktık. Yol uzun ve dikti ve kışın geniş virajda parlayan buz ürkütücü olurdu. Sonra ağaçların altmda, apartmanların etrafında bir yarım daire çizdik ve bizimkinin önüne yanaşıp haftalardır bozuk olduğundan açık duran otomatik garaj kapısından içeri girdik. Garajın öteki ucuna kadar gidip, çıplak beton duvara san boyayla yazılmış kendi daire numaramın olduğu yere geri geri girmeye çalışırken kızlar gözlerini sıkı sıkı kapatıp nefeslerini içlerine çektiler ve bir an tuttular çünkü çok dar bir yerdi. Bir keresinde park ederken elime yüzüme bulaştırmıştım da bir komşuyla birbirimize girmiştik, neyse ki sonra taşındı. Üst katımızda oturuyordu ve bazı akşamlar müzik setinin sesini sonuna kadar açtığında kansınm, Kıs şunu Allah aşkına, diye bağırdığını duyardım.

Bu sefer arabayı sorunsuz park ettim. İki tarafta da genişçe bir mesafe bırakarak park yerimi tam ortaladım ve kendi arabam olmadığı için talihime şükrettim. Arabadan çıktık ve kendimizi gamsız hissetmek için her zaman yaptığımız gibi kapılan hızla çarparak kapattık; kapanma sesi uzun garajın öte ucuna kadar yuvarlanıp geri döndü. Her şeyin kuralına uygun olduğunu, kapıların kilitli, anahtarın cebimde olduğunu dikkatle kontrol ettikten sonra evimizin merdivenlerini çıkmaya başladık, ben en arkada, isteksizce.

Hole girdim, ordan mutfağa, oturma odasına; on senedir neredeyse her şey aymydı, duvarlarda aynı posterler, yerde aynı halılar, aynı çirkin kırmızı koltuklar, yine de aynı değildi sanki, yani başta olduğu gibi, dünyaya karşı sadece ikimizin, omuz omuza, el ele olduğumuz gibi, o zamanlar *sadece şenle ben varız*, derdik, *sadece şenle ben.* Ama ne olduysa oldu ve hiçbir şey yerine oturma-maya başladı; her şeyin araşma boşluklar, mesafeler girdi, aynı anda hem çekilen hem itilen uydular gibi ve o boşluklan, o mesafeleri aşmak için inanılmaz bir irade kuvveti gerekmeye başladı, benim

sahip olduğumdan, kullanmaya cesaret edebildiğimden çok daha fazla. Romerike'de, Oslo'nun doğusunda, doğu Norveç'teki üç-dört bölgede arabayla dolaşırken olduğundan çok farklıydı her şey. Orada etrafımı kuşatan araba vardı ama burada, evde her şey odağmdan kopup etrafa savruluyordu. Denge sinirime bir virüs yerleşmiş gibi. Dünyayı toparlamak için gözlerimi kapattığım sırada banyo kapısının açıldığını duydum ve kanının ayak seslerini.

Dünyanın her yerinde, her türlü zemin üzerinde tamrdım bu ayak seslerini, şimdi de tam önümde durmuşlardı. Nefesini işitebiliyordum ama yüzümde hissedebileceğim kadar yakm değildi. Bekliyordu. Bekliyordum. Odalardan birinde kızlar yüksek sesle gülüşüyorlardı, Nefesinde bir gariplik vardı. Daha önce hiç böyle nefes aldığını görmemiştim. Gözlerimi açmadım, sımsıkı kapalı tuttum. Sonra içini çektiğini duydum.

"Allah aşkına Arvid," dedi. "Şunu keser misin! Çocuk gibisin."

Ama gözlerimi açmak istemiyordum. Açınca her şey apaçık görünecekti. Artık beni sevmiyordu. İstemiyordu.

"Kardeşin aradı," dedi. "Önemli galiba."

Bir an karşımda durduktan sonra arkasını dönüp tekrar banyoya gitti. Yavaşça gözlerimi açıp sırtının uzaklaşmasını seyrettim. Göğsümün üst kısmını elimle ovaladım.

ERKEK KARDEŞLERİMDEN birisi beni arayıp, annemin hasta olduğunu öğrenir öğrenmez Danimarka'ya gittiğini, onunla doğru düzgün konuşacak, onu teselli edecek zaman bulamadıklarını söylediğinde çabucak kararımı verdim ve bir telefonla işlerimi hemen halledip, annemden tamı tamına iki gün sonra sabahın erken saatlerinde, haksız yere adı kötüye çıkmış *Holger Danske'*yle, Kuzey Jut-land limanına ulaştım. Uyuyakalmış, kafeteryadaki kahvaltıyı kaçırmıştım ve kadının biri kamaramın kapısını yumrukluyordu:

"Kıyıya yanaştık," diye bağırıyordu kapıyı yumruklarken, "kıyıya yanaştık, uyanın artık!" Bir gece önce barda tanıştığım kadınlardan birisi olup olmadığını merak ettim.

Dün akşam usul usul nemli bir geceye doğru evrilirken küçük bar tıklım tıklım erkek doluydu ama arada kadınlar da vardı, gerçi her zamanki kadar fazla değil ve birkaçıyla uzun uzun sohbet etmiştim.

İçki içmek isteyenlerin epey bir cendereye girmesi gerekiyordu. İçmeyi gerçekten de çok isteyenler dip dibe durmuş, sigaralarını dikkatle parmaklarının arasına saklamış, biralarını ya da duble viskilerini göğüslerine yapıştırmış ayakta duruyorlar, içmek istediklerinde bardağı ağır manevralarla gömleklerinin yakasına ve çenelerine sürterek ağızlarına kadar kaldırıp o pek kıymetli yudumu içiyorlardı.

Adamlardan biri hiç hoşuma gitmemişti. Bana baktığında yüzünden hazzetmemiştim. Sanki benim hakkımda benim bilmediğim bir şey biliyormuş gibiydi, onun için her şey çok açıktı, halbu-

ki ben onun gördüğü şeye etki etmekten âciz çırılçıplak duruyordum, hem benim gözlerimde ne gördüğünü gözlerinden de anlaya-mıyordum. Ama gördüğü ve *bildiği* şeyler bir şekilde onu bana üstün kılıyordu ve gariptir buna hakkı vardı. En azından bana öyle geliyordu. Elbette doğru olamazdı çünkü onu daha önce hiç görmediğime emindim ve hayatıma dair bir şey bilmesi imkânsızdı. Ama bakışlarım ne zaman bana çevirse ki bunu sık sık yapıyordu, her şeyi bilen ve üstünlük taslayan bir hali vardı. Bu beni huzursuz ediyor, konsantrasyonumu bozuyordu, hatta bir keresinde tuvalete ya da odasmda unuttuğu bir şeyi almaya gittiğinde kışkırtıcı bir biçimde omzuma çarpmıştı. Bardağımdaki biranın bir kısmı bir-iki gün önce çok beğenerek aldığım gömleğimin üzerine dökülmüştü. Bana bilerek çarptığım düşünüyordum ve kendimi tehdit altında hissediyordum. Aslında nedendir bilinmez hayatımdan endişe ediyordum, epey korkmuştum. Biramı bara bırakıp çıktım.

Önce kafamı biraz toparlamak için güverteye çıkmak istedim. Ağır kapıyı itip dışarı adımımı attığımda küpeştenin o taraf karanlıktı. İçinden çıktığım koridorun zayıflayan ışığında, filikalar yukarıda zeplin gibi asılı duruyordu. Kapı arkamdan uğursuz bir gürültüyle kapanmıştı. Dalgaların arasında ilerleyen geminin etrafında denizin ve rüzgârın sesini duyuyordum. Fazla dalga yoktu ama deniz sütliman da sayılmazdı; kasım ayı olduğundan hava soğuktu. *Holger Danske,* sadece yakın dalgaların beyaz köpüklerinin ve sigaramın ateşinin göründüğü karanlık gecede usul usul sağa sola yalpa

vuruyordu. Sigaranın tadı berbattı. Kusacağım zannettim ama denizin gücü vücudumun başa çıkamayacağı kadar fazla değildi. Sigarayı küpeşteden rüzgâra doğru fırlattım; geminin gövdesine çarpıp kıvılcımlandıktan sonra karanlıkta kayboldu. Soğuk bir duvarın omzuma dokunduğunu hissedene kadar dikkatle geri çekildim ve duvara yaslanıp gözlerim karanlığa alışana kadar öylece durdum. Kendimi daha iyi hissediyordum. Faerder deniz fenerini geçtiğimizden geminin iki tarafı da açık denizdi ve deniz eski bir dost gibi geliyordu ki birden bardaki adamın buraya gelebileceğini düşündüm; o zaman işim biterdi. Benden daha iri-yan olduğundan aklına esse beni gemiden aşağı atabilirdi ve kimse tam olarak nerede düştüğümü bilemeyeceğinden ölür giderdim. Bu düşünce öyle güçlendi ki güverteden aynlmak zorunda kaldım, halbuki daha önce pek çok kereler geceleyin böyle durup denize bakmış ve ihtiyacım olan sükûnu onda bulmuştum.

Biraz zorlanarak da olsa, rüzgânn ittirdiği ağır kapıyı açmayı başardım ve merdivenden inip kamarama gittim.

Tam yatağa oturmuş ayakkabılanmı çıkaracaktım ki kapı güm güm çalmdı. Bir an korkudan tam manasıyla donakaldım ama sonra yavaşça doğruldum. Ne yapacağımı bilemiyordum. Kulak kesilip beklerken keskin, kuru bir sesle kapı bir kez daha çalındı ve o anda ne yapacağıma karar verdim. Sağ yumruğumu iyice sıktım, kapıdan bir-iki adım geri çekildim, hızla açtım ve dışan fırladım. Koridor loştu ve yüzünü göremiyordum, aslmda hiçbir şey göre-miyordum ama çenesine, kulağının hemen altına yumruğu indirdim; elim fena acıdı, adam da karşı duvara savruldu. Yumruğumun şiddetinden ziyade şaşkınlıktan savrulmuştu herhalde. Ama kapıyı hızla kapatıp çabucak iki kilit atarken eklemlerimin ağndığmı hissettim. Nefesimi tutup kulak kesilerek bekledim ama koridordan hiç ses gelmiyordu; kapmm önünde biraz daha durdum ama hâlâ ses seda yoktu, ben de yatağıma yatıp uyku bastırana kadar sesleri dinlemeye devam ettim ama soma uyuyakaldım ve kadının kapımı yumruklamasıyla uyandım:

"Kıyıya yanaştık, kıyıya yanaştık! Uyanma zamanı!" Bir-iki saat önce yaşadığım olay sanki rüyada gerçekleşmişti de unutmaya başlamıştım bile. Ama elim hâlâ acıyordu ve açıp kapatmakta zorluk çekiyordum.

Rıhtıma çıktığımda rüzgârda hafiften titreyerek yürümeye başladım. Midem bulanıyordu. Başım dönüyordu. Üzerimde eski camadana ceketim vardı ve

denizci çantasma benzeyen çantamı omzuma vurmuştum. Bütün amlanyla Lodsgade'nin kıvnmlı sokaklarında yürüyordum; ben çocukken adı The Ferrs Inn olan Bar Sinatra'nın yanından geçtim. •

Upuzun Danmarksgade üzerinde, eskiden Colosseum Sineması olan binanın yanındaki küçük içki dükkânının önünde durdum. Çocukken sık sık giderdim Colosseum'a, annemle birlikte *Gemide İsyan'ı* burada seyretmiştik, başrolde Marlon Brando vardı, Fletc-her Christian karakterinde. Brando hayranı olan annem onun so-murtuk, gösterişsiz ama açık oyunculuğuna bayılırdı, *Bilardocu'* daki genç Paul Nevvman'ı da beğenmişti; ikisinin de ortak bir noktası, her an patlamaya hazır bir hali vardı ona göre, halbuki James Dean'i vasat bulurdu. Hatta hiç sevmezdi, fazla mızmız, olgunlaşmamış, omurgasız bulur ve çabucak unutulacağını düşünürdü. Montgomery Clift tartışmasız en büyük oyuncuydu; *İnsanlar Yaşadıkça'*da, *Uygunsuzlarda* - kırılganlığı, gözleri, vakan.

İçki dükkânı daha açılmamıştı, benim de özellikle gemide geçirdiğim geceden sonra raflarda gördüğüm ürünlere pek ihtiyacım yoktu, yine de geçerken şöyle bir göz atmış ve vitrindeki üç şişeyi görünce durmuştum; Fransız içkisiydi bunlar, Calvados, muhtemelen üç farklı kalitede ve onlan görür görmez hayatımda hiç Calvados içmediğim aklıma gelmişti. Planladığım gibi taksiyle değil de yürüyerek gidersem ortadaki şişeyi almaya param yeterdi. Kendi arabam vardı ama Norveç'te bir tamirhanede kırık şaftının düzeltilmesini bekliyordu, hatta muhtemelen çoktan tamir edilmişti ama ben fırsatını bulup da almaya gidememiştim. Bu yüzden de evdeyken bir yere gitmem icap ettiğinde ya yürüyor ya da otobüse biniyordum. Hem işime de geliyordu çünkü otobüste uyuyabiliyordum. Bolca da uyuyordum doğrusu. Uyuyabildiğim kadar uyuyordum. Daha çok hoşuma giden hiçbir şey yoktu. Ama şimdi buradaydım ve Calvados şişelerinden birini almak istiyordum, demek ki yürümem gerekecekti. Tam benlik.

Yürümek gelmiyordu içimden, yorgundum, uzun zamandır kendimi bu kadar yorgun hissetmemiştim, o kadar yorgundum ki adeta hoşuma gidiyordu. Orada durup eksilerle artılan düşündüm, dükkân açılana kadar on dakika bekledim ve içeri girip ortadaki şişeyi aldım. Satıcı içkiyi kesekâğıdma sardı; tıpkı filmlerdeki gibi diye düşündüm çünkü ben

Norveçliyim ve Norveç'te içkileri kesekâğı-dma sarmazlar hiç. Filmde gibi hissetmek hoşuma gitti. Kendimi film oyuncusu gibi düşündüm. Film oyuncusu olsam yazlığa yürümek daha kolay olurdu.

Seneler önce uzun uzun Calvados'tan bahsetmiştik annemle, bana zorla Erich Maria Remarque'm *Zafer Takı'm* okuttuğunda.

"iyi kitap," demişti, "biraz duygusal belki ama tam senin yaşma göre." Daha yirmi yaşında yoktum ve pek alınmamıştım çünkü duygusal nedir tam bilmiyordum ve küçümseme içerebilecek bir ifade olduğundan haberim yoktu; bir şeyin hem duygusal hem de yirmisine gelmemiş genç bir adama göre olması... Gerçi annemin öyle bir kastı yoktu, benim duygusal olduğumu düşünmüyordu, sadece kitabın benim için faydalı olacağını düşünüyordu, yanılmamıştı da, o yaşta okuduğum halde kitaptan gerçekten çok şey almıştım. Annemle günün birinde bu içkinin tadına bakmanın harika olacağını konuşuyorduk; benim için tam bir sihirli iksire dönüşmüştü bu sıvı, Remarque'm romanmda kollara ayrılarak akan altın bir nektar; tuhaftır çok güçlü bir anlam da kazanmıştı, muhtemelen alınması mümkün olmadığından, tekelde sadece tek bir türü satılıyordu, o da bizim bütçeyi aşıyordu. Ama *Zafer* îMz'nda, biri Stalin diğeri de Hitler'den kaçmış iki arkadaş olan Boris'le Raviç mütemadiyen Calvados içiyordu. Alman işgalinden önce Paris, bütün cephelerde, geçmişte ve gelecekte süren mahşeri bir savaş. Hayata dair konuştuklarının ağzımda bıraktığı tat yakınlarda bir cenazade söylediğim ilahiyle aynıydı: *Anılar için teşekkürler, umut için teşekkürler, buruk ıstırap hediyesi için teşekkürler.*

Yan karanlıkta Danmarksgade'de yürüyordum, şişe herkesin görebileceği şekilde koltuğumun altma sıkıştırılmış; sabahın köründe, daha dükkânlar açılır açılmaz bir şişe Fransız içkisi almış bir adamdım, sadece filmlerde ve İkinci Dünya Savaşı sırasında ya da hemen öncesinde yazılmış, her türlü fiilin çoktan geride kalmış bir zamana bağlandığı bazı eski kitaplarda rastlanabilecek bir adam, yine de zamanda ve mekânda savrulmuş, orada ve o anda yürüyordum.

Yazlığa geldiğimde, çantam sırtımda, şişe koltuğumun altında, çimenliği ve ağır kara çam dallan altındaki barakayı geçtim ama kapı kilitli olmadığı halde annem evde değildi. Annem bu evde kalırken kapıyı hiç kilitlemezdi zaten. Ancak Norveç'e dönerken kilitlerdi ama o zaman suyu, elektriği, her

şeyi kapatırdı; babamm göreviydi bu. Her şeye o kilit vururdu; bavullara, bisikletlere, kapılara, soma da deli gibi anahtarları arardı. O ararken sırtlarımız dona dona, ayaklanmızı değiştire değiştire, her zamanki gibi, diye düşüne düşüne, sabırla onu beklerdik. "İnsan tedbirli olmalı," diye söylenirdi bize, yüzü sinirden kıpkırmızı.

Masanın üzerinde bir kitap vardı. Bu sefer Günter Grass değil, Somerset Maugham, İngilizce, karton kapaklı eski bir Penguen baskısı, *The Razor's Edge;* Birinci Dünya Savaşı'ndan soma Hindistan'a giden ve orada ruhsal değişim yaşayan Amerikalı bir pilotu anlatan bu kitap hep canımı sıkmıştır, hippi kitabı olduğunu düşünmüşümdür hep, en azından zaman içinde öyle oldu. Annem bunu neden okumak istemişti ki? Çantamı yere bırakıp elimde şişeyle dı-şan çıktım ve çamların arasındaki çakıllı yoldan sık kuşburnu çalı-lanna doğru yürüdüm, sonra yolu bırakıp sahil otlan arasındaki patikadan kumsala yürüdüm. Hava epey rüzgârlıydı. Annemi bir bakışta gördüm. Alçak bir kum tepesine oturmuş, kalın paltosuna sarınmış, yakasını kaldırmıştı; başı açıktı. Siyah kıvırcık saçlan rüzgârda savruluyordu; daha saçları beyazlamadı, diye düşündüm, en azından fazla beyazlamadı, altmışını geçtiği halde. Başı olağanüstü dik oturuyordu orada; bazılan kibirli bulurdu bu duruşu. Aslmda sadece düşünceliydi ve dalgın dalgın denize bakıyordu, muhtemelen onu bekleyen şeylerden çok farklı bir şey düşünüyor, bir yandan da sigarasını tüttürüyordu; *Cooly* diye geçirdim içimden ya da *Salem*, hatta daha ucuz Danimarka markası *Look* mentollü.

Geldiğimi duyduğuna eminim ama dönüp bakmadı. İyice yaklaştığımda yavaşça seslendim:

"Merhaba!"

Yine dönmedi, sadece "Hemen konuşmaya başlama sakın," dedi.

"Benim," dedim.

"Kim olduğunu biliyorum," dedi. "Uzaktan düşüncelerin tangırdıyordu. Paraya mı sıkıştan?"

Kahretsin, hasta olduğunu, hatta ölebileceğim biliyordum; bunun için peşinden gelmiştim, buna emindim, yine de dedim ki:

"Anne, ben boşanıyorum.”

Sırtından kendim nasıl toparladığım, ağırlığım vücudunun içindeki bir yerden başka bir yere, *kendi* olduğu yerden, muhtemelen *benim* olduğumu düşündüğü yere nasıl geçirdiğim gördüm.

"Gel otur," dedi. Bol bol yer olduğu halde sanki bana yer açar gibi kenara kaydı ve dolaşık otlara eliyle vurarak neredeyse sabırsızca:

"Gel madem!" dedi. Gidip yanma oturdum. Şişeyi kesekâğıdm-dan çıkarıp, devrilmesin diye beyaz, yumuşak kuma gömüp ayaklarımın araşma koydum ama annem fark etmedi. Hatta bana bakmadı bile; rahatsız oldum.

BU ANLATTIĞIM DÖNEMDEN seneler önce, yetmişlerin başlarında, Oslo'nun Daelenenga mahallesinde, Dselenenggata ve G0teborg-gata'nm kesiştiği köşedeki üniversiteye gidiyordum. Okulla aym sokakta, Cari Bemers Plass'ta oturduğum için gülünç denecek kadar kısa bir mesafe yürümem yeterli oluyordu. Daha yeni yirmi yaşma basmıştım ve ellili, altmışlı yıllarda çocukluğumun geçtiği Veitvet'teki teraslı evden sonra, öğrenci kredisi bağlanır bağlanmaz çıktığım ilk evdi. İstesen de istemesen de bunu yapmak zo-rundaydın, o zamanlar bizim sokaktaki tabirle *yükseğine devam etme şansı bulmuşsan.*

Parayı alır almaz ilk iş gidip kendime bir müzik seti aldım; TR 200 Tandberg amplifikatör, Lenco marka pikap ve markasını hatırlayamadığım 20 wattlık iki hoparlörden oluşuyordu ama sesi müthişti. Ağabeyimin kredisi bağlanır bağlanmaz topladığı müzik setiyle aynıydı. Onu çokça taklit ettiğim bir dönemden geçiyordum. Her konuda değil tabii. Ben o zaman komünisttim, Maoist, ağabeyim değildi; hem el becerisi öyle fazlaydı, marangozluk, çizim ve resim türü şeyleri öyle iyi yapardı ki onu taklide kalkışmak aklımın ucundan bile geçmezdi. Ben kitap okurdum. Çok fazla okurdum ve kendimi kitaplarda kaybedişim yeterince gizemli ve ilginç görünmüş olsa gerek ki bazen ağabeyim beni taklit etmeye çalışırdı, ben de buna çok sevinirdim.

Âdetim olduğu üzre G0teborggata'dan aşağı yürüdüğümde Fre-ia çikolata fabrikasına giderdim. Annem orada çalışıyordu. Günde sekiz saat, haftada

beş gün, artı mesailer, şekerleme bandında otururdu senelerdir. Bütün Daelenenga ve Rodel0kka çikolata, kakao

kokardı, özellikle sabahlan, hava serin ve biraz da nemli olduğunda; sadece geceleyin içkiyi biraz fazla kaçırdığım zamanlarda bu koku bana kötü gelirdi. Onun haricinde bana rahatlık verir, çocukluk amlanmı hatırlatırdı, bazı yüzleri, kalabalık yemekleri, masa örtülerini, yeni temizlenmiş pınl pınl beyaz panjurlardan süzülen güneş ışınlarım ve bütün bunların ortasında, birdenbire her şeyin çok güzel, harika olduğunu hisseden kendimi. Bazen gece geç vakitte, Cari Bemers Plass'taki küçük dairemde geçmişten gelen bu duygunun içimde kabarmasına izin verir ve çocukluğuma öyle muazzam bir özlem duyardım ki korkuya kapılacak gibi olurdum.

Dersler bittiğinde ya da kantinde oturmaktan sıkıldığımda genelde G0teborggata'dan aşağı yürür ve sağa Daelenenga Stadyumu tarafına, Freia'nın işçi girişinin olduğu tarafa sapardım. Fabrikanın etrafım çevreleyen tuğla duvara yaşlanırdım ve koku çok güzel gelirdi, tabiat kokusu gibi, babamla gittiğimiz yerler gibi, 0tsmar-ka'mn, Lillomarka'nın ormanlan gibi. Amold Haukeland'm, girişin hemen yanındaki sütunun üstünde, yavaş yavaş dönen, ağır, parlak, madeni heykeline bakardım aval aval. Oraya konulalı iki-üç sene olmuştu daha ve rüzgâr arpı olarak yapılmıştı, yani rüzgâr estiğinde müziği andıran sesler çıkartması gerekiyordu ama bildiğim kadanyla öyle bir ses çıkarttığını duyan olmamıştı henüz. Kendim sardığım Petter0e 3 sigaramı tüttürürdüm. Hayatta bir daha asla o kadar bol zamanım varmış gibi hissetmedim. Güneşte durup vardiyası bittiğinde devasa binadan çıkıp kapıya uzanan yoldan yürüyecek annemi beklerdim. Kapıdan çıkar çıkmaz görürdüm onu uzaktan ve her seferinde Rudolf Nilsen'in yirmili yıllarda sevgilisine yazdığı şiirini hatırlardım:

Öyle çok gördüm ki gelmelerini

Bilirim ne zaman yakın olsan...

Bu şiirin aklıma gelmesinin sebebi bulunduğum yerdi, Daelenenga ve Rodel0kka arasında, Oslo merkezin doğu tarafında, Rudolf Nilsen'in bölgesinde, muhtemelen tanıdığı çoğu kızın çalıştığı fabrikanın kapısmda.

Kapıya doğru yürüyen nişanlım değil de annem bile olsa kesinlikle bana yakındı, şiirin söylediği gibi; bana öyle geliyordu.

Doğrulup duvan desteksiz bıraktım ve seslendim:

"Freia çikolatası!"

"Almıyım," dedi.

"Freia şekerlemesi?"

"Evlerden ırak," dedi kızararak çünkü bekçi bizi duymuş gülüyordu.

Bekçinin yanından geçip de kapıdan çıktığında, "Eee hangi rüzgâr attı buraya?" dedi alçak sesle. "Paraya mı sıkıştın?"

Sıkışmıştım elbette. Hep sıkışıktım.

"Ne? Gün boyu çalışıp da yorulmuş annemi sırf biraz paraya sıkıştım, o da belki üç-beş kuruş verir diye beklediğimi mi ima ediyorsun? Yazıklar olsun."

"Ne kadar lazım?" dedi.

Omzumu silktim.

"Bakalım," dedi elini küçük çantasına daldırarak; eski kahverengi cüzdanını çıkarıp, artık ekonomik gücü kalmamış kocasının meraklı bakışlarını savuşturmak için geliştirdiği kaçamak tavırla içine şöyle bir göz attı ve katlaya katlaya minicik yaptığı yüz kronu, görünüşte gönülsüz avcuma maharetle sıkıştınverdi.

"Al bakalım," dedi.

Paranın ne kadar olduğunu hemen görmüştüm. "Vay canına, anne, yüz kron. Bu çok fazla."

Gerçekten de fazlaydı. Aylık kiram 170 krondu.

"Bu konu burada kapanmıştır," dedi annem. "Babana da söylemek yok."

"Onu hiç görmüyorum ki," dedim.

"Bu sadece onun hatası değil," dedi annem, doğrusu haklıydı, çok yerinde bir sözdü. Babama zaten bir şey söylemezdim, neden söyleyeyim ki? Paranın işime yarayacağma da şüphe yoktu. Ama o gün oraya gitme sebebim paraya sıkışmış olmam değildi, hiç değil, parasızlık bir yaşam biçimiydi, artık farkına bile varmıyordum. Ona söylemek istediğim bir şey vardı, bilmediği ve tahmin

edemeyeceği bir şey.

"Eve gitmeden Bergersen'in orada bir kahve içmeye ne dersin?" diye sordum. Öyle olağandışı bir telkifti ki hiç düşünmeden evet dedi. Normalde G0teborggata'dan Daelenenggata boyunca yürüyüp Ringen Sineması yanından -on bir yaşmdayken iki bölümden oluşan *Zorro'nun Taburu'nu* bu sinemada seyretmiştim, o iki cumartesinin arası dayanılmaz uzun gelmişti- Cari Bemers Plass'a çıkardık, sonra karşıya geçip Grenseveien'den metro istasyonuna giderdik, okuduğumuz kitaplardan, yeni gördüğümüz filmlerden, tekrar seyrettiğimiz eski filmlerden bahsederdik. Mesela Albert Finney'nin başrolünü oynadığı *Cumartesi Gecesi ve Pazar Sabahı* filmi o hafta televizyonda gösterilmişti. Annem de beğenmişti Albert Finney'yi, filmin ilk sahnesinde bisiklet fabrikasında torna tezgâhı başında, kollarını sıvamış duruşunu ve dobra dobra yaşlı işçilerin savaş öncesi yılların çamuruna saplanıp kaldığını, kendisinin hayatını böyle heba etmeyeceğini, onlar gibi kaderine razı olmayacağım ilan edişini:

"Sıkıysa beni ezmeye çalışsınlar da bir göreyim. Ben iyi bir hayat sürmek istiyorum, gerisi propaganda!" demişti gerilmiş dudakları arasından, basbayağı çocukça saçmalıklardı bunlar, annem de herkesten iyi bilirdi. Yine de yanan sigarasını sallayarak fabrikadaki Albert Finney gibi *"Gerisi propaganda!"* demişti Cari Bemers Plass için biraz fazla yüksek bir sesle, gözlerini kısıp Nottinghams-hire 'r'lerini yuvarlayarak; sonra da beni biraz şaşırtan karanlık bir kahkaha atmıştı, yine de bu repliği söylemesi esaslı görünmüştü bana. Sonra konuyu değiştirip çikolata fabrikasında kadın işçilere asılan ustabaşmdan konuşmaya başladık, Freia'nm o bölümünde bütün işçiler kadındı neredeyse. O sinsi pezevenge daha fazla tahammül

edemeyecekti ve karşı saldırıya geçmeyi planlıyordu; birlikte nasıl bir karşı saldırıda bulunmak gerektiğini konuştuk.

Aslında adı Bergersen'in kafesi olmayan ama her gün Berger-sen diye bir adam pencere kenarında oturup aynı gazeteyi okuduğu için bu ismi verdiğim kafeye geldik. Bizim Bergersen, derdi çalışanlar. Kafe Ringen Sineması'nm arkasında, Troms0gata caddesinin bir uzantısı olan ve burada çıkmaz sokağa dönüşerek adeta anonimleşen kısa bir sokaktaydı ve aynı adı taşıyordu.

İçeri girdiğimizde iki kahve ve iki Napolyon pastası sipariş ettik ve paltolarımızı girişin yanındaki portmantoya astık. Oturur oturmaz anneme hayatımda olan bitenleri anlatmaya başladım; iki yıldır öğrenci kredisiyle, müzik setiyle, geceleri bira eşliğinde sabahlamalarıyla öğrencisi olduğum, Daelenenggata ve G0teborgga-ta'mn kesiştiği yerdeki okulumdan ayrılmaya karar vermiştim çünkü üyesi olduğum Komünist Parti, olabildiğince fazla üyesinin fabrikalara işçi girmesi için bir kampanya başlatmıştı. Zorla değil tabii ama merkez komiteden birisi küçük daireme gelmiş ve uzun, ateşli bir konuşma yaparak yeni bir savaşın kapımızda olduğunu, Sov-yetler Birliği böyle silahlanmaya devam ederse muhtemelen önümüzdeki yılın başlarında patlak vereceğini anlatmıştı. Hâ0ya'daki yaz kampından sonra ben de bunun farkına varmıştım, değil mi? O zaman şu anda bulunduğum yerde olmamın bir anlamı kalmayacaktı, kuşkusuz bizim oğlanların yanmda olmak isteyecektik, her nereye giderlerse. Kullandığı ifade buydu ve *bizim oğlanlar* derken fabrika işçilerini kastediyordu; anlamlı bir tavırla pencereden dünyayı işaret etmişti ama yanlış yönde çünkü birkaç sokak ötede, çoğu işçisi kadın olan, annemin yani onun deyimiyle bizim oğlanlardan birinin işçi olarak çalıştığı fabrikayı göstermiyordu, ne de birkaç durak ileride, yine bizim oğlanlardan birinin yani babamın işçisi olduğu fabrikayı. Finnmarkgata'mn sonundaki Munch Mü-zesi'ni işaret ediyordu. Çok sevdiğim renkli, yumuşak ama tekinsiz tabloları görmek için Munch Müzesi'ne sık sık giderdim pazarları; hem gerçekten de kimseyi hayal kırıklığına uğratmak istemezdim, mizaç meselesi. Yani gidişatm ne yönde olduğu belliydi.

O konuşmadan bir hafta sonra, benim siyasi ve dünya görüşümü paylaşan başka öğrencilerle okulda bir toplantı yaptık; böylesi zamanlarda partinin

işçi sınıfı içinde kök salmasının ne kadar önemli olduğundan bahseden bendim. Gayet güzel bir konuşma olmuştu ama gündelik hayatta annemle babamın içinde olduğu işçi sınıfıyla aynı işçi sınıfından bahsetmiyormuşum gibi gelmişti bana. Birbirlerine benziyorlardı, doğru ama farklı özellikleri vardı ve açıkçası başka dünyalara aittiler. Bu beni biraz rahatsız etmişti ama bunun farkında olan tek kişi bendim herhalde çünkü sözümü bitirdiğimde herkes sırtımı sıvazlayıp harika bir konuşma olduğunu, ilgiyle dinlediklerini söyledi. Toplantıya katılan çocukların hangi sokaklarda, nasıl evlerde büyüdüklerini bilmiyorum ama toplantı bittiğinde üniversiteden ayrılacağını açıklayan bir tek ben vardım. Dediğimi de yaptım. İzciyken de aynı şey olmuştu. Roe Deer oymağında izci yeminini ciddiye alan bir tek ben vardım. Bu da pek çok açıdan ona benziyordu.

Bütün bunları anneme anlatmaya çalıştım. Paltomu asmıştım, garsonun kahvelerimizi ve Napolyon pastalarımızı koyduğu tepsiyle tezgâhın arkasından çıktığını görmüştüm ve biz bize olduğumuz bu anda, kelimeler daha ağzımdan dökülmeye devam ederken, annemin yüzüne bakmak için sandalyemi çevirmiştim ki elinin masanın üzerinden bir gölge gibi geçtiğini gördüm, sonra da odadaki bütün sesleri bastırarak yanağıma indi. Dışarıda bir adam yandaki dükkâna kasa kasa çiçek indiriyordu, sokağm karşısındaki apartmanın tuğla duvarına güneş vurmuştu. İki kız çantalarım bisikletin arkasına koymuş, okuldan eve dönüyorlardı. Muhtemelen on yaşından büyük değillerdi ve ince giysileri içinde üşüyor gibi bir halleri vardı. İçten içe muazzam bir kız kardeş özlemi duydum; kız kardeşim olsa hayatım bambaşka olurdu, o anda Bergersen'in kafesinde oturan bu adam olmazdım. Bekleneceği üzre sadece erkek kardeşlerim vardı, hem de üç tane ve yanağım yanıyordu, kızardığını hissediyordum ama ne yapacağımı ne diyeceğimi bilemiyordum. Masaya baktım, tezgâhtan tarafa baktım, nihayet gözümün ucuyla annemin sandalyesinden kalktığını gördüm. Odada mutlak bir sessizlik vardı; sadece buz makinesinin sesi duyuluyordu ve tepsiyi getiren kadın yan yolda donakalmıştı, sonra hızla gelip tepsiyi masaya bırakarak ortadan kayboldu. O sırada yüz kronu hatırladım ve elimi cebime atıp katlanmış parayı çıkarttım.

"Al," dedim. "Bunu da geri istersin şimdi." Öteki yanağımın da kızardığını ve yandığını hissettim. Başımı kaldırdım. Annem paltosu kolunda ayakta duruyordu. Yüzü solgun, gözleri nemliydi.

"Salak," dedi. Sonra çıkıp gitti.

Kafeden nasıl çıktığımı, Napolyon pastasını, hatta ikisini birden yiyip yemediğimi, hesabı o yüz kronla mı ödediğimi, sonraki birkaç gün neler yaptığımı hiç hatırlamıyorum. Ama şimdi 1989 Kasımında sabahın erken vakti, kuzeydoğu Danimarka sahilinde bir kum tepesinde annemin yaranda otururken bütün bunları hatır-layıvermiştim. Açıkta Hirsholmen adası vardı. O adanın üzerinde hayatım boyunca her yaz gördüğüm, annemin de hayatı boyunca gördüğü bir deniz feneri vardı. İnsanın göz menzilinde sürekli bir deniz feneri olmasının düşünce tarzını nasıl etkileyeceğini merak ettim.

Annem sigarasından son nefesi çekip önündeki gevşek kumlarda ağır, biraz da hantal bir hareketle söndürdü ve bana döndü.

"O ne öyle?" diye sordu, bacaklarımın arasında yan yanya kuma gömülmüş duran şişeyi işaret ederek.

"Calvados," dedim.

"Calvados," dedi ve hatırladığını gösterecek şekilde başmı salladı ama biraz da uykulu bir hali vardı. *"Zafer Takı,* öyle mi?"

"Evet," dedim. *"Zafer Takı."*

Tekrar başmı salladı, biraz uzak, biraz hantal. "Güzel kitaptır," dedi. "Belki biraz duygusal. İnsan yirmisinden önce okumalı."

"Haklısın," dedim.

BENİM KÎM OLDUĞUMU bildiğini sanıyordu ama bilmiyordu. Ne 1989'da o kumsalda, ne on beş küsur yıl önce Bergersen'in kafesinde ne de ben komünist olmadan önce. Bana dikkat etmez, başka şeylerle ilgilenirdi. Eve geldiğimde nereden geldiğimi bilmez, evden çıkarken nereye gittiğimi bilmez, nasıl bocaladığımı anlamaz, onsuz on altı, on yedi, on sekiz yaşlarımı, Trondhjemsveien' de, E6 yolunda, Veitvet ve Grorud arasında serseri serseri dolaşmalarımı bilmezdi. Nasıl gidip gelirdim, sağımda gölgeli, ketum, nüfuz edilemez bir boşluk gibi yatan kadın hapishanesinin kalın, tuğla duvarları önünden başlayarak, soma Kaldbakken'in alçak

blokları belirirdi sağda, solda R0dtvet'in yüksek blokları, ta yukarıdaki ormana uzanırlardı, uçsuz bucaksız, derin mi derin ormana, insan içinde kolayca kaybolabilirdi ve isterse sonsuza kadar bulunmazdı.

Bu yürüyüşler sonbahardaydı, kasımda, daima kasımda, akşamüstü, çiseleyen yağmurun ve başımın üzerinden hızla geçen sokak lambalarının altında; öyle hızlı yürürdüm ki lambalar yanıp sönüyor gibi olurdu, bazen nemli hav ada bir çatırtı sesiyle mavi kıvılcımlar çıkarırlardı ve tam o sırada beynimi kesip içinde ne olduğuna bakılsa, kelimelerin girdaplandığı, düşüncelerin de elektrik akımı gibi kıvılcımlandığı ve mavi mavi parladığı görülürdü belki.

Okulum 0stre Aker Vei'deydi, Grorud İstasyonu'nun ve demiryolu işçilerinin, vatmanlar, biletçiler, makinistlerin oturduğu yıldız şeklindeki blokların yanında; ama oraya varmadan Trondhjemsveien kavşağından, futbol kulübünün çim sahasının yanından sağa

sapar, kiliseyle mezarlığı geçer, yokuş aşağı zikzak çize çize iner, nihayet Heimdal'dan, böyle akşamlarda genç Hıristiyanların toplandığı kırmızı binanın etrafından dönerdim. Ne zaman bu binaya girmeye çalışsam kendi kendimi merdivenin orta yerinden geriye çevirmiştim, inanç eksikliğinden. Ne zaman önünden geçsem ışıklar pınl pınl yanar ve içeride kımıldanan genç bedenler görünürdü; benimki gibi erkek bedenleri ama çoğunlukla da kız bedenleri, tepeden tırnağa Hıristiyan, kalçalarındaki yuvarlak hatlara, bluzlarının altındaki yuvarlak göğüslere rağmen Hıristiyan kalmayı başaran ve yumuşak Hıristiyan tenleri bana bahşedilmemiş bir huzurla altın rengi parlayan kız bedenleri. Yaptıklan şeyi düşündüğümde utanç duyardım sadece; hayatlarını başkalarının ellerine bırakmışlardı, kendilerinden daha büyük olduğunu düşündükleri, ruhlarını içinde yıkayabilecekleri parlak bir ışık saçan bir gücün ellerine ve utançtan kızarmadan o ışıkla ilgili şarkılar söylerlerdi, gözleri tavanda, dudaklarında bahtiyar tebessümler. Nasıl da keyifliydiler, yüksek sesle gülerek koşuşurlardı ve her ne olursa olsun Hıristiyanlıkları onlan korurdu.

Ama o gün merdivende durup pencereden içeriyi seyretmeni iştim, onu çoktan aşmıştım, içerde olmak istemiyordum artık, kendi hayatım kendi ellerimdeydi. Ama tek başına ve dürüst olmak kolay değildi. Tahammül edemiyordum.

Dönemecin etrafından kıvnlıp karanlık sonbahar akşamı tuhaf, hatta uğursuzca yabancı görünen okuluma doğru yürüdüm. Boş bahçeyi geçerken botlarımın sesi iki tarafımdaki duvarlardan yansıyordu ve birden annemin orada olduğunu hissettim. Şaka yapmıyorum, gerçekten oradaydı ve Groruddalen okulunun bahçesinde nemli karanlıkta bana bakıyordu. Akşamın bu saatinde iki taraftaki pencerelerde de hayat emaresi yoktu, birinci kattaki pencerelerin birinden eğilip bana güzel bir şey, işitmek için can attığım insanı sanp sarmalayan bir söz söyleyen biri yoktu. Annemin ne düşündüğünü biliyordum: Bu çocuk yeterince güçlü mü, kendi kendine ayakta kalmayı başaracak mı yoksa çok mu zayıf? Benim çok zayıf olduğuma inandığım düşünüyordum, karakterimde onu şüp-

heye düşüren bir şey vardı, sadece onun bildiği bir zayıf nokta, temellerimde bir çatlak; her şeyin elime hazır verildiğini söylemeye çalışıyordu, hayat böyle değil diyordu, böyle olmamalı da.

YAZLIĞA geri döndüğümüzde ikimiz de biraz üşümüştük. Şişeyi masaya koyup babamm fabrikadan aldığı ve kendisinin kurduğu J0tul sobayı yakmaya gittim. Yazlığı keyiflerine göre ısıtıp daha soğuk aylarda da burada oturabilmek için almışlardı bu sobayı.

Sepette odun vardı. Bolca çalı çırpıyla hazırladım ateşi, baca da iyi çektiği için ilk seferde tutuştu. Güzel bir sobaydı; dökme demirin içinde alevler harlandığında oda da ısınmaya başladı. Sıcaklık yüzüme vurduğunda mayıştım ve gözlerimi kapattım.

"Boşanıyorum," dedim.

"Demin de söyledin," dedi. "Gerçi sebebini bilmiyorum. Neden boşanıyorsun?"

Arkamda bir yerlerdeydi. Belki mutfağın bir köşesinde. Sobaya baktım. Ateş harıl harıl yanıyordu.

"Böyle devam edemez," dedim ve sanki benim fikrim, benim kararımmış gibi konuştuğumu fark ettim, halbuki değildi.

"Eminim karın istemiştir boşanmayı," dedi annem.

"Nedenmiş?" .

"Seni tanıyorum," dedi.

"Hiç de tanımıyorsun," dedim ama cevap vermeye tenezzül bile etmedi.

"Sen deboşanabilirdin," dedim.

"Öyle mi? Ama boşanmadım."

"Madem beni bu kadar iyi tanıyorsun o zaman neden boşandığımı neden bilmiyorsun?"

"Ah Arvid," dedi, "kes saçmalamayı."

Gözlerimi açtım. Hâlâ sobanın önünde çömelmiş duruyordum.

Ağır ağır ayağa kalkıp ona baktım.

"Biraz uzanmak istiyorum," dedim. "Yanm saat filan, olur mu?"

"Olur," dedi annem. Masaya oturup bir sigara yakmıştı ve sesi alçak, hatta boğuk geliyordu, duvarın arkasından gelir gibi; bu yüzden de küçük yatak odalarmdan birine gitmek yerine oturma odasındaki divana uzandım çünkü ne uyurken yalnız olmayı istiyordum ne de onun uyanıkken bensiz olmasını.

İlk başta divan bir-iki saat önce içinde olduğum gemi gibi sallanıyordu, hatta azıcık midem bile bulandı ama zamanla alıştım ve hoşuma gitmeye başladı. Divanın sert örtüsü yaz ve altmışlar kokuyordu, annemin arkamdaki masada kitabının sayfalarını çevirdiğini duyabiliyordum, *Bıçak Sırtı*'m okuyordu herhalde. Sonra ikinci sigarasını yakan çakmağın sesini duydum ve kendimi bıraktım, tepetaklak ve yere ulaşmadan uykuya daldım.

Tam manasıyla uyanmadan önce ne çocukluğumun geçtiği evde, ne de Kartal Yuvası adını taktığım banliyödeki evimde olduğumun farkındaydım, on yıldır uyuyup uyandığım ya da gözlerimi karanlığa dikip yattığım yatakta değildim; hayatımın çok önemli bir parçası olan yazlık evdeydim. Bu küçük ev beni defalarca Hud0y' dan kurtarmıştı. Oslo Fiyordu'ndaki bir

tatil kampıydı Hud0y; annesi de babası da çalışan ya da tatile çıkacak parası olmayan çocukları gönderirlerdi, güneşi yüzlerinde, rüzgârı saçlarında, tuzlu suyu vücutlarında hissetsinler diye. Altmışlarda bir çocuğun keyfini kaçırabilecek her şeyin bir numaralı tedavisi buydu ama ben daha o zaman bile, yatakhanede, yemekhanede, sabah idmanında akranlarımın üzerimde kuracağı baskıyı kaldıramayacağımı biliyordum. Mesela dua edilmesi icap ediyorsa tıpkı onlar gibi yatağın yanına diz çöküp dua ederdim; hep başkaları gibi davranırdım çünkü korku ve özgürlükten payıma düşenle kalabalığın içinde tek başma duracak gücüm yoktu.

Uyku katmanlarında yükselirken sesler duydum, annemin sesini ve çok iyi tanıdığım tok bir erkek sesini. Bu sesin sahibi ne kadar uğraşsa da alçak sesle konuşmayı başaramazdı. Öyle gürdü ki bu ses, hangi odada çmlasa duvarları hatta mobilyaları titretirdi, şimdi de divanda yatarken benim göğsümü titretiyordu. Ama beni uyandırmamak için ellerinden geleni yaptıklarını görünce yerimden kıpırdamadım, burnum divan örtüsüne gömülü, ellerim ensemde kavuşturulmuş yatmayı sürdürdüm. O zamanlar genelde bu konumda uyan udim, sipere yatmışım ya da birisi enseme bir silah doğrultmuş gibi; Afrika, Kongo ya da Angola'yla ilgili haberlerde ya da gördüğüm savaş filmlerinde savaş esirleri böyle yatarlardı, yan yana, yüzleri yerde, burunları toza gömülü, küçük düşmüş, güneşte yanmış, dudakları çatlamış, tepelerinde müttefik askerlerin beyaz gülüşleri ve beyaz sigaraları.

Annemi duydum:

"En doğrusunu yapıyor. Bu iş böyle gitmezdi, tahammül edilmez bir hal almıştı. Ama pek çok kişi ona karşı, ordu ona karşı, her şey pamuk ipliğine bağlı. Bakalım ne olacak. İnşallah ömrüm yeter de bu işin nasıl sonuçlandığını görürüm." Bunu dedikten sonra ağlamaya başladı, sonra susup öfkelendi. Sigarasını yakma şeklinden anladım, birincide beceremedi, tekrar tekrar denedi sonra erkek sesi konuştu:

"Gel benim eve gidip kahve içelim, çocuğu da uyandırmayalım. Mezbahaya giden dana gibi bir hali var." Sesi kemiklerimde zangırdadı.

"Boşanıyor," dedi annem.

"Vah vah," dedi adam, soyadı Hansen'di ve herkes ona soya-dıyla hitap ederdi.

Hansen annemin en yakın arkadaşıydı, her ne kadar hayatları başka başka ülkelerde geçse ve birbirlerine hiç yazmasalar da. Hansen emekli demiryolu işçisiydi. Kasabada alçak, tuğla bir apartmanda oturur, mevsimine bakmadan sık sık mobiletiyle yazlık evine gelirdi.

"Ben hiç boşanmadım, nasıl şeydir bilmiyorum yani," dedi Hansen, bir an sessiz kaldılar, sonra sordu: "Bu ne?"

"Arvid getirmiş," dedi annem. "Calvados, Fransız içkisi."

"İyi parası var demek ki," dedi Hansen. "Gel hadi, benim tarafta siyaset konuşalım. Sana kahve yaparım, istersen kek de var." Tam o sırada yanağına dokundu belki.

Masadan kalkıp kapıya doğru gittiklerini duydum. Gorbaçov' dan bahsettiklerini anladım, alnmda bilinmedik bir ülkenin haritasını taşıyan adam, Sovyetler Birliği'nin bir senelik başkanı; her şeyin uzun zaman önce iflas ettiği yetmiş senelik bir deney olan bir devletin son lideri olduğunu zaman gösterecekti. Ama şimdilik kimse farkında değildi. Yani Gorbaçov'un son başkan olacağının, hatta kendisi bile.

En küçük kardeşim Oslo'da Sovyet Büyükelçiliği'ne gidip me-murlan, kendisine başkanlannın bir fotoğrafını vermeye ikna etmişti, halbuki şahıs kültü çoktan sona ermişti, hatta bir süreliğine zıvanadan çıktığı Çin'de bile; yine de kardeşim fotoğrafı dikkatle eve taşımış, çerçevelettikten sonra anneme doğum günü hediyesi olarak vermişti.

"Başucuna as," demişti, "böylece gece uyumadan önce onunla konuşabilirsin. Tıpkı Arvid'in Mao'yla konuştuğu gibi."

Annem gerçekten konuşurdu Gorbaçov'la, eğlencesine, ama benim Mao'yla konuştuğum doğru değildi. Çocukça olurdu. Yetmişlerin başında yatağımın üzerine Mao'nun bir fotoğrafım asmıştım, doğru ama orada boş yer olduğu için asmıştım. Yanında Bob Dylan ve Califomia kumsallarında çekilmiş bir fotoğrafıyla Joni Mitchell da vardı *(Oh Califomia, Califomia, I'm coming*

home), ayrıca İngiliz ressam Tumer'm bir reprodüksiyonu vardı çünkü bir yerlerde fırçalarını boyaya değil renkli buharlara batırarak resim yaptığı yorumunu okumuş ve çok beğenmiştim; nitekim bir sene önce gittiğim İngiltere'nin Whitby sahil kasabası kıyılarında yapılmış bir tablosunun posterini bulunca hemen almıştım çünkü o yorum bana çok doğru görünmüştü.

Mao'nun resmi şu meşhur rötuşlanmış fotoğraftı; hani elinde Çin kalemi, masasının üzerine eğilmiş oturduğu resim. Yazdığı şeyin siyasi ya da felsefi bir makale değil bir şiir olduğunu düşünür, ümit ederdim hep, hatta belki şöyle başlayan şiir:

Kırılgan ayrılış imgeleri, o zamanki hali köyün.

Lanet olsun zaman nehrine; otuz iki yıl geçmiş bile.

çünkü insan Mao'yu gösterirdi bu şiir, yakın hissettiğim birini, ber deniyle savaşan zamanı hissetmiş birini, tıpkı benim gibi; zaman nasıl da arkadan yetişiyordu, küçük elektrik şokları gibi nasıl teninin altında dolaşıyordu, ne kadar uğraşırsan uğraş nasıl durdura-mıyordun. En nihayet durduğunda, her şey yoluna girdiğinde öncesine göre biraz farklı bir insan olurdum, hatta bazen umutsuzluğa kapılırdım.

Ama yetmişler çoktan geride kalmıştı. O kasımdan topu topu altı ay önce, o zamanlardan tanıdığım bir grup insanla birlikte Oslo'da Çin Büyükelçiliği'nin önünde durup protesto sloganları atmış, majesteleri Çin Büyükelçisi'ne bir mektup vermiştik; o mektubu gelip kendisi mi almıştı yoksa almaya birini mi göndermişti yoksa kimse almamış mıydı hiç hatırlamıyorum. Öyle ya da böyle, Çinli yetkililerden acil bir talepte bulunmuştuk: Senelerdir büyük-saygı duyduğumuz Çin Komünist Partisi, Tiananmen Meydam'nda öğrencileri öldürmeyi bırakmalıydı, öğrencilere destek vefen genç işçileri öldürmeyi de bırakmalıydı; 1989 Haziranında koca meydanın bütün köşelerini bir deltadaki kızıl ırmaklar gibi sulayan kanın durdurulmasını rica etmiştik, Çin'e demokrasi gelmeliydi. Bir zamanlar Kâbe'miz olan, doğuda güneşin uğruna doğduğu bu büyük ülkeye demokrasinin gelmesi için bağırmak tuhaftı. Yakında nüfusları bir milyarı bulacaktı. Mao on üç yıl önce ölmüştü ve bin-lercemiz Oslo gecesinde, elimizde resimler, rüzgârda dalgalanan siyah bayraklar, kollarımızda siyah

matem bantlarıyla yürümüştük; o sırada, ee şimdi ne yapacağız, diye düşündüğümü hatırlıyorum. Ama 1989 Haziranında insana tuhaf ve biraz da hüzünlü geliyordu bu gösteri. Etrafımdakilerin çoğunu on yıldır görmemiştim ve hepsi biraz daha yaşlı görünüyordu, kiminin şakaklarına kırlar düşmüştü ve yapabileceğimiz fazla bir şey yoktu, sanki ortalık biz gelmeden önceki kadar boştu ve Çin Büyükelçiliği karşısındaki kaldırımdan, on beş senedir hayatım olmuş, artık beni istemeyen kadınla ayrılmıştım.

DOĞU METRO hattındaki 0kem İstasyonu yalanlarında bir fabrikada iş bulmuştum. İşe başlayalı iki ay olmuştu. Makinenin yanında durup otoparka bakan geniş pencerelerden içeri süzülen ışığı seyrediyordum. Gri toz ışık huzmelerini öyle kesif gösteriyordu ki içinden geçmeye çalışsan kafanı vuracaksın zannediyordun, hatta kimsenin bunlara çarpmaması tuhaf geliyordu. Benim durduğum yerde, montaj bandının paletleri arasında havanın bu kadar tozlu olmadığını umut ediyordum ama tozluydu tabii, hatta daha bile tozlu. Ne de olsa tozun asıl çıktığı yer burasıydı.

Akşamlan ve geceleri pencereler kapkaraydı. O eğik huzmeler ortadan kaybolmuş olurdu ve ışık pencerelerden makinelerin üzerine, uzun, kirli zincirleri ucunda tavandan sallanan floresan lambalara kayar, tozsa başımızın üzerinde ışıltılı bir konfeti gibi dönüp dururdu.

Benim A Takımı dediğim ve zamanla herkesin bu isimle anmaya başladığı arkadaşlar çoğu günler aym vardiyada çalışır, montaj bandının başında birlikte dururduk ama bazı günler vardiya değişir, bizim ekipten topu topu iki kişi başka vardiyalardan insanlarla birlikte çalışırdı. Buna bir türlü alışamazdım. İki aylık tatilden gelip de babamı oturma odasınm düzenini değiştirmiş bulmak gibiydi; her şey tersyüz olmuş olurdu ve kardeşlerimle televizyon seyretmek istediğimizde ne zaman koşarak oturma odasına girsem bir iskemleye çarpardım.

Öteki vardiyalarda çalışanlar bizim A Takımı gibi birbirlerine destek olmayı bilmiyorlardı; genelde tempoyu tutturamazlardı ve

o tür vardiyaların ardından kendimi çok daha yorgun hissederdim. Bazen istasyondaki kâğıt biterdi ve ben forklifte atlayıp yeni kâğıt getirmeye gittiğimde bizim ekipten birisi benim yerime bakardı. Yoksa bütün bant

mecburen dururdu çünkü katlanan ve yığılan basılı sayfalar banda takılır ve gerektiği gibi yerlerine düşmezlerdi. Sonra Sony Amerika dediğimiz adam acayip sinirlenip bana bağırır, ATakımı'nın makine operatörü Hassan'ın asla yapmayacağı şekilde pis pis yüzüme bakardı. Aynı işi yaparlardı ama asla aynı vardiyada çalışmazlardı, hem ne halt etmeye Sony Amerika forklifti kendi kullanmıyordu da her seferinde ben kullanmak zorunda kalıyordum? Benim işim kendi istasyonumu beslemekti. Aslmda öfkelenmem, makineyi bırakmam, sırtımı Sony'ye dönüp bir paletin üzerine oturup sigaramı sarmam gerekirdi ama buna sabotaj denirdi ve o vardiyada kimse bana arka çıkmazdı. Ben de onun yerine adama pis pis bakmakla yetinirdim.

Montaj bandında en iyi Elly'yle anlaşırdım. Tempomuz aynıydı, aynı zamanda durur, aynı zamanda başlardık ve dört kollu tek bir insanmışız gibi aynı hareketleri yaptığımızı gördüğümüzde birbirimize bakıp gülerdik; istasyon tam dolu olduğunda ve her şey tıkır tıkır işlediğinde o bulmaca çözer, ben kitap okurdum. Hassan'ın da keyfi yerine gelir, bacaklarını zincir kutusuna dayayıp, Arapça yazıyla kaba kâğıt üzerine basılmış dergiler okurdu. Ben forklifti almaya koştuğumda Elly benim yerime geçip istasyonu doldururdu, böylece makine durmazdı. Ondan başkası yapmazdı bunu.

Yarım saatte bir yer değiştirirdik. Beş istasyonu da yüzümüzü gözümüzü toz içinde bırakan ama en azından ellerimizi hırpalamayan kalın kâğıtlarla doldururduk; Norveç firması Follum'un ürettiği kâğıtlardı bunlar. Son istasyona Finlandiya firması Kirkniemi' nin ürettiği parlak, sert kâğıtlardan koyardık.

Hemen hemen her yer değiştirdiğimizde Elly yanımdan geçerken kalçasıyla vurarak beni paletlerin üzerine iter, dengemi kaybedip yuvarlandığımda kâğıtlar sağa sola uçuşurdu; yuvarlak kalçasının hissi bacağımda kain, karşılıklı gülüşürdük. Hassan da sabır dilenir gibi ellerini iki yana açardı.

Bazen Sony Amerika'dan bezdiğimde eğer yakınlarda değilse, bir türlü kurtulamadığı güneyli aksanım taklit ederdim; arkadaşların çoğu bu işi iyi becerdiğimi düşünürdü. Ama bir-iki saat sonra, sabah ya da akşam vardiyasının veya fazla mesainin ardından, fabrikaların arasından metroya binmek üzere 0kem İstasy onu'na inerken yaptığıma pişman olurdum.

Benim işim işçi sınıfını birleştirmekti bölmek değil, partinin politikası buydu ve Sony Amerika düşmanım değildi.

Gece vardiyasından çıkmış peronda bekliyordum ki aksi yöne giden tren gelip uzun uzun karşıdaki platforma yolcularım bıraktı, yenilerini aldı ve gitti. Müflonlu kabanlannı, koyu renk paltolarını, yünlü ceketlerini giymiş, atkılı, bereli, eldivenli bir grup insan istasyonda inip yakınlardaki işyerlerine doğru yürümeye başladı. Bu civarda çok şirket vardı, vadideki bütün istasyonlardan daha fazla.

Onların hepsi merdivenleri çıktıktan sonra duraktan, daha önce de gördüğüm bir kız çıktı. Az önce giden trenden inmiş ve kalabalıkla birlikte yukarı, meydana çıkmak yerine Çin pagodalarına benzeyen bombeli tavanlı durağm içine çekilmişti muhtemelen. Şimdi de platformun kenarında sonraki treni bekliyordu. Üzerinde biraz kısa duran ceketinin ya da kabanının mavi koluyla ağzım sildi; biraz üşümüş görünüyordu, *Blue* albümünün kapağındaki Joni Mitchell gibi kâküllü san saçlan vardı ama daha gençti. O sırada trenim geldi, kapılar açıldı, ben de karşıki kapının camına gidip tren kalkana kadar onu seyrettim. Ona baktığımı görünce başmı çevirdi.

Gece vardiyasından eve dönerken birkaç kere daha tekrarlandı bu; duraktan dışarı çıkıyor, kolları fazlaca kısa olan mavi ceketi ya da kabamyla orada duruyor, sonraki treni beklerken buz kesmiş gibi görünüyor ve benim ona baktığımı görünce başmı çeviriyordu.

Sabahın erken saatlerinde dikkatini toplarsan, etraftaki şamatanın kafam dağıtmasına izin vermezsen görebileceğin bir şeydi bu, hele bitkin düşmüşken ve bir kerede birden fazla şeye konsantre olamazken.

Sonra tren Cari Bemers Plass'ta, mavi istasyonda durdu; T0yen yeşildi, Gr0nland san -aslında bej- ve böyle bir sistem dahilinde gidiyordu, gerçi ortada sistem filan yoktu, olmaması da canımı sıkıyordu çünkü bir sistem olsa daha iyi olurdu; her şey böyle iflah olmaz, böyle zorlama Norveç usulü olmasa, biraz Avrupalı, biraz kıtali olsa iyi olurdu çünkü mesela şurada gri beton bir istasyon vardı ve nedense bitmemiş gibi duruyordu, kaba nemli duvarlany-la bitmemiş gibi, daima da böyle kalacaktı çünkü birisi bunun sanatsal olduğunu düşünmüştü.

Neyse, Cari Bemers Plass'ta, mavi istasyonda indim. Çifte vardiya yapmıştım yani mesaiye kalmış Ve iyi para kazanmıştım. O kadar yorgundum ki sarhoş gibiydim. Makine başında son birkaç saat en abuk sabuk esprilere kahkahalarla gülmüş, sürekli dalga geçmiştik ve kafalarımız uçan balon gibi hafiflemişti. Vücudum gevşek geliyordu, lastik gibi ama bir şekilde hoşuma gidiyordu. Böylesine bitkin düşmek hoştu, hepimiz bitkin düşmüştük.

Platformun rampasını bacaklanm titreye titreye indim. Narve-sen bayiinin önünde kuyfuk vardı; benim gibi eve dönmeyen, işlerine giden insanlardı bunlar ve bayiden gazete, Norsk Ukebland, kola alıyorlardı. Ben de şuraya girdim ve bir Dagbladet aldım. Kendimi tuhaf bir şekilde önemli hissediyordum; vücudum şuada önümde ve arkamda duranlann vücutlarına benzemiyordu. Gerektiğinde çarklan gece gündüz döndüren insanlardan biriydim. Gururla çıkışa, cam kapıya doğru yürüdüm. Dışansı şaşırtıcı ölçüde soğuk ve hâlâ karanlıktı, kışa fazla bir şey kalmamıştı. Yokuş aşağı meydana, Cari Bemers Plass'a yürüdüm, köşeden sola döndüm, sonra Trondhjemsveien'den Finnmarkgata'ya saptım, küçük birinci kat dairemin olduğu sokağa.

Yaya geçidinde tanıdığım biriyle karşılaştım. Yolun ortasında durduk; benden on yaş kadar büyüktü ve aynı Komünist Parti'ye üyeydi. Adı Frank'tı. Hassle İstasyonu yakınındaki fabrikanın kalifiye işçilerinden biriydi, oraya kök salmış, bütün yetişkin hayatını orada geçirmişti. Benim gibi iki aylık çaylak değildi. Tabii gerçek adı değildi Frank, takma adıydı ve gerçek adını bilmiyordum. Ben de kendimi Ame diye tanıtmıştım ama kendi adım da A harfiyle başladığı ve iki heceden oluştuğu için genelde yanlışlıkla onu kullanıyordum. Öğreneceğim de yoktu ama ismi kendim seçmiştim ve muhtemelen artık değiştiremezdim.

"Günaydın yoldaş, işe erken mi gidiyorsun?" dedi bana.

"Hayır," dedim, "eve dönüyorum, gece vardiyasında çalıştım. Şurada oturuyorum." Üzerinde durduğumuz kavşağa bakan penceremi işaret ettim.

Bakıp tekrar bana döndü.

"Demek mesaiye kaldın," dedi, evet dedim, mesaiye kaldım, bitkin düştüm, iyidir dedi çünkü gece vardiyaları işçileri birbirine yakınlaştırıyor, dayanışmayı teşvik ediyor ve komünist olmayı kolaylaştırıyordu.

"Doğrudur," dedim ama açıkçası o gece komünistliğimi unutmuştum. Makineyi çalıştırmış, sabaha karşı ortalıkta gezinmiş, diğer işçilerle birlikte dalga geçmiştim. Kötü katlanmış bir gazete, hattın sonuna sıkışıp kayışlarla makaraları yerinden çıkarttığında, Hassan elinde anahtarla küfürleri yağdırırken, biz savaş öncesi çocukların yaptığı gibi turuncu paçavraları ip ve lastikle tutturarak yaptığımız topla forkliftlerin yanında futbol oynuyorduk. O sene Dünya Kupası yapılmıştı ve finalde Hollanda Batı Almanya'ya yenilse de hâlâ kupanın coşkusunu taşıyorduk.

Biz yaya geçidinin ortasında dururken yoldan gelen araba kornasını öttürdü ve gerçek adı Frank olmayan Frank, "Şöyle güzel bir uyku çek de uyandığında kavgaya hazır ol," dedi, ben de ona kesinlikle bunu planladığımı söyledim. Sonra o kendi tarafına, ben kendi tarafıma geçtik, araba da yoluna devam etti. Kemerin altından apartmana girdim ve iki kat merdiveni çıkıp anahtarımı kilide soktum.

Ev sessizdi. Toz kokuyordu. Kafamda bir uğultu vardı ve vücudum hâlâ makinelerin zangırtısını hissediyordu, dup dup, dup dup, şakaklarım zonkluyor, kulaklarım çınlıyordu. Hemen yatsam uyuyamazdım.

Canım kahve çekiyordu ama içsem daha beter olurdum. Buzdolabını açıp bira var mı diye baktım, yanm bira bile yeterdi ama hiç yoktu, meyve suyu da istemiyordum. Ben de bir bardak su içtim. Masaya oturup başımı ellerimin arasına aldım ve gözlerimi kapatıp bir müddet öyle durdum. Bazen fabrikada ürettiklerimizin kesinlikle gereksiz, hatta aptallaştırıcı olması canımı sıkıyordu ama bile bile girmiştim. Mühim olan çalışma edimiydi.

Ayağa kalkıp oturma odasındaki sehpadan son okuduğum kitabı aldım: Jan Myrdal'ın Afganistan hakkında bir kitabıydı, *Kültürler Kavşağı,* doğudan batıya, batıdan doğuya yolların, kültür kervanlarının uzandığı ve seyrek havada zar zor duyulan şarkıların uçuştuğu bir yer. Okumak için mutfak masasına oturdum. Jan Myr-dal'ın cümleleri üzerinde uçsuz bucaksız gökyüzü seriliydi. Dünya bütün görkemiyle yayılıyordu, zamanda geriye,

zamanda ileriye, tarih uzun bir nehirdi ve hepimiz onun bir parçasıydık. Bütün ülkelerdeki bütün insanların benzer özlemleri vardı, benzer rüyaları ve dünyanın çevresinde el ele koca bir halka oluşturmuşlardı.

Oturma odasına gidip soyundum ve Bob Dylan'la Joni Mitch-ell'ın yanında asılı duran Mao'ya bir göz attıktan sonra yorganın altına girdim. Bir-iki sayfa okuyunca gözlerim yoruldu. Kitabı bir kenara koyup, artık uyuyabilirim, diye düşündüm, başaracağız, dedim, her şey yoluna girecek.

ESKİ DİVANDAN KALKIP pencerenin önüne gittim. Bizim yazlıkla Hansen'inki arasında söğüt çitin arasından geçen, sık kullanılan bir patika vardı ve o patikada annemle Hansen'in sırtlarının kaybolduğunu gördüm, neredeyse yirmi yıl önce Inger'le benim, o evde yalnız olduğunda birbirimize sarılıp öpüşmek için onların tarafına geçerken yaptığımız gibi. Ben bu iş böyle sonsuza kadar devam edecek sanıyordum ki bir yaz geldiğimizde evi satıp gittiklerini gördüm. Büyük değişimleri son âna kadar kestiremem hiç, Mao'nun deyimiyle bir eğilimin diğerini nasıl gizlediğini anlayamam, herkesin kabul ettiğini düşündüğün bir eğilimin hemen altında tam aksi yöne doğru başka bir eğilim olur ve her şey değişmeye başladığında dikkatle gözlemezsen kendini bir yerde tek başına kalmış bulursun.

Kapınm yanındaki botlarımı giyip bağladım, asker ceketimi giydim ve yazlık evin arkasındaki yaşlı çam ağacının yanına gittim. On yıl önce üç tane çam vardı ama kış fırtınaları ikisini devirmişti, babam da bütün yazı onları kesmekle ve yakacak oduna dönüştürmekle geçirmişti, sonra da hepsini teneke damı fırtınada uçmasın diye iple bağlanmış odunluğa istiflemişti. Ama son çam ağacı rüzgârlara direnerek yerinde sapasağlam duruyordu ve epey boy atmıştı, hatta azmanlaşmıştı, hem iğneleri de çok sıktı ve dallan iyice yayıldığı için akşam güneşini engelliyordu, aynca çatıya uzanan alt dallan rüzgâr deniz tarafından estiğinde gıcırdayıp inliyordu. Annem ağacın kesilmesini istiyordu. Senelerdir istiyordu bunu ama zaman geçiyor ve babam bu işe girişmeyi göze alamıyordu, artık yaşı genç değildi.

Çitteki açıklıktan Hansen'in yazlığına giden patikaya çıktım, sonra çakıllı yoldan geçip bir-iki saat önce yürüdüğüm rotayı takip ettim. Biraz gülünç

geldi bana, sanki bir yere gidemiyormuşum, sadece daha önce yaptığım şeyleri tekrarlıyormuşum gibi.

Kasabaya giden orta yaşlı bir kadın yanımdan bisikletiyle geçti. Gidondan sarkan kahverengi çantayı görünce hemen kim olduğunu anladım. Eskiden erkek kardeşlerimden birinin çıktığı Bente diye bir kızm annesiydi. Ağabeyimin değil, en küçük kardeşimin değil, benden sonra gelen, kaybettiğimiz kardeşimin kız arkadaşıydı. Kardeşim öleli altı yıl olmuştu. Kadına selam verdim ama beni tanımadı ya da tanımazdan geldi ve siyah, Danimarka bisikletiyle yanımdan geçip beni sırtıyla baş başa bıraktı. Onun da yazlığı buradaydı. Kasabanın güneyinde oturuyorlardı, bisikletle bir saatten daha kısa mesafede.

On-beş yirmi metre gittikten sonra aniden ayaklarım biçimsiz bir şekilde yere koyarak fren yaptı. Neredeyse çantasıyla manta-sıyla bisikletten düşecekti. Sonra tek eli gidonda arkasına döndü.

" Arvid sen misin?" dedi biraz yüksek sesle. Adı Bayan Kasper-sen'di. Tam olarak Marie Kaspersen ama kimse ilk adını söylemezdi.

Yanma gittim, gidonun orada durdum:

"Evet benim," dedim.

"Bu zamanda burada ne işin var?" dedi. "Annen burada mı?"

"Evet, burada."

"Bu aralar hep onu düşünüyorum. Nasıl?"

"İyi," dedim. "Fena sayılmaz."

"Güzel." Pedallara baktı. "Kardeşine çok üzüldüm. Çok iyi çocuktu."

Kardeşim, diye düşündüm, nasıl biriydi, onu unuttum, diye düşündüm ama unutmamıştım tabii. Kardeşimi unutmamıştım.

"Damadım olmasını çok isterdim."

"Ama Bente onu istemedi, değil mi?"

"Öyle mi? Ben ayrılmayı kardeşin istedi sanıyordum," dedi Bayan Kaspersen.

"Zannetmem. Hatırladığım kadarıyla öyle değildi."

"Belki de sen haklısındır. Bilmem. Ama damadım olsa hoşuma giderdi," dedi.

"Biliyorum," dedim.

"Çok kederli bir hadise."

"Evet, kederli," dedim ama pek öyle düşünmüyordum. Salak kan, sen kederden ne anlarsın, sen kederden ne anlarsın, diyordum içimden. Hiçbir şey anlamazsın, hiçbir şey.

"Daha dün gibi hatırlıyorum."

"Altı yıl oldu," dedim.

"Ya o kadar oldu mu?"

"Evet," dedim.

Dudağını ısırarak başmı iki yana salladı, muhtemelen kızım düşünüyordu. Belki Bente pek iyi bir hayat yaşamıyordu, belki salağın tekiyle evlenmişti. Belki kardeşimi seçse daha iyi olurdu, hem o zaman ölmezdi belki.

"Olanla ölene çare bulunmazmış," dedi, "annene selamlarımı söyle. Bir-iki gün daha kalacaksa onu görmeye gelmek isterim."

Rüyanda görürsün, diye düşündüm. Havam alırsın.

"Söylerim," dedim. "Söz." Sevindi. Sonra kepenk kapanır gibi bir ifade belirdi yüzünde.

"Gecikmeyeyim. Biraz soğuk değil mi? Ee ne de olsa kasım."

"Doğru," dedim, "kasım."

"Hoşçakal, Arvid."

"Güle güle Bayan Kaspersen." Siyah bisikletiyle uzaklaştı. Kuşburnu çalılannın oradaki dönemeçte kaybolana kadar bekledikten sonra kumsala yürüdüm.

Kumsalda annemle sabah oturduğumuz yere oturdum. Etrafıma baktığımda kurdele sazlannın son birkaç senede epey yayıldığını ve elinde palayla gelmezsen denize girmeyi imkânsız hale getirdiğini gördüm, çünkü bu bölgenin hemen kuzeyinde denize dökülen bir nehir vardı ve deniz suyunu biraz tatlandırıyor, kıyının bu bölümüne farklı bir karakter veriyordu. Ben çocukken bu nehrin ve sazlann üzerinden geçen bir köprü vardı; böylece ayaklan-mızı ıslatmadan yüzmek için daha elverişli yerlere gidebiliyorduk, ama şimdi köprünün tek ayağı bile kalmamıştı. Yüzmek isteyenlerin kasabanın yakınındaki kumsallara gitmesi gerekiyordu.

Gözlerimi kapatıp ellerimi kuma gömdüm; öylece oturmaktan başka bir isteğim yoktu ama o anda çok tanıdık bir koku geldi burnuma ve hava senelerdir tam da bu noktada temas ettiği şekilde temas etti tenime. Özellikle de yedi yaşında olduğum zamanlardaki gibi, o zaman her şey bambaşkaydı, mevsim başkaydı, sazlar, otlar yoktu, her şey daha yataydı, birbiri ardısıra uzanan düz çizgiler halinde, bulutların duman gibi savrulduğu ufuk çizgisine kadar. Burada otururduk, kum tepelerinin dibinde, daha altmışlar bile değildi. Tam doğuda üzerinde deniz feneri olan ada vardı. Hava pusluydu ve fenerin ışığı daha yanmamıştı ama her hareketimde deniz fenerinin nerede olduğunu bilirdim. Gözümün ucuyla onu bulurdum.

Çok sıcak bir gündü, kuruyan yosunlar, göz kamaştıran ışıkta pişen tam ölmemiş denizanaları, deniz, sahil otlan ve yeni açılmış portakal suyu kokuyordu. Koyu renkli, nemli kumu küreğiyle kazan siyah saçlı, ufak tefek bir çocuktum ve etrafımda sanşm, iri, hantal kardeşlerim vardı. O sırada daha iki kardeşim vardı ve bana iyi davranırlardı ama çok fazla yer kaplarlardı. Ne tarafa dönsem birini görürdüm.

Kuzeydeki patikadan çıplak ayaklı bir adam geldi. Kıvırdığı paçalarının altından tebeşir beyazı bilekleri çıkmıştı. Yanımızdan geçerken bize şöyle bir göz attı, sonra durup elinde sigarası, ekoseli plaj havlusu üzerinde yatan anneme baktı. Annem o zaman akciğer kanserinden korkmadığı için mentollü sigara değil Carlton içerdi. Öteki elinde Günter Grass'ın kaim bir romanı vardı, yanlış hatırlamıyorsam Almanya'dan gönderilmişti, muhtemelen o sene yayımlanan ve çok tutulan *Teneke Trampet'ti.* Yanık tenli annemin üzerinde mavi biyeli kırmızı krep mayosu vardı, sık sık rüyamda gördüğüm için en küçük kıvrımını bile hatırlarım.

"Tebrik ederim, hanımefendi," dedi adam, "ailenizle birlikte küçük bir göçmen çocuğu tatile çıkarmanız çok hayırlı bir iş."

Adam aynen bunları söylemişti; Danca konuşmuştu ama anlamakta zorlanmamıştık, ayrıca o sene o kadar ufak tefek olmasam da hangi çocuktan bahsettiği hemen anlaşılıyordu. Hep birlikte dönüp bana bakmışlardı ve kardeşlerim nedense utanmış görünüyordu. En azından yüzleri kızarmıştı, annem de biraz huzursuzca gülmüş ama cevap vermemişti. Adam şapkasını hafifçe kaldırarak selam verdi, hasır bir şapka, siyah kurdeleli bir Panama şapkası olduğuna eminim; sonra ellerim arkasında kavuşturdu ve kendinden, plaj havlusu üzerindeki mütevazı hanımdan, besbelli ki doğru olan tespitinden memnun, yalınayak yoluna devam etti. İyi de beni nereden geldim sanmıştı? Kore'den mi, yoksa Tibet dağlarından mı? Ama hiç de doğulu tipim yoktu, Cezayir'deki savaştan da kaçmış olamazdım, evet o zamanlar biraz esmerdim ama o kadar da değil, kim bilir belki Macaristan'daki krizden kaçmıştım? Kuşkusuz seçebileceği pek çok ülke vardı ama belki de aklında belli bir ülke yoktu, sadece farklı göründüğüm, kardeşlerime benzemediğim aşikâr olduğu için böyle düşünmüştü ve bu farkı anlamlandırmanın en kolay yolu göçmen olduğumu düşünmekti, şu çenesini tutamayan adamlardandı.

O gün kumsalda o sözleri hiç söylemeseydi keşke. Hiç unutamadım. Zamanla ne kadar babama da benzesem, ne kadat bana kaza olmadığımı, gerçekten isteyerek yaptıkları tek çocuk olduğumu da söyleseler, sırf bu bile şüphelendiğim şeyi doğrulamaya yetiyordu: ailedeki yerimin pek o kadar sağlam olmadığını.

Adam gittikten sonra oyunun tadı kalmamıştı. Yine de uzunca bir süre kumsalda kaldık. Annem yeni bir sigara yakıp kitabına geri dönmüştü ama kumda oturduğum yerden sayfayı çevirmek için elini hiç kaldırmadığını görebiliyordum. Kafası dağılmış aynı satırları tekrar tekrar okuyordu herhalde ya da pek okuma havasında değildi ya da okumuyor sadece sayfaya bakıyordu. Bu durum beni huzursuz etmişti, demek bir acayiplik vardı ve artık hiç umrumda olmayan oyunu oynuyormuş gibi yapmaktan başka çarem kalmamıştı.

O yaz, elliler bitip altmışlar başlamadan, Doğu'yla Batı arasındaki duvar örülmeden önceki son yaz şunu öğrenmiştim: En büyük lokmayı bile zorlanmadan yutabiliyor ve hiçbir şey olmamış gibi sindirebiliyordum. Bu yüzden de artık benim için hiçbir anlamı kalmamış o oyunu oynamaya devam etmiş, bütün doğru hareketleri yapmıştım. Belki yaptıklarımın bir maksadı varmış gibi görünüyordu ama yoktu.

Eski köprüye giden patika hâlâ sazlar boyunca uzanıyor, bazı yerlerde sazların içine dalıyordu. Ayağa kalktım, otuz yedi yaşındaydım, pantolonumdaki kumu silkeleyip patikadan yürümeye başladım ve birden deniz fenerini de denizi de göremez oldum; Çin'de Yangtse Kiang nehrinin kıyılarındaki bambu duvarı gibi, kalın, hışırtılı san saplardan başka bir şey görünmüyordu. Ben de Çinli oldum, Japon işgalinde savaşan bitkin bir askerin dizleri gibi titriyordu dizlerim; belki de yüzyıllar önce uzun ve felaketli yolculuklarından birine çıkmış olan şair Tu Fu'ydum.

Karşıma nehrin dönemecine yapılmış bir iskele çıktı; üç farklı renge, kırmızı, yeşil ve maviye boyanmış üç tane kayık bağlanmıştı iskeleye. Kürekleri muntazaman oturma yerlerinin üzerine uzatılmıştı. Ne karada ne suda tek bir allahın kulu görünmüyordu; sadece patika, sazlar ve iskelenin önündeki otluk alan görünüyordu. İçinde su olmayan kayığa dikkatle bindim ve sırtımı karaya vererek orta tahtaya oturdum. Küreklere dokunmadan öylece, kıpırtısız oturup nehrin sulanna baktım. Yeşildi ve ayna gibi parlıyordu, açık denizin asla parlayamayacağı gibi ve kendimi hiç o anki kadar mutsuz hissetmemiştim.

J

O kayıkta ne kadar oturduğumu bilmiyorum ama kıyıya çıkmak için doğrulduğumda vücudum soğuk ve kaskatıydı. İskeleye doğru uzun bir adım attım ama ağırlığımı bir bacağımdan diğerine verirken ayağım tahtadan kaydı ve kayıkla iskele araşma düştüm. Aradaki mesafe o kadar dardı ki düşerken bir de kafamı kayığa çarptım. Beynimin içindeki karanlıkta şimşekler çaktı ve canım öyle acıdı ki korkuyla bağırmak için ağzımı açtım ama tuzlumsu su ağzıma doldu, sonra ceketimin içine ve kazağımı ağırlaştınp beni aşağı çekmeye başladı, öksürdüm, tükürdüm, yüzmeye çalıştım ama kolumu atacak yer yoktu. Sonra nerede olduğumu, suyun muhtemelen çok derin olmadığını fark ettim; ayaklarımı bastığımda su göğsüme kadar geliyordu. Aradaki açıklık o kadar dardı ki kendimi kayıkla iskele arasından yukarı çekemiyordum, baktım olmayacak şerefimi iyice ayaklar altına alıp iskelenin altma daldım ve kumun üzerinde emekleyip öteki taraftan yukarı çıktım. İskelenin üzerine boylu boyunca uzandım ama soğuktan dişlerim birbirine vurmaya başlayınca mecburen kalktım.

Bu rezillikten kurtulmanın iki yolu vardı: ya geldiğim patikadan geri dönecektim ya da kayıkların sahiplerinin oturduğu evlerin yanından geçecektim, ama onların beni böyle görmesini istemediğim için açık, otlu tümseklerin ve uzun sazların arasından koşmaya başladım. Artık kendimi Çinli gibi hissetmiyordum. Koşa koşa eve vardığımda ayaklarımı vura vura odunluğun yanından, güneşi perdeleyen çamın etrafmdan dolaşıp terasa çıktım ve açık salon kapısından içeri girdim. Annem başım eğmiş, iki elini saçlarının içine sokmuş, tek başına ayakta duruyordu. Benim geldiğimi duyunca kapının pervazına tutundu ve bana Mars'tan gelmişim ya da yabancıymışım gibi baktı ama sonra gözlerimin içine bakıp:

"Arvid nerden geliyorsun böyle?" dedi.

Ceketimin kollarından ve saçımdan sular damlıyordu; dönüp yolu ve ağaçların arkasındaki denizi işaret ettim.

"Şurdan," dedim.

"Tanrım," dedi annem başmı sallayarak. "Onu demiyorum."

"Peki," dedim. Dikkatle ona bakıyordum. Pek iyi görünmüyordu.

"Neye bakıyorsun öyle?" dedi.

"Sana," dedim, "sana bakıyorum."

"Kes şunu," dedi ve salona girdi.

BAYAN ELSE MA RLE Kaspersen'in hatırladığı ve hatırlatmaktan geri durmadığı şey şuydu:

Bir sabah ağabeyim beni işyerimden arayıp Ullevâl Hastanesi'ne gitmemi söyledi.

"Şöyle bir oturayım bile deme," dedi, "hemen çık."

Sıralamada benden sonra gelen, Bayan Kaspersen'in damat olarak gözüne kestirdiği kardeşimdi söz konusu olan. 1983 senesiydi. Oslo'nun merkezinde, Ulusal Galeri'nin yanındaki bir kitapçı dükkânında çalışıyordum. İki yıldır oradaydım. Ondan önce kalın bir haftalık dergi basan bir fabrikada, beş yıl boyunca üretim zincirinin son halkasında çalışmıştım. Bunun vazifem olduğunu düşünüyordum. Ama değildi.

Telefonun çaldığmı duyduğumda dükkâna yeni gelmiştim. Lambayı yaktım, tezgâhın üzerinden eğilip, İngiliz ve ABD'li yayıncılardan gelmiş iki sıra katalogun arasına sıkışmış olan telefonu açtım. Benden daha erken gelen yoktu. Pazar ve iki haftada bir cumartesi hariç her gün evimin merdivenini inip, apartmanlar arasındaki yoldan geçiyor, otobüste başımı zangırdayan cama dayayarak Oslo'nun merkezine gidiyordum. Genelde işe ilk giden ben olurdum, hatta pazar günü açık olsa seve seve giderdim. Daha önce çalışmaktan hiç bu kadar mutlu olmamıştım. Sabah uyanıp işe gideceğimi düşündüğümde ilk olarak isteksizlik hissetmiyordum. O kitapçıda o kadar mutluydum ki bu mutluluğun sadece işin kendisinden değil, her sabah kapıyı arkamdan kapatıp çekip gidebilecek olmamdan kaynaklandığım çok geç anladım.

Kitapçıdan Ullevâl Hastanesi'ne gitmek hiç zor değildi. Pilest-redet'e, yani o sırada tramvayların geçtiği paralel caddeye koşup bir tramvaya atladım mı yol en fazla on beş dakika sürerdi.

Sonbahar yeni gelmişti ve hava pınl pınldı. Tramvayda pencere kenanna oturup yüzümü cama yapıştırdım ve yanından geçtiğim binalan gerçeküstü san bir tona boyayan tuhaf, alçak güneş ışığına baktım; tiyatroda gizli projektörlerin ışığı gibiydi, hayatımda hiç böyle inanılmaz sarılıkta bir ışık gördüğümü hatırlamıyordum ama muhtemelen görmüştüm.

Tramvaydan indiğimde neyle karşılacağımı biliyordum ama daha düşünmüyordum. Başka düşüncelerle geçirebileceğim koca bir çeyrek saatim vardı. Koca bir hayat sığabilirdi o on beş dakikaya; sanki o on beş dakika hiç bitmeyecek, hiçbir şeyin *bitemediği* uzay gibi genişledikçe genişleyecekti, halbuki on beş dakika sonra, birkaç saniye ve birkaç durak sonra Ullevâl Hastanesi'ne ulaşacağımı, tramvaydan inip Kirkeveien Caddesi'nde yüz metre kadar yürüyeceğimi, sola dönüp kulenin kemeri altından geçeceğimi, erkek kardeşimin on ikinci katın bir yerlerinde kapalı durduğu hastaneye gireceğimi gayet iyi biliyordum.

"Asansörden inince sağa dön, oradakat hemşiresine sor," demişti ağabeyim telefonda, "adını yüksek sesle söyle," demişti onun ağzından duymaya pek alışık olmadığım ısrarlı bir sesle ama dediğini yapabileceğime, kardeşimin adını yüksek sesle söyleyebileceğime emin değildim.

Bütün bunları birazdan yaşayacağım için beynimin biraz daha boş alanı olduğunu tahmin ettiğim bir bölgesinde bambaşka bir şey düşünmeye başladım. Biraz konsantre olursam üç-beş konu bulacağıma emindim ve ilk aklıma gelen Hemingvvay'in *Paris Bir Şenliktir* kitabından bir bölüm oldu. Hemingvvay ve kendisinden daha yaşlı ve daha tanınmış meslektaşı Scott Fitzgerald, Fitzgerald'ın aletinin büyüklüğü konusunda fikir edinmek için, rue Jacob ve rue des Saints-Peres'in köşesindeki kafenin tuvaletine girerler. Kansı Zelda, Fitzgerald'm aletini aşağıladığı, kendilerininki gibi bir ilişkide mutluluğun uzunluktan geldiğini ve kocasmın bu fiziksel özel-

İlkleriyle hiçbir kadını mutlu edemeyeceğini söylediği için Fitzge-rald yıkılmıştır. Ama erkekler tuvaletinde Hemingvvay her şeyin yerli yerinde olduğunu tespit eder ve sende bir eksiklik yok Scott, der. Yukarıdan bakanca yanlış izlenime kapılır insan, kendine aynada yandan bak, sonra Louvre'a gidip oradaki heykellere bak da ne kadar talihli olduğunu anla. Fena tavsiye değildi ama otuz yaşında, yani bahsettiğim 1983 senesinde tekrar okuduğumda, bu vakayı anlatırken Hemingvvay'in takındığı

yukarıdan bakan tavır dikkatimi çekmişti. Paris'ten otuz küsur yıl sonra Hemingvvay hâlâ Fitzge-rald'ı aşağılama arzusu duyuyordu, halbuki bu kitap yazıldığında Fitzgerald çoktan inişe geçmişti bile; neredeyse tümüyle unutulmuş, alkolden perişan olmuş vaziyette son bulacaktı hayatı. Hemingway'se ününe ün katmıştı ve daha epey zirvede kalacaktı. Yazılarında zaman zaman açığa çıkan küçüklüğün işaretiydi bu. Özellikle rue Jacob'daki tuvalette geçen vaka, şahsımla ilişkisi varmış gibi üzmüştü beni; sonra da Hemingvvay'in yazım tarzındaki ukalalığı nasıl gözler önüne serdiğini düşünmeye başlamıştım, hem bu fikri destekleyecek bir sürü örnek bulabilirdim ama tam o sırada tramvay Oslo Veterinerlik Fakültesi'nin kırmızı tuğla binalarına doğru sapmıştı. Batı Oslo'nun Adamstuen bölgesinden geçen tramvay yolunun sağında kalıyordu fakülte; şehrin bu bölümüne ömrü billah gitmemiştim ve ölüm kalım meselesi bile olsa yerini tarif edemezdim, ama bir yıl önce kendime ait olmayan bir arabayla, Oslo'nun kendi yaşadığım kuzeydoğu ucundan buraya onca yolu yan koltuğa serdiğim haritaya baka baka gelmiştim. Kendime ait olmayan bir köpeği Veterinerlik Fakültesi'ne uyutmaya götürmek için.

Bu işi yapmaya neden gönüllü oldum bilmiyorum. Akrabalardan birine ait dişi bir köpekti. Üzerime vazife olmayan sebeplerden artık ona bakamayacaklardı. Köpeği iyi tanırdım, işler yolunda gitmediğinde biraz yardımcı olmak için onu sabahlan yürüyüşe götürdüğüm çok olmuştu. Mesafeli ve kibar bir sevgi duyardık birbirimize; ne de olsa onun yavruluğundan, benim de gençliğimden beri birbirimizi tanıyorduk. Ama zaman zaman beni sinirlendirirdi çünkü av köpeği ve beagle kırması olduğu için benim istediğim gibi ayağımın dibinde yürümezdi. İnsanı çaresiz bırakana kadar tasmasına abandıkça abanır, tasmayı çıkaracak olsam hemen kaçıp giderdi. Bu iş çok sinirime dokunurdu, özellikle de Oslo’ya giden otobüse yetişmem gerektiği halde oturduğum sitenin ağaçlık yerlerinde, adını bağıra bağıra onu aramak durumunda kaldığımda. Benim köpeğim olmadığına sevindiğimi hatırlıyorum.

Orta boyda hayvanların getirildiği kliniğin otoparkına girdiğimde, her zaman bindiği kırmızı Opel Kadett'in arka koltuğunda oturmuş sükûnetle pencereden bakıyordu. Kapıdan girip resepsiyona giderken her nasılsa sakin ve itaatkâr adımlarla yürümüştü; resepsiyon bölmesinin camı ardında oturan

kadın mavi gözleriyle bana öyle dikkatli baktı ki kendimi rahatsız hissettim; neden geldiğimi sorduğunda köpeği uyutmak için olduğunu söyledim.

"Anlıyorum," dedi ve eğilip köpeğe baktı, köpek de ona bakıp temkinle kuyruğunu salladı.

"Şuraya oturup diğerleriyle birlikte bekleyin," diyerek bana koltuklan işaret etti. İşaret etmese bile kolayca yolumu bulurdum zaten. Köpeğin tasmasından tutarak gidip koltuğa oturdum, elimde bir de sıra numarası vardı bu sefer. Hayvan hemen önüme oturup patilerini ayakkabılarımın üzerine koydu; ömrünün son anlannda onunla tatlı tatlı konuşmanın, onu rahatlatmamn iyi olacağmı düşündüm ama aklıma söyleyecek uygun bir şey gelmedi. Hem o anda tümüyle sakin hatta biraz içe kapanık bir hali vardı, halbuki yanımdaki koltuklarda oturan insanların kucaklanndaki kafeslerde hamsterlar, kediler ve bilumum başka mahluklar vardı.

Bir süre sonra beyaz önlüklü bir adam kapıyı açıp benim numaramı söyledi. Ayağa kalkıp kapıya gittim, köpeğin tasmasını uzattım, o da adamı uysal uysal takip etti. Kimse beklememi söylemediği halde yerime dönüp beklemeye başladım. Kimsenin köpeğin gerçekten benim olup olmadığını sormamasına canım sıkılmıştı. Tam bir emniyetsizlik hissi veriyordu, insanın kafasım kanştınyor-du; bu herkese güvenen mahlukun başına bunlar gelebiliyorsa herkesin başına her şey gelebilirdi.

On dakika geçmemişti ki beyaz önlüklü adam yine kapıda belirdi. Önlüğü önceki gibi lekesizdi. Beni çağırdı. Ayağa kalkıp kapıya gittim, geçeyim diye ardına kadar açtı ve eliyle ilerideki kapıyı işaret etti.

"Belki görmek istersiniz," dedi.

"Evet," dedim. "Tabii." Kolunu donmuş gibi havada tuttuğu için bir-iki adım atıp ilerideki kapıyı açtım. Parlak madeni bir masanın üzerinde yatıyordu. Masa soğuk görünüyordu, hayvan gerçek hayatta asla yapmayacağı şekilde dört ayağı da aynı yöne uzatılmış yatıyordu, onu hiç bu kadar sakin görmemiştim. Ölü bir köpek düzlükteki bir evden, boş bir odadaki tek bir sandalyeden bile daha ıssız.

"Sorun çıkmadı," dedi beyaz önlüklü adam.

Bir şey söylemedim. Onu arabaya götürmem mi gerekiyordu? Kucağımda bütün ağırlığıyla, tüylerini avuçlarımda hissederek, başı sarkmış, kulakları sarkmış hayvanla, koltuklarında oturan insanların önünden geçerken hayal ettim kendimi ama böyle bir şey yapmam gerektiğine dair bir işaret yoktu, ben de elim boş, gitmek üzere arkamı döndüm.

"Teşekkürler," dedim.

"Bunu unuttunuz," dedi.

İrkilerek arkama döndüğümde bana tasmayı uzattı. Tasmayı alıp verilen hizmetin parasını ödemeye gittim. Arabaya döndüğümde tasmayı, Adamstuen bölgesi tükenmez kalemle işaretlenmiş haritanın üzerine koydum ve bu mahalleden çıkar çıkmaz nerede olduğunu unuttum. Bir taraftan da direksiyonu yumrukluyor ve kendi kendime, salak, neden görmeye razı oldun ki, neden sırf evet demen gerektiğini düşünüdüğün için daima evet diyorsun, diye söyleniyor ve yumruklamaya devam ediyordum; tramvayda da elimi aynı şiddetle pencerenin kenarına vurmuşum, bu arada Veterinerlik Fakültesi geride kalmıştı ve emniyet içinde ikamet edebileceğimi düşündüğüm o on beş dakikanın genişledikçe genişleyecek bir boşluk olmadığını, aksine zaman söz konusu olduğunda daima yaşandığı üzre elimden akıp gittiğini fark ettim.

Çok geçmeden kendimi Kirkeveien kavşağmda buldum; Ullevâl Hastanesi'ne gitmek için burada inmek gerekiyordu.

On ikinci katta asansörden indim ve sağa doğru yürüdüm. Kendimi hazır hissetmiyordum. Bir an hiç kıpırdamadan olduğum yerde durdum. Boğazıma bir şey düğümlenmişti, bir türlü çözemiyor-dum. Hemen önümde kuzeye bakan büyük pencereler vardı. Hemen gidip başımı cama dayadım ve aşağıya baktım, tam o sırada midemde öyle beklenmedik bir kasılma oldu ki pencereden aşağıya düşeceğim zannettim. Bütün vücuduma ateş bastı, hırsızlama rüzgâr kafamın içine kulakları sağır eden bir uğultuyla doldu ve çoktan unuttuğum işe yaramaz bir sürü şey beynimin duvarlarına çarpmaya başladı. Bacaklarımı denizciler gibi açıp iki elimi cama dayadım ve alnımı çekmeden, kendimi gözlerim açık orada durmaya zorladım; yaralılarla dolu bir helikopter o anda inmeye çalışıyor olsa pilot, on iki kat yukarıda bir maske gibi cama yapışmış, gözleri ve ağzı açık bir adam

görecekti. Gözlerimi sıkı sıkı kapatıp derin bir nefes aldım ve tutabildiğim kadar tuttum. Gözlerimi nihayet tekrar açtığımda dünya yerli yerinde duruyordu.

Aşağıda bir adam ya da bir çocuk koşarak binanın girişi önünden geçti ve köşede kayboldu, biraz sonra öteki köşeden tekrar çıkıp dönmeye devam etti. Tamdık bir hali vardı ama on ikinci kattan bakıldığı için biraz garip, biçim değiştirmiş gibi görünüyordu.

Koridorda kat hemşiresinin odasını buldum ve açık kapıdan kardeşimin ismini yüksek sesle söyledim, karşılığında da açık bir cevap ve uzun bir bakış aldım; koridorda biraz daha ilerleyince kardeşimin odasını buldum ve kapıyı açıp doğrudan içeri girdim.

Beklediğim gibi değildi. Başka hastane ziyaretlerinde gördüğüm açık koğuşlardan birinde yatmıyordu, tek başınaydı ve normal bir hastane yatağında da yatmıyordu. Solunum cihazına bağlanmıştı. İçeri girer girmez onu kaybettiğimizi anladım; nefes alan kendisi değildi, makine daha önce hiçbir insanın nefes almadığı şekilde hava gönderiyordu ciğerlerine, ürkütücü, mekanik, tıslayan sesler çıkararak. Makine kötü görünüyordu, canını yakıyor, bedenini dövüyordu ama o kendini koruyacak, bu saldırıyı engelleyecek bir şey yapamıyordu, gitmişti. Yine de annem yatağının yanma oturmuş, elini ellerinin araşma almış, ağlamadan "oğlum" deyip duruyordu "oğlum" ve kendim tümüyle yaşanmakta olan, daha doğrusu yaşanmış olan şeye kaptırmış, başka her şeye gözlerini kapamıştı. Onun oğlu benim de küçük kardeşimdi ama en küçüğü değil; uzun boylu, iri yapılı, bana hiç benzemeyen bir çocuktu ama kuşkusuz geride bıraktığımız günlerde benim için çok önemli olmuştu. Ben de onun hayatında bir rol oynamıştım herhalde, birbirimizi tanıdığımız yirmi yedi yıl boyunca, aradaki yaş farkına rağmen düşüncelerimizi paylaşmış, birlikte pek çok şey yapmıştık, gerçi onları unutmuştum bile. Ullevâl Hastanesi'ndeki odaya girdiğimde koca koca yaşam parçaları kaybolmuştu ve onu solunum cihazına bağlı görmüştüm, pilot kabininde yapayalnız, çıplak, sıkı sıkı bağlanmış bir kozmonot gibi, soğuk evrende küçük, belki daha sıcak bir yer aramaya gidiyordu, eğer öyle bir yer varsa, maalesef ben olduğuna inanmıyordum ve paylaştığımız tek bir şeyi bile hatırlayamıyordum. Birbirimize verdiğimiz bir sır yoktu, en azından son yıllarda, aslında

çocukken de. Bu doğru olamazdı. Yeterince konsantre olsam hepsini bulabilirdim ama beynimin içinde lakayt bir şey vardı, kaygan bir teflon parçası, her şey döne döne gelip ona çarpıyor sonra sıçrayıp uzaklaşıyordu. Zihnimde bir zayıflık vardı. Dikkatimi top-layamıyordum, bazı şeyler olmuş ve kaybolmuştu. Önemli şeyler.

Pencerenin yanındaki sandalyede babam yüzünde gülümsemeye benzer bir ifadeyle oturuyordu, bu durum için uygunsuz bir gülümseme ve dışanya, Ullevâl Hastanesi'nin binalarına, daha ileride Ullevâl Hageby'nin mükemmelen İngiliz ve biraz da kibirli görünen evlerine doğru bakıyordu, hatta belki oturduğu yerden Ullevâl Stadyumu'nu bile görebiliyordu.

Başını pencereden çevirip odaya baktığında beni gördü; kapıdan bir-iki adım içeri girmiş öylece duruyordum ve aniden utanç duyduğunu fark ettim, yüzünde, gözlerinde, hafif tebessümünde gördüğüm ifade utançtı, oğlu bir-iki metre ötesinde ölümle pençeleşirken, hatta belki çoktan ölmüşken. Ben de babam gibiydim, birbirimize benzerdik, aynı hamurdan yapılmıştık, hep öyle derlerdi ve tıpkı onun gibi ben de utanıyordum. Ölümü bu kadar yakından görmemiştim hiç, yabancıydı ve beni utandırıyordu. Orada olmak istemiyordum. Ne diyeceğimi bilemiyordum, babam da öyle; bir an göz göze geldik ve anında gözlerimizi kaçırdık. Bana kendimi aşın boyun eğmiş, neredeyse hmçlı hissettirdi bu. Koridordaki camın önünde vücudumu kaplayan vahşi ateş sönmüş, eklemlerim kilitlenmiş, yüzüm maske gibi katılaşmıştı. Kardeşimin yatağına doğru eğilen annemin oturduğu sandalyeye baktım ve Ullevâl Hastane-si'nin on ikinci katında ölümle pençeleşen ya da çoktan ölmüş, solunum cihazıyla nefes alan ben olsam annem yine böyle koşulsuzca kendini bana vakfeder miydi acaba? diye düşündüm. Tümüyle benim kaderime odaklanır mıydı yoksa düşürdüğüm gölge onun için yeterince uzun, yeterince etkili olmaz mıydı?

Kapıya doğru geri geri gittim ve babamla göz göze gelince tütün kesemi cebimden çıkarıp işaret ettim, sonra kapıyı arkamdan açıp koridora çıktım. Annem olanlan benimle paylaşmak için bir kez olsun dönüp bakmamıştı.

Bu tarafta da pencereler vardı ve gözümü kör eden bir ışık çarptı yüzüme. Hafifçe kafamı çevirip ceplerimde güneş gözlüğümü aradım, gözüme taktım, sırtımı duvara verip bir sigara sardım, kâğıdı yalayıp yapıştırdım ve

sigara içebileceğim bir yer aramaya başladım. Koridorun ucunda cam bir duvann ardında sandalyeli, masalı küçük bir oda buldum. Kendimi öyle hissederken oturmam mümkün değildi, ben de pencereye yakın durup sigaramdan derin nefesler çektim ve hiçbir şey düşünmemeye çalıştım ki hiç de o kadar zor değildi.

Sigarayı sonuna kadar içmiş, teneke bir kültablasında söndürüyordum ki küçük kardeşim cam duvann önünden geçti. Nefes nefese kalmıştı, hızla asansörden çıkarken ağzı açık duruyordu ve yakışıklı yüzü dağılmış, şişmiş, gözleri puf puf olmuştu. Sağma soluna bakmadan körlemesine ilerledi ama nereye gittiğini biliyordu; o zaman solunum cihazlı odaya daha önce de geldiğini, çıkıp hastanenin etrafında birkaç tur koştuktan sonra şimdi tekrar geri döndüğünü anladım.

ONUNLA, 0nkem İstasyonu'nun bekleme salonundan çıktığım son gördüğümden bir hafta sonra tanıştım. Trondhjemsveien ya da E6' dan bisikletle geçiyordu. Ârvoll'de dik bir bayın çıkmış, yeni kütüphanenin yanından yola iniyordum. Hava kararmıştı; yedinci katta, asansörün yanındaki iki odalı bir dairede bir komünist olarak zayıf ve güçlü yönlerimin tartışıldığı bir toplantıdan çıkmıştım. Hem sadece siyasi kimliğim değil, karakterim de konuşulmuştu. Ne de olsa şahsi ve siyasi arasında bir aynm yoktu. Toplantıdaki altı parti üyesinin ikisi benden küçüktü, lise son smıftaki bu çocuklar hem çok katıydı hem de devrim ateşiyle yanıp tutuşuyorlardı. Ben de ama onları makul sınırlar dahilinde tutmak mümkün olmamıştı ve düşündüğümden daha fazla sarsılmıştım. Ârvoll'den Cari Bemers Plass'a iniyordum.

Tam trafik lambalannm orada karşıdan geldiğini gördüm ve onu hemen tanıdım. Vadiden yukan çıkacaktı. Aynı mavi kabanı giyiyordu ve yakasında benimle aynı rozet vardı; ortasında sarı yıldız olan kırmızı mavi bir rozetti, etrafında beyazla *Zafer UÖC*'nin yazıyordu. Boynu çıplaktı ve üşümüş görünüyordu, o da beni tanıdı. Işık çok loş olduğundan kızanp kızarmadığını göremedim ama bana kızarmış gibi geldi; yanımdan bisikletiyle geçerken merhaba dedim ve bir-iki metre ileride frene basıp durdu. Dönüp kabanmın yakasını kaldırdı ama bir şey söylemedi.

"Seni daha önce görmüştüm," dedim.

"Evet," dedi.

Yanına gidip elimi bisikletinin selesine koydum.

"Kabanın hoşuma gidiyor," dedim, gerçekten de doğruydu. Ona

biraz kısa geldiği halde seviyordum. Müzikle ilgili biri havası veriyordu ona, orkestra solisti filan gibi bir şey.

"ferkek kardeşim partiye kabul töreninde giymişti. Sadece o gün giydi bir daha da yüzüne bakmadı. Bence çok güzel ama onun üzerinde berbat duruyordu," dedi gülerek.

"Bence çok güzel," dedim. Yakından çok genç görünüyordu, düşündüğümden daha küçüktü.

"Sen de girdin mi partiye?" dedim ve soru manasızsa alınmasın diye güldüm.

- "Evet, tabii," dedi ve tekrar güldü ama ne zaman g
- "Bana neden vurdun?"

"Evet, tabii," dedi ve tekrar güldü ama ne zaman girdiğini söylemeyince bu sefer de ben kızardım; sık sık yüzüm kızarırdı ve engellemek elimden gelmezdi, muhtemelen o da kolayca fark etmişti. Seleyi bıraktım. UÖC rozetini işaret edip:

"Güzelmiş," dedim.

"Onları tutuyorum," dedi.

"Kimi?" dedim onu denemek için. Pek düzgün bir hareket değildi.

"Vietnam'daki Amerikan işgaline karşı savaşan Ulusal Özgürlük Cephesi'ni."

"İyi ediyorsun," dedim.

"Evet," dedi. "Bence de öyle."

"Evet," dedim ve bir an ne diyeceğimi bilemedim, "yine görüşürüz herhalde," dedim, aklımda 0kem İstasyonu'ndaki platform vardı.

"Umarım," dedi ama o başka bir şeyi kastediyordu, ben de ona nerede oturduğumu söyleyiverdim. Basbayağı açık adresimi verdim. Gülmedi, sadece başım salladı ve kendi yollarımıza gittik.

Bir hafta sonra kapımı çaldı, sonra da ara sıra uğradı. Oslo'nun merkezindeki okulundan eve dönerken bana uğrar, kırmızı mutfağımda çay içerdi. Ben ona bildiğim şeyleri anlatırdım, kitaplarımı, kültürlerin kavşağı Afganistan'ı, Mao ve çalışma masasını, Edvard Munch ve Parti'yi; o da bana ailesini ve neden okuldan eve gitmeyi hiç sevmediğini anlatırdı. Bir keresinde okuldan gelip ödevini benim masamda yapmıştı; ben de yanında oturup ona yardım etmiştim, sonra hava kararana kadar konuşmuş ve sigara içmiştik. Sanırım beni en çok etkileyen sigarayı parmaklan arasında tutuş şekliydi; bileğini göğsünün önünde hafifçe bükerek avcunu açışı, sigaranın yanan ucunun yere bakışı; o gece eve gitmediği ilk geceydi.

Birkaç gün sonra kapı çaldı. O sıralarda mavi kabanlı kız dışında pek misafir gelmezdi; iki yıl boyunca kantinde, sigara odasmda, akşamlan bira

bardakları başmda her şeyi paylaştığım arkadaşlan-ma hoşçakal demiştim ve aniden hiçbir ortak noktamız kalmamıştı. Partideki yoldaşlan saymazsak yeni arkadaş edinememiştim; partidekilerin çoğunu sevsem de kendimi hiçbirine yakın hissetmiyordum. Bu yüzden de merdivenleri, yeşil sabun Krystall'le değil de bulaşık deterjanı Zalo'yla temizlediğim için şikâyete gelen Bayan Andersen dışmda kapımı çalan yoktu.

Öğle üzeriydi. Amerikalı yazar William Faulkner'ı okuduğum, daha doğrusu okumaya çalıştığım mutfak masasından kalktım. Açıkçası Faulkner bizim partinin okuma listesinde değildi. Ben yine de okumaya çalışıyordum ve Çin kitap ayracım *Abşalom, Abşa-lotri*un sayfalan arasına koyup kapıyı açmaya gittim. Önce âdetim olduğu üzre göz deliğinden baktım ve annemi gördüm.

Aradan geçen iki ay zarfında onu görmemiş, onunla konuşmamış, metroya atlayıp Veitvet Groruddalen'e onu görmeye gitmemiştim, hatta beleş akşam yemeği için bile.

Annemin tek elinde, şık lokantalarda garsonların tabaklan taşıdığı gibi parmaklan ucunda tuttuğu beyaz karton bir kutu vardı ve aslında gülümseme olmayan gülümsemesiyle doğrudan kapıya bakıyordu. Göz deliğine bakmadığına emindim ve içeriden onu seyrettiğimin farkında olmadığını umuyordum. Beyaz yassı kutu kulağının hizasındaydı; sonbahar geldiğinden gri paltosunu giymiş, boynuna kırmızı atkısını takmıştı. Ellinci yaş gününü kutlamasına az bir şey kalmıştı ve o zaman benim şimdiki yaşımdan daha gençti; şimdi bunu yazmak tuhafıma gidiyor. Bence harika görünüyordu.

Ama önemli bir şey değişmişti. Bir *önce* ve bir *sonra* vardı artık, benim geçtiğim bir sınır ya da belki bir nehir vardı, Rio Gran-de gibi ve birden kendimi Meksika'da bulmuştum, her şeyin farklı ve biraz da korkutucu olduğu bir yerde. O sınırı geçmek yüzümde izini bırakmıştı, annem hemen görecekti bu izi ve bir nehrin karşılıklı kıyılannda durduğumuzu anlayacak, onu orada bıraktığım için incinecek ve artık beni sevmeyecek, istemeyecekti. *Hemen bu tarafa geç,* diyecekti, *salak şey seni.*

Evde yokmuş gibi yapabilirdim; sinemaya ya da alışverişe gitmiş olabilirdim, sabah vardiyasında fabrikada olabilirdim ama gelmeden onu

kontrol etmişti muhtemelen, hem de onu çok özlemiştim. Kapıyı açtım.

"Merhaba," dedim.

"Merhaba," dedi, "evdeymişsin," çünkü onu uzun süre bekletmiştim.

"Buyursana," dedim kenara çekilerek. Eşiği geçti. Ne sakin ne sinirliydi ama sık sık yüzünde gördüğüm sabırsız, artık-şu-saçma-lığa-bir-son-verelim ifadesi vardı yüzünde. Küçük holden mutfağa geçtik. Derli toplu tuttuğum, o kadar da kötü görünmeyen tek oda orasıydı, öteki odada sahip olduğum her şey üst üste yığılı duruyordu.

"Paraya sıkışık mısın?" dedi.

"Hayır," dedim. "Pek sayılmaz."

"Doğrudur," dedi ve beyaz kutuyu dikkatle mutfak masasına koydu. Hâlâ masanın üzerinde duran *Abşalom, Abşalom'a* bir göz attı.

"Zor okunan bir kitap," dedi.

"Bence de," dedim, "yine de güzel kitap."

"Öyle tabii ama söylemeye utanıyorum, ben bitirmeye muvaffak olamadım," dedi, doğrusu ben de bitiremeyeceğime emindim. Yine de hiç bitiremesem bile okumak iyi geliyordu. İşin tuhaf yanı buydu. Bitirip bitirmemenin önemi yoktu.

Üç parmağıyla beyaz kutunun kenarım açıp içinden küçük karton bir tepsi üzerinde iki Napolyon pastası çıkardı. Bakakaldım. Ne diyeceğimi bilmiyordum. Memnun mu olsam canım mı sıkılsa bilemiyordum.

"Bergersen'den mi?" dedim.

"Hayır, değil. Kahven yok mu?"

"Olmaz mı?"

"Öyleyse suyu ısıt da başlayalım."

Dediğini yaptım. O bana söylemese hiçbir şey yapamayacak gibiydim. Çaydanlığı ocağa koyarken şimdiden değişip değişmediklerini anlamak için ellerime baktığını fark ettim. Elbette değişmişlerdi, sertleşmişlerdi, derileri kalkıyordu, tımaklanmın altı da biraz kararmıştı ve bunu hemen fark etmişti; ayrıca iki aydır her gün, saatlerce alışık olmadığım ani hareketler yapmaktan, ağır yük taşımaktan her tarafım ağrıyordu ama sormadığı müddetçe ona bundan bahsetmeye niyetim yoktu, zaten sormadı da.

Kapmın üzerindeki saate bakınca akşam vardiyasının başlamasına üç saat olduğunu gördüm. İşe gitmeden önce burada oturup pasta yiyecek bol bol zaman vardı; metroyla 0kem iki duraktı. Babamın çocukluğumdan beri çalıştığı yerde çalışıyordum ama artık kendisi orada değildi çünkü gürültülü vardiyalardan, günün her saati toz solumaktan, haftalar boyu vücuduna yüklenmekten, uçak yorgunu gibi bir şey olmuştu; elindeki fincanları, tabaklan yere düşürüyordu, midesi artık iflas etmişti, hayatı boyunca her pazar günü otuz kilometre kayak kaymıştı ama artık tek bir pazar bile kayak kaymaya gidemiyordu.

"İşte olman gerekmiyor mu?" dedim.

"Nerde? Freia mı?"

"Evet. Ya neresi olacaktı?"

"Artık orada çalışmıyorum."

"Haberim yoktu."

"Nereden olacak," dedi.

Filtreye üç kaşık kahve koyup üzerine suyu döktüm ve kahve hazır olana kadar ayakta durup pencereden Finnmarkgata'ya, Ola Naar'daki neredeyse tümüyle çıplak ağaçlara, parlak kırmızıya boyadığım çerçevelere baktım. Taşınacak olursam ki günün birinde mutlaka taşınacaktım, çerçeveleri yine beyaza boyamam gerekecekti. Taze kahveyi turuncu bir sürahiye koyup masaya getirdim ve oturmaya davrandım.

"Fincanla tabak lazım," dedi annem ve daha oturamadan dolaptan fincanla tabak almak için yine doğruldum. Tezgâhın altındaki üst çekmeceyi açıp pasta kesmek için kullandığım spatulayı çıkardım ve pastaların yanma koydum. Annem spatulayı alıp iki pastayı dikkatle tabaklara yerleştirdi ve bu sefer kendisi kalkıp üst,çekmeceden iki tane çatal aldı.

"Peki," dedi, "şu pastaları yiyelim ve bir daha bu konuyu hiç açmayalım."

Konuyu açmayalım. Zaten hiç açmamıştık ki. Yaşananlardan önceki bir noktaya dönmüştü. Pastada bir acayiplik yoktu, hatta ne zamandır yediğim en güzel pastaydı, hem bunu pasta uzmanı olarak söylüyorum. Sonbahar kendini iyice hissettirmeye başlamıştı, dışarıda kestane, akçaağaç, ıhlamur ağaçlarından aldığı yapraklan tozla karıştırarak girdaplana girdaplana gelen rüzgâr esiyordu ve asfalt yazın göründüğünden daha sert görünüyordu, üzerine düşecek olsan canını fena yakacak bir kabuk gibi. Halbuki benim mutfağımda kaloriferden bacaklarıma ve mideme sıcak hava yükseliyordu, yine kırmızıya boyadığım kaloriferden. Ama artık çok geçti. Birden fark ettim. Artık çok geç olabilirdi. Daha erken gelmesi gerekirdi ya da benim metroya binip duvara tekme atsan ayağının komşunun evine geçeceği ince, karton duvarlı eve gitmem gerekirdi. Onun da çok geç olduğunun farkında olduğunu hissedebiliyordum ama bu konuda konuşmadığımız ve Napolyon pastalanmızı yediğimiz müddetçe bu bilginin üzerini örtebilirdik. Özür dilemeye de gelmemişti zaten, oğlu olduğum için gelmişti. *Anne* olduğu için gelmişti. Yine de çok geçti, bir şey kopmuştu, bir tel çok fazla gerilmiş, sonra da duvarlann arasında yankılanan bir tak sesiyle kopmuştu. Tıpkı benim gibi o da duymuştu bunu, biliyordum.

Ama top benim sahama düşmüştü ve orada kalamazdı. Ben de şaka olsun diye, parlak kırmızı mutfağıma biraz mizah şınnga etmek için:

"Ee, Freia'daki ustabaşı sana tekmeyi bastı yani?" dedim ve gülümsedim çünkü böyle bir şeye hiç ihtimal vermiyordum.

"Hayır," dedi. "Ben ona tekmeyi bastım."

"Nasıl yani?"

"Uyluğuna sağlam bir tekme geçirdim. Sonra da ayrıldım, bir daha dönmemek üzere." [1]

"Ama insan öyle küt diye işten çıkamaz değil mi? Kuralı filan var. On yıldır filan oradasın, bütün haklarını kaybedersin."

"Doğrusu hiç sikimde değil, anne ağzına yakışmıyor ama." İfade pek de önemli değildi ama babamın asla böyle bir şey yapmayacağım biliyordum, benim de; gerçi her şeyi bir kenara itip üniversiteden ayrılan bendim, daima öğrenme hayalini kurduğum şeyleri öğrendiğim üniversiteyi bırakıp fabrika işçisi olmuştum, annem gibi, babam gibi ama onların başka çaresi yoktu.

"Peki şimdi ne yapıyorsun? Yeni bir iş buldun mu?"

"Park Otel'de kat görevlisiyim," dedi haşin bir sesle ve bu tür işleri küçümseyecek türden biriymişim gibi meydan okurcasma gözlerimin içine baktı, ama ben daha kat görevlisi nedir onu bile bilmiyordum, kendisine de söyledim.

"Odaları süpürüyorum, yatakları yapıyorum, tuvaletleri temizliyorum filan," dedi ve hayatımda tek bir gece bile otelde kalmadığım halde Park Otel'de ne iş yaptığım anladım, Veitvet'teki evimizde yaptığı ve oldum olası nefret ettiği işin aynısıydı.

"Ama anne, sen o işlerden nefret edersin."

"Ederim ama şimdi o kadar da batmıyor. Karşılığında para alınca başka oluyor, değil mi?" Tabii o zaman başkaydı.

Munch Müzesi'yle Cari Bemers Plass arasında, Finnmarkgata ve Ola Narr'a bakan evimin, pencere pervazları kırmızı boyalı mutfağında Napolyon pastalarımızı yemeye koyulduk, oda sessizliğe gömülmüştü, ne bir şey söylüyor ne de birbirimize bakıyorduk. Onunla seyrettiğimiz filmleri düşünmeye başladım; TV'deki siyah beyaz filmleri, Sinsen Sineması, Gromd Sineması ve benim sokağımdaki Ringen Sineması'nda seyrettiklerimizi, sonra aklıma on yıl önceki bir olay geldi; Majorstua'daki Colosseum Sineması'na gitmiştik birlikte, başrollerinde Yves Montand ve James Gamer'ın iki yarışçıyı oynadığı *Büyük Ödül* filmim seyretmeye.

İkimiz de en güzel giysilerimizi giymiştik, o san çiçekli mavi bir elbise giymişti, ben yakasında sadece dar siyah bir şerit olan, gri Beatles ceketimi ve filmin başından itibaren Yves Montand'ı tutmaya başlamıştım. Direksiyon başında kendinden emin ve kararlı bir hali vardı ama aynı zamanda gözlerinde James Gamer'm sahip olmadığı başka bir şey vardı, belki hüzün. Hiç yorulmuyor musun yarışmaktan? demişti Yves Montand. Hayır demişti James Gamer. Ben bazen yoruluyorum, demişti Yves Montand ama belki de o hüzün sadece Fransız olmasıyla ilgili bir şeydi, annem de neden Yves Montand'ı tuttuğumu anlamıştı.

Ama filmde ölüyordu. Tam da o hüzünlü Fransız bakışını gözlerinden silebilecek Eva Marie Saint'le mutluluğu bulacakken, yoldan çıkıp yanan bir benzin denizine savruluyordu. Gözlerimi kapatıp hüngür hüngür ağlamıştım; öyle ki sinemadan çıkıp Majorstua İstasyonu'na giderken annem park yerinde durup beni rahatlatmaya çalışmıştı. Filmin coşkusuna kapılan koca koca adamlar, el frenini indirmeden gazı kökleyerek *vrom. vrom* diye sesler çıkarıyor, asfalt üzerinde patinaj atıp cayırtıyla dünyaya açılıyorlardı. Biraz hızlı gidiyor, köşeleri biraz sert dönüyor, sonra da evlerine gidiyorlardı. Annem bana biraz karanlık gelen sesiyle neredeyse şefkatli bir kahkaha koyuvermişti, sonra ben de tiz sesimle hayran hayran gülmüştüm. Daha küçüktüm, gözlerim yaşlarla doluydu ama olan biteni anlamıştım, adamlann filmi seyrettikten sonra neden gazı köklediklerini anlamıştım ve anneme bakmıştım, adamları çocuksu bulduğu için gülüyordu annem ama aynı zamanda bu hareketi yapmaları hoşuna gittiği için gülüyordu; bir arabamız olsa biz de aynı şeyi yapardık, motoru bağırtarak park yerinin köşesini döner, Oslo sokaklarında tam gaz giderdik, direksiyonda ben.

"Büyük Ödül'ii hatırlıyor musun?" dedim.

"Eurovision Şarkı Yarışması mı?"

"Hayır, Colosseum Sineması'nda birlikte seyrettiğimiz filmi diyorum, hani Yves Montand oynuyordu."

"James Gamer'la değil mi? Evet gayet iyi hatırlıyorum. Heyecanlıydı. Hızlı arabalar, Monte Carlo, yanş," dedi hafifçe gülümseyerek. "Ama Yves

Montand sonunda ölüyordu. Çok acıklıydı, dayak yemiş köpek gibi ağlamıştın. Ama sadece biz ikimiz değildik, ağabeyin de gelmişti değil mi?"

Birden hatırladım. Ağabeyim de gelmişti ve Colosseum Sine-ması'nın hacimli, yüksek karanlığında annemin iki yanına oturmuştuk. Sadece annemle ikimiz değildik çünkü ağabeyim de oradaydı, demek dayak yemiş köpek gibi ağladığımda, coşkulu şoförler filmin verdiği ilhamla el frenini indirmeden gazı kökleyip köşeyi iki tekerlek üzerinde dönerek sokakta gözden kaybolduklarında otoparkta üçümüz birlikteydik Majorstua İstasyonu'nun orada. Ama ağabeyim o akşamdan bana kalan resmin içinde yer almıyordu. Onu silivermiştim. Stalin'in Troçki'yi silmesi gibi.

Sonra ziyaret bitti. Napolyon pastalarını yedik, tabakları iyice sıyırdık, annem iki elini masaya koyup kalktı ve küçük karton tepsiyi dörde katladı, beyaz kutuyu buruşturdu ve çöpe attı.

"Pazar günü geliyor musun? Akşam yemeğine. Kardeşlerin de gelecek."

"Evet," dedim, "iyi olur. Bir toplantı filan çıkmazsa gelirim."

"Harika," dedi, kıpırdamadan duruyordu, belki söylemek istediği bir şey vardı ama sonra vazgeçti, arkasından hole geçip sokak kapısını açtım ve bir kez olsun dönüp arkasına bakmadan, her basamağını Krystall sabun yerine Zalo'yla yıkadığım merdiveni indi.

III

ANNEMLE KONUŞMAK İÇİN, eski, hurda *Holger Danske* gemisiyle Danimarka'ya gitmeden birkaç hafta önce, posta kutumda bir sürü gereksiz mektubun ve on yedi yıl önce evden ayrıldığımda abone olduğum iki gazetenin yanında bir mektup bulmuştum. Mektubu açıp posta kutularının solundaki merdivenin ikinci basamağına oturdum. Sırtım hemen üşümeye başladı ama cevap vermem gereken acil bir şey olduğunda hep buraya oturup okurdum ve bunun da acil olabileceğini düşünmüştüm.

A5 zarfın içinde üzerinde sanatsal bir desen olan bir karpostal vardı. Kartın arka tarafım, elyazısı muhtemelen ellili yıllarda gelişmiş olan bir kadın hiç boşluk bırakmayacak şekilde doldurmuştu.

Mektup şöyle başlıyordu:

28 Ekim Cumartesi günü Oslo Merkez İstasyonu'nda birbirimizin yanından geçtik. Kısacık bir an. Rengârenkponponlu siyah bir bere giymiştim. Hatırladığım kadarıyla babana ne kadar benzediğini fark ettim. Vâlerenggata 5 numarada otururduk, karşı komşu-nuzdum. Aileni çok iyi hatırlıyorum. Babanı, özellikle de anneni.

Mektubun sonuna adını yazmıştı, ne duymuşluğum ne görmüşlüğüm vardı bu ismi, altında parantez içinde: *namı diğer Frantzen,* yazıyordu.

Vâlerenggata 5 numara! Smâlensgata'yla Vâlerenggata'nm kesiştiği yerdeki art deco tarzı apartman, önünden tramvay geçerdi. Oradaki eski mandırayı hatırlıyorum, yerdeki karoları, önünden geçerken arka bahçeden görülen çamaşır iplerini; ölü adamlar gibi sarktığını düşünürdüm beyaz gömleklerin, ceset gibi, halbuki babamın ekoseli gömlekleri daima çamaşır ipinde sallanır, bana el sallardı. Girişin solundaki bir kapıdan merdiven boşluğuna çıkılırdı, küçük emniyet camı vardı kapıda, sonra birinci kat, derken ikinci kat ve duvarların arasında kapalı kalmış o özel koku; bu kokunun dedeme ait olduğunu düşünürdüm, giysilerine, kahverengi ceketine, ceketini çıkardığında bile çıkarmadığı benekli kravatına, gömleklerine, kahverengi ayakkabılarına, taba rengi etiketli küçük şişelerden saçma sürdüğü acayip sıvıya, ama aynı binada yedi aile daha oturuyordu zemin kattaki kapıcı da dahil, yani o kokunun tek sorumlusu dedem olamazdı. Bildiğim kadarıyla Oslo'nun bütün merdiven boşlukları böyle kokardı. İyi adam derlerdi dedem için. İyi bir Hıristiyan. Ben şahsen ona pek bayılmazdım. Annem de öyle.

Karşı komşu *Frantzen,* yazıyordu mektupta. Dışarı doğru açılan madeni posta kutusunu ve başımın çok üzerindeki göz deliğini hatırlıyorum. Annemle alışveriş ya da tramvay yolculuğu sonrası el ele merdiveni çıktığımızda ilk gördüğümüz şey Frantzenlerin kapısı olurdu; vücutlarımızda bir direnç hissederdik, ellerden birbirimize oradan da bacaklara geçen bir elektrik akımı gibi ve o akım yüzünden ayaklarımızı kaldırmakta zorlanırdık. Komşuların kapısındaki isim levhasmı hatırlamamın sebebi "z" harfiydi, o harfi sırf Zorro kullanır sanırdım.

Frantzenlerin kapısı ikinci katta sağ taraftaydı, bizimki solda. İsim levhasında dedemin ismi yazardı. Göbek adı Adolf sadece "A." harfine indirgenmişti. Savaş sonrası yıllarda pek şaşılacak bir şey değildi bu. Bana onun adını vermişlerdi, birinci ve üçüncü adlarını ki oldum olası nefret

etmişimdir. Ama kilisedeki papaz ısrarla reddedince ortadaki *Adolf im* kurtulmuştum.

Levhasmm ortasında A harfi olan kapmın ardında yaşamışlardı annemle babam ve babamın iki erkek kardeşi ve babası, yani dedem, sonra da ağabeyim ve ben. İki oda bir de mutfak vardı; pek öyle büyük odalar değillerdi, mutfak da büyük değildi. Evin duvarları kirden kararmıştı ve panjurlar genelde hep kapalı olurdu. Neden bilmem. İçeri ışık girmezse odaların serin kalacağmı düşünüyordu birileri herhalde.

Annemin, isim levhasında 'z' harfiyle Frantzen yazan karşı komşuları tanıdığının hiç farkında değildim. O kapıdan ne birinin çıktığını görmüştüm ne de girdiğini ama tabii her şeyin farkına varmam beklenemez çünkü oradan taşındığımızda çok küçüktüm. Nasıl da apar topar taşınmıştık, karanlıkta, Groruddalen'den 0kem ve Bjerke istikametine, ormana, ışığa, Vesletjem, Alunsj0en ve Breisj0en yönüne giden bir kamyonda.

Bazen babam ve evin diğer erkekleri Kiellands Plass'taki Salo-mon ayakkabı fabrikasına çalışmaya gittiğinde, öğlen saatlerinde birisi kapımızı çalardı, annem de ağabeyimle tersli yüzlü yattığımız divanın olduğu odadan çıkıp göz deliğinden bakar, kapıyı çalanın sevimsiz ya da tekinsiz biri olup olmadığını anlamaya çalışırdı, sonra onu hole alır, askıların altındaki sandalyeye oturmasına izin verirdi. Sonra mutfağa gidip adamın yanma vermek için yiyecek bir şeyler hazırlardı. Kapıyı çalan adamlar traşsızdı, işleri de paralan da yoktu, savaş öncesinden kalma eski püskü paltolar giyerlerdi, ne bir eve ne de Başbakan Gerhardsen'in teveccühüne nail olabilmişlerdi, geceleri Vâlerenga kilisesinin yanındaki parkta, ağaçların, çalılann altmda, Galgeberg ve Enebakkveien'de kapı önlerinde, Str0msveien'deki Amerikan tarzı benzin istasyonunda, eskiden Kurtuluş Ordusu Savaş Akademisi'nin olduğu, köşedeki büyük binada uyurlardı. O binanın üçüncü katında üniformalı Hıristiyan erkekler eskrim antremam yapardı, muhtemelen parkelere zarar vermemek için çorapla. Kapıyı çalan adamlara, ihtiyaçlan varsa eski ayakkabılardan verdiği de olmuştu annemin ki genelde ihtiyaçları olurdu.

Küçükken bu adamlardan birinin benim gerçek babam olduğunu düşünürdüm sık sık çünkü böyle bir şey olsa sorunum çözülürdü. Dışarıda bir yerlerde eski paltosu ve annemin verdiği ayakkabılarla geceleyin,

uykusuz, sabırsız başını sokabileceği bir yer arayan, küçücük bir yer arayan, tanımadığım, isimsiz bir babam olsaydı, ben de onun yanında olabilirdim, karanlık bir köşede, ba-caklanm kamıma yapışmış, başım dizlerimde, neredeyse hiç kıpırdamadan, nefes almadan beklerdim ta ki bir gece evlerin arasm-da ayak seslerini duyup derhal tanıyana kadar. Uzun yıllar önce böyle hayaller kurmayı bırakmış olsam da, Vâlerenggata 5 numarada oturmuş, adını ’z'yle yazan *namı diğer Frantzeriden* aldığım kartpostalın ilk satırlarını okurken epey allak bullak olmuştum. Babama benzediğimi biliyordum ama artık kimse bunu söylemiyordu. Senelerdir söyleyen çıkmamıştı. Muhtemelen hepsi öldüğü için, birbirimize benzediğimizi bilen herkes öldüğü için.

Ona benzemek *istemiyordum.* Aynaya baktığımda babamı görmek *istemiyordum.* Ama daha küçücükten günün birinde herkesin babama ne kadar bezediğimi göreceğini biliyordum. Annemle arama büyük bir mesafe koyacaktı bu durum. Evli oldukları halde. Hayatı paylaştıkları halde. Ama bana pek öyle gelmiyordu. Hayatı paylaşıyorlarmış gibi gelmiyordu. Ayrıca sonsuza kadar babama bağlanacaktım çünkü ona benziyordum ve belki onun gibi düşünüyordum ve ister istemez kendimi o büyük uçurumun karşı tarafında bulacaktım; babamın tıkış tıkış mobilyalarıyla, ikinci ismi Adolf olan babasıyla, ağabeyleri yani amcalarımla, kirli bir alacakaranlıkta yaşadığı yerde, omuz omuza duran bu küçük ciddi adamlar kalabalığının mıhlanmış olduğu, annemin ait olmadığı yerde, çünkü annem onlardan farklıydı, çünkü buraya zorla getirilmişti ve tuhaf bir şekilde özgürdü.

Annem nereye gitse ağabeyim de peşinden giderdi çünkü o istenmeyen çocuktu; Danimarka sahilinde bir yerlerde, Laes0 adasında, sahil otlan ve koyunlar arasında, gizlice ve utanç içinde dünyaya gelmişti. Annem kamında ışıltılı bir balık gibi taşıdığı ağabeyimle alelacele gitmişti oraya ve böylece ikisi bana nasip olmayan bir kolaylıkla birbirlerine bağlanmışlardı. Güneş ve acı vardı bedeninde, o köpük mavisi, aydınlık odanın içinde, hem çok emniyetteydi hem de istenmiyordu, kanun kaçağı gibi ve hayata gözlerini açar açmaz gördüğü ilk şey çayırda dolaşan çoban köpekleri, limanın üzerinde uçan martılar ve adanın üzerindeki mavi gökkubbe olmuştu. Halbuki *benim* ilk gördüğüm şeyler, babamın yüzü, sarkık panjurların arkasında, tozlu pencere kenarında duran üç gri, sıska güvercin ve Vâlerenggata'da işleyen tramvay olmuştu. Dört kardeşimden bir tek beni

planlayarak yapmışlar, bir tek beni ikisi birden istemişlerdi ve zaman zaman müjde verir ya da tebrik eder gibi bunu bana söylerlerdi; bu meşruiyet olmasa da olurdu doğrusu. Ben de annem ve ağabeyim gibi kanun kaçağı olmak, onlann yanında bulunup acılarım paylaşmak ve başımızı sokacak bir yer bulmak için geceleyin, karanlık sokaklarda onlarla birlikte dolaşmak isterdim. Kapıyı yabancılara açıp Zorro maskemin arkasına saklanırdım çünkü onların paylaştığı şey benim için doğal değildi. Beni korkutuyordu. Bu yüzden de seneler geçtikçe muğlaklık peşinde koşan bir yalnız kovboy olmuştum; annemin yanından ayrılmazdım, ona türlü numaralar yapar, son satırları dilsel karmaşada kaybolan salakça fıkralar anlatarak onu zorla güldürürdüm. Ağzımı açar açmaz cümleler şaşırtıcı bir hızla dökülürdü, sırf ona daha fazla bağlı kalmak için çişimi geç söylemiştim, altıma bez bağlanma-maya başladığında okumayı sökmüştüm. Ama ne kadar çabalarsam çabalayayım yine babam gibiydim.

Vâlerenggata 5 numarada otururken dünyada hiçbir şey benim için açık ya da basit değildi. Ben de etrafımdaki her şeyi dikkatle gözlemeye başladım; bu yüzden de bir zamanlar çok güçlü, çok sıhhatli olan bu kadının gittikçe zayıfladığını, kucağınm artık yumuşak olmadığını fark etmem gerekirdi. Ama onları uyarmadım, benim kadar kör olan evin diğer adamlarına *"tehlike!"* diye bağırmadım çünkü konuşmayı geç öğrenmiştim ve o zamanlar sadece bir-iki tane Norveççe kelime biliyordum. Annem her şeyle kendi başına mücadele etmek zorunda kalmıştı, ağrıyla, kilo kaybıyla, düzensiz âdetlerle ve ağabeyimle beni peşine takıp adeta gizlice kendini doktora sürüklemiş, bizi oynayacak bir legonun bile olmadığı bekleme odasında bırakmıştı. Ağabeyimle bacaklarımızı sallayarak ve birbirimize aval aval bakarak öylece oturmuştuk, sonra ben onun kucağına oturmuştum ve bana *Norsk Ukebland* ya da *II-lustrert* dergilerinin fotoğraflarını göstermişti ve adeta bir ömür beklemiştik; annem ses geçirmez çifte kapının arkasında, bacakları askılarda, utançtan kıvranak yatarken ve doktor nihayet sandalyesini geri itip gözlüklerini çıkararak, "Kusura bakmayın hanımefendi, sizinle açık konuşacağım. Kanser gibi görünüyor. Elimizden geleni yapacağız. Çocuğunuz vardı değil mi?" derken beklemiştik.

"Evet," demişti annem. "Çocuğum var."

Sagene ya da belki Bj0İsen'deki gizli görevden geri döndüğümüzde bütün erkekler hâlâ işteydi ve annem dışarı çıkmadan önce evi temizleyip topladığı için karşı komşuya, işten dönmüş olan Bayan Frantzen'i görmeye gitmişti ve orada bana neredeyse otuz yıl sonra bu kartpostalı gönderecek olan kızıyla mutfakta karşlıklı oturup konuşmuştu.

Annem Bayan Frantzen'in masasına oturduğunda ellerini yüzüne kapatıp ağlamaya başlamıştı çünkü bitkindi, çünkü ağabeyimle beni peşinden sürükleyerek Sagene ya da Bj0lsen'den buraya dönmek çok uzun sürmüştü. Annemin durumundan haberdar olan Bayan Frantzen sormuştu:

"Nasıl gitti kızım?"

"Kanser olmuşum, öleceğim," demişti annem.

"Orası belli olmaz," dedi Bayan Frantzen, "yaşayanlar da var. Hem senin çocukların var."

"Evet," dedi annem. "Haklısın. Çocuklarım var. İki çocuğum var. Kısacık hayatları içinde hareket edecek yer olmayan bir evde geçti, şimdi de onlara bakacak, ihtiyaçlarını karşılayacak bir anneleri olmayacak, onları o kadar ihmal ettim ki."

"Bu da nerden çıktı şimdi," dedi Bayan Frantzen. "Hiç de ihmal etmedin."

"Ettim," dedi annem, "çikolata bile yemediler. Bir kere bile," dedi ve doğru söylüyordu çünkü hiç çikolata yememiştik ama ondan böyle bir beklentimiz de yoktu zaten. O günden sonra bizi çikolataya boğdu. Genelde Freia sütlü çikolatası ya da Kvikklunsj gofretleri, her gün kutlama gibiydi; gerçi yakında öleceğini ve birbiri ardına sıraya giren gelecek yıllarda yanımızda olamayacağını düşündüğü için birazcık ağlardı ama yine de kutlama gibiydi ve çikolata kâğıtlarını dikkatle kaçak poşetlere koyup komşuların çöp kutularına atardı, tıpkı erkekler dönmeden yüzlerimizi dikkatle temizlediği gibi.

Ama ölmedi. Yaşamaya devam etti ve iki oğlan daha doğurdu. Sorun nasıl çözüldü bilmiyorum, acaba teşhis mi yanlıştı yoksa benden gizli başarılı bir ameliyat mı geçirdi ya da tek sorun ikinci kattaki bu evde, panjurlar

arkasında, bütün bu erkeklerle birlikte yaşadığı alacakaranlık hayat mıydı, kiloları onun için mi üzerinden bir bir düşmeye başlamış, bu yüzden mi hasta olmuştu? Olmayacak şey de değil çünkü kısa süre sonra alelacele Smâlensgata'yla Vâlerenggata'nın köşesindeki o evden taşındık ve Veitvet'te yeni, ucuz bir eve geçtik. Teraslı evimizin inşaatı daha yeni bitmişti; babam da bizimle geldi ama sadece o, annem de kısa sürede toparlanıp neredeyse eski haline döndü.

ÇOK ÜŞÜYORDUM. İliklerime kadar ıslanmıştım. Annemin peşinden oturma odasma girdim ve asker ceketimi çekiştirmeye başladım; ilikler küçülmüş açılmıyordu, binbir zahmetle ceketi üzerimden çıkartmayı başardım. Annem sırtını döndü ve bacaklarımdan sular süzüle süzüle bütün giysilerimi üzerimden çıkarıp yere attım. Çantama baktığımda hiç yedek giysi bulamadım; ne bir pantolon, ne bir kazak ne de bir gömlek, onun yerine yazı yazmak için alet edevat, kapağında Çince işaretler olan, içine sırlar yazılmış, yetmişlerin ortalarından kalma defterler buldum. Kimse bilmezdi o defterleri, ne mavi kabanlı kız ne de Parti'nin tek bir üyesi. Senelerdir hep ceplerimde taşımıştım onları, başka başka ceketlerin, deri ceketlerin, ordu ceketlerinin, camadancı ceketlerinin ceplerinde. *Artık daha fazla dayanamayacağım,* yazılıydı birinin boş bir sayfasında, *çok aptalca. Artık çok geç,* yazılıydı bir başkasında ama neyin çok geç olduğunu hatırlayamıyordum şimdi. Çantanm en dibinde, gereksiz yere yanıma aldığım bir battaniye buldum çünkü artık *Holger Danske*'de eskisi gibi güvertedeki sıraların üzerinde uyumaya izin vermiyorlardı. O sıralarda Danimarka'ya gece feribotuyla gidiyorsan kamara satın alman gerekiyordu, hem kasım ayı açık denizde, açık havada yatmak için biraz fazla soğuktu yani battaniyeyi alışkanlıktan atmıştım çantaya.

Battaniyeyi çıkarıp sıkı sıkı sarındım. Yerde bir yığın halinde duran giysilerimden sular sızıyordu. Nefes almakta zorlanıyordum; kesin zatürree olacaktım, başım zonkluyor, kendimi berbat hissediyordum. Öfkeden şakaklarım zonklaya zonklaya giysilerime bir

tekme attım ama öfkemin yöneldiği belli biri yoktu, kimse bana zarar vermemişti.

Annem başmı hafif yana eğmiş, saçlarımdan damlayan sular ve üzerime sardığım battaniyeyle odanın ortasında dikilmemi seyrediyordu; aslında

bana havlu vermesi gerekirdi ama vermemişti, belki gülümsemişti, alaycı ya da merhametli bir gülüşle, belki de bu sadece benim hüsnükuruntumdu. Yatak odasına gidip köşedeki dolabı açtı ve kolunun üzerinde babama ait olduğunu bildiğim giysilerle geldi. Senelerdir görmemiştim onları; ben küçükken, vücudum da küçükken, babam gençken ve bu giysileri tamamen doldurabilirken görmüştüm en son. Kırmızı kenarlı siyah bir süveter, rengi ruhu atmış bir tişört, sıcak ve güneşten kavrulan sömürgelerdeki Britanya üniformaları gibi bir zamanlar bej ya da haki olan bir pantolon vardı ama bizimkinin senelerce kaynata kaynata yıkanmaktan rengi atmıştı. Mühim olan renk değildi. Mühim olan, annem bu sefer arkasını dönmediği için rahatsız ve beceriksiz hareketlerle o giysileri üzerime giydiğimde, ısmarlama dikilmiş gibi tam üzerime oturmalarıydı. Ama benim için dikilmemişlerdi. Babam için yirmi küsur yıl önce satm alınmışlardı. Kendimi kuru hissetmek, tenime sıcak giysilerin temas etmesi güzeldi ama üzerime bu kadar iyi uyan, bu kadar rahat giysilerin başka bir adama ait olması tuhaftı.

"Tam düşündüğüm gibi," dedi annem. "Üstüne göre."

Bütün gün yemek yememiştim. Feribotta kıtır Danimarka çöreği, Danimarka tereyağı ve tam yağlı sütle yapılmış kahveden oluşan kahvaltıyı kaçırmış, bir Kvikklunsj gofreti ya da Freia sütlü çikolatası bile atıştırmamıştım. Kuru giysiler birden başımı döndürmüş, içimi kıymıştı, sarhoş gibiydim.

"Bir şeyler yesek ya," dedim, "yemek var mı?"

"Olmaz mı," dedi annem.

"E yiyelim o zaman," dedim.

Bana baktı, sonra arkasını dönüp buzdolabım açtı; ben de tezgâhın üzerindeki dolabı açıp içinden tabak bardak çıkardım, tıpkı küçükken anneme kendimi beğendirmek için yaptığım gibi. Masa örtüsünün iki tarafını avuçlarımla düzelttim, iki kenarını hafifçe çekiştirdikten sonra sofrayı kurdum. Annem sobanın üzerinde yumurta pişirirken bir yandan da alçak sesle Elvis'in bir şarkısını mırıldanıyordu: *Ar e you lonesome tonight.* Sonra pastırmayı tavada, ekmeği de nuh nebiden beri tezgâhın üzerinde

duran krom kaplı ekmek kızartma makinesinde kızarttı; bu arada ocağın üzerindeki davlumbazı da açmıştı ve öyle gürültülü çalışıyordu ki konuşmak imkânsızdı. Doğrusu işime de gelmişti.

Yemeğe oturduk. Oturmak iyi gelmişti. Gözlerimi kapatıp tekrar açtım. Çok zordu. Karton yutmak gibi. Fincanımdan bir yudum kahve içtim. Uzun zamandır bu kadar güzel bir şey içmemiştim.

Annem ellerime baktı. "Eline ne oldu?" dedi. Fincanı tabağma koyup elime baktım. Eklemlerim kızarmış ve hafifçe şişmişti. Elimi açıp sonra sıkı sıkı kapayınca canım yandı. Ona elimin nasıl bu hale geldiğini anlattım.

"Eh yani Arvid," dedi. "Artık böyle abuk sabuk işlere de mi bulaşmaya başladın?"

"Ben bir şeye bulaşmadım. Adam peşime takıldı. Daha barda görür görmez mimledi beni."

"Hiç sanmam," dedi annem.

"İzin ver de o kadarını ben bileyim," dedim. "Oradaki bendim."

"Ona şüphe yok."

Tabaklarımız boşaldığında, "Şimdi bir şeyler içmeye ne dersin? Mesela Calvados?" dedim ve dalga geçiyormuş gibi bıyık altından güldüm, daha saat öğlen bir filandı.

"Evet iyi olur," diye cevap verdiğinde biraz şaşırdım bu yüzden. "Balkonda içmeye ne dersin?"

"Şimdi mi? Çok soğuk olmaz mı?"

"Yorganlarımıza sarınırız."

Peki madem. Yorganlarımıza sarınırız. Ayağa kalktım. Birden büyük bir heyecan duydum ve pencerenin yatımdaki masadan şişeyi aldım, arkamdaki dolaptan da orta boy iki bardak. Balkona soğuğa çıktım ve bardakları piknik masasma yerleştirip makul miktarda içki doldurduktan sonra tekrar içeri

girdim. Annem elinde yorganlarla bekliyordu. Elinden bir tanesini alıp şöyle bir silkeledim; dışarı çıkıp yorganlara iyice sarınarak sandalyelerimize oturduk ve Calvados içmeye başladık. Annem yün eldivenlerini giymişti. Hava o kadar soğuktu ki nefeslerimiz ağızlarımızdan buzlu bir sis gibi çıkıyordu.

Bardaklar masadaydı. Annem sigarasmı yaktığında yanık yün kokusu geldi ama bir şey söylemedi; bardaklar oldukları yerde duruyordu, o içmeden ben de içmeyecektim. Cebimden mavi tütün paketini çıkarıp buz kesmiş parmaklarla sigara sardım. Hiç ses çıkarmadan, uzaklara bakarak sigaramı içtim. Bir süre sonra ileriye eğilip evin arkasından, öteki taraftaki çiftliğe kadar uzanan büyük çayıra baktım. Eskiden o çayırda atlar, bazen de taylar olurdu; küçükken orada uçurtma uçururdum ama şimdi bakımsız kalmış, her yerini ot bürümüştü, öyle ki içinde ancak uzun bacaklı karacalar yürüyebilirdi.

Çayırda tavşanlarla kirpiler de vardı, kasım ayında olduğumuza göre yavrularını büyütmüş olan sülünler, bol bol kemirgen, gökyüzünde süzülen şahinler, nereden çıktığı belli olmayan atmacalar, dalışa geçmeden önce bir haç gibi havada asılı kalan doğanlar, meşe ağaçlarında geceleri sessizce tüneyen baykuşlar - tünedikleri daldan avlarını adeta bakışlarıyla öldürürlerdi ye gecenin karanlığında bazen bir sansar ağaçların arasından çatımıza zıplar, biz de aşağıdan ayak seslerini duyardık. Bütün canlılar için bol bol yiyecek vardı.

Sigaramın izmaritini çayıra fırlattıktan sonra annemi beklemeden bardağımı kaldırdım ve "skol" deyip bir yudum içtim, gerçi o da bir süre sonra bardağını kaldırdı:

"Peki madem Arvid, skol," dedi ve büyük bir yudum alıp sarsıla sarsıla öksürmeye başladı: "Aman, sertmiş." Sonra biraz durdu ve ekledi: "Ama çok güzel içkiymiş! Şu işe bak bunca zaman yaşadım, kaderde bunun tadına da şimdi bakmak varmış!"

Sonra orada öyle oturduk. Annem uzunca bir süre hiç konuşmadı, nefesi biraz ıslıklıydı ama öyle düzenliydi ki dikkatle dinleyince solumaya devam edebilmek için çok gayret sarf ediyormuş gibi geliyordu insana, havayı alıyor sonra bırakıyordu. Bir süre sonra nefesleri uykumu getirmeye

başladı. Şezlonglarda yorganlarımıza sarınmış, gözlerimiz kapalı yatıyorduk. Sadece başlanınız ve bardağı tutan sağ elimiz dışarıdaydı. Hakadal'daki Glitre Sanatoryu-mu'ndaki ya da İsviçre Alpleri'nde vadi manzaralı bir terastaki verem hastalarına benziyorduk herhalde. Annemin hastalığı verem değildi ama. Benimki eğer bir hastalıksa onun da verem olduğu söylenemezdi. Hastalık değildi belki ama bana öyle geliyordu.

"Kendini biraz daha iyi hissediyor musun?" diye sordum.

Cevap vermedi.

"Evet," dedi.

"Ben de," dedim.

Sonra damdan düşer gibi: "Küçük kardeşim hatırlıyor musun?" dedi.

Hatırlıyorum tabii küçük kardeşimi, neden hatırlamayayım ki diye düşündüm, iyi de neden böyle demişti, bir an korkuya kapıldım, başına bilmediğim bir şey mi gelmişti kardeşimin? Bulunduğu yerde keyfi yerindeydi, Norveç'te, bir su tesisatçısmm yanındaki çıraklığının son senesiydi. Hepimizden farklıydı o; üniversiteye gitmek istememişti, okuldan nefret eder, kitap okumazdı, disleksi-yası vardı ve onu çok severdim. Küçük kardeşimdi, son kardeşim, benim bir küçüğüm, ölen kardeşim değil.

Sonra annemin ne demeye çalıştığım anladım. Çayırda uzun otların arasında bacaklannı kırmadan, yarımşar metre zıplaya zıp-laya ilerleyen bir köpek vardı, bir Alman kurdu; kurumuş çavdar otlanyla dikenlerin çatısı altmda ilerleyen bir şeyi takip ediyordu. Bir keresinde bir tilkiyi öyle zıplarken görmüş ve eşine ender rastlanan bir sahne olduğunu düşünmüştüm ama belli ki değilmiş.

"Köpeği mi diyorsun?"

"Evet."

Her sene feribotla geldiğimizde Teddy adında bir Alman kurdu kardeşimi çitin öteki tarafında bekliyor olurdu. Köpek ne zaman geleceğimizi, *kardeşimin* ne zaman geleceğini dakikası dakikasına bilirdi. Altmcı hissi vardı, belki bütün köpeklerin vardır. Sabahın erken saatlerinde huzursuzlanmaya başlar, evden dışarı bırakılmak için mızmızlanır dururdu. Sonra biz kendi arabamız ya da taksiyle feribottan yazlık eve gelene kadar burnunu çite dayayıp beklerdi. Arabanın kapısmı açar açmaz Teddy çitin arasından geçip kendini kardeşimin üzerine atar, onu yere yıkardı. Kardeşim Teddy'yi üstünden atıp üzerini değiştirmek için eve koşardı. İki dakika sonra üzerinde şortu ve spor ayakkabılarıyla evden çıkar ve ikisi kuzeydeki Strandby'ye kadar yarış edip geri dönerlerdi, öyle az bir yol da değildi. İki saat sonra çit boyunca koşarak gelir, bitkin vaziyette, oflaya puflaya kendilerini çimlerin üzerine atarlardı. Hemen her gün yaparlardı bunu. O köpeği çok severdi.

"En yakışıklınız o oldu," dedi annem, belki de haklıydı ama bizi böyle sınıflandırmasının doğru olmadığını düşündüm. "Teddy' nin ömrü biraz daha uzun olsaydı keşke. Yazık."

"Evet," dedim, "yazık." Küçük kardeşim gerçekten de en yakı-şıklımızdı. Bir keresinde bir kadın onu Kari Johansgate'de durdurmuş ve birlikte fotoğraf çektirmek istemişti. Herkes durup bakmıştı; eve gelip de bize anlatırken kızarıp bozarıyordu. Ama şu anda tek hatırladığım gittiğim her yerde, onun yekpare, güvenen bedenini kollarımda taşımalarım, söylediği üç-beş kelime, tekrar tekrar, çünkü bildiği yegâne kelimeler bunlardı ve benim adım da bu kelimelerden biriydi ve onu asla bırakmazdım kollarımdan.

"Doğru düzgün yürümeyi asla öğrenemeyecek," demişti annem. "Lütfen bırak artık onu yere." Ama onu bırakmamıştım, o da benim bırakmamı istemezdi.

BOŞ BARDAKLAR masadaydı. Annem zar zor doğrulup yorganım kucağında katladı ve odasına gitmek üzere kalktı. Gözlerini sıkıca kapatıp açtı. Ayağa kalkıp önünü kestim.

"Kendini kötü mü hissediyorsun?"

"Evet," dedi.

"Yapabileceğim bir şey var mı?" dedim ama elini kaldırdı.

"Yapılması gereken bir şey olursa ben kendim yapanm. Çekil önümden," dedi ve beni göğsümden itti.

"Ama anne," dedim, "neden senin için bir şey yapmama izin vermiyorsun? Yapmak istiyorum."

"Kulağa makul geliyor," dedi annem, "ama ben istemiyorum. Bir daha bu konuyu açmayalım."

Bir daha bu konuyu açmayalım. Gözlerim batıyor, bacaklarım yanıyordu; beni kenara itip içeri yatak odasına girdi ve kapıyı kapattı, birden müthiş bir sessizlik çöktü.

Peşinden gidip kapısının önünde durdum, öylece bakakaldım. Dönüp banyonun duvarında asılı duran aynaya baktım ve orada gördüğüm şeyden hoşlanmadım, o gözleri hiç beğenmedim. İçimde huzursuzluk vardı. Dışarıdaki masanın üzerinden bardakları alıp mutfak tezgâhına taşıdım. Lavaboyu sıcak suyla doldurup içine birkaç damla Zalo damlattım ve bardakları, kahvaltı ettiğimiz tabaklarla fincanları, ortalıkta bulabildiğim her şeyi yıkayıp dolaba yerlerine kaldırdım. Dikkatle tezgâhı sildim, masa örtüsünü silkeledim ve yapacak başka bir şey kalmadı.

Annem öyle aceleyle yatmaya gitmişti ki okuduğu kitabı, *Bıçak Sırtı*'m yanma almayı unutmuştu; ondan beklenmeyecek bir

hareketti bu ama kitabı götürmem için bana da seslenmemişti.

Büyük pencerenin yanma gidip perdeyi açtım ve çayırı seyretmeye başladım. Tek bir hayvan, tek bir ilginç kuş görünmüyordu. Bulutların altında, uzun, san, kuru otların arkasından vuruyordu alçak güneş ve en küçük cisimlerin bile uzun gölgeleri düşüyordu çayıra. Çayırın öteki ucunda çiftlik binasının bacasında kıvrıla kıvrıla beyaz duman tütüyordu. İnsanın gözünü kör eden ışıkta ahır tebeşir beyazıydı. Bir adam mobiletle çiftliğe giden yoldan ilerledi. Çok hızlı gitmediği halde başında kask vardı; ışık

aynasmdan yansıyor, küçük motorun pata pata sesi bütün keskinliğiyle sonbahar havasını deliyor ve bütün netliğiyle duyuluyordu, benim perdeyi tutarak durduğum pencerenin arkasından bile. Eğilip geçmeye başlayan ateşe iki odun daha attım ve hâlâ nemli oldukları halde botlarımı giydim. Uzun iplerini bileklerime dolayıp balkona çıktım ve yazlık evin önündeki çimenlerin üzerine parlayan soğuk, eğik kasım güneşinde durdum.

Çayıra baktım. Bacadan hâlâ duman çıkıyordu ama mobilet gitmişti. Dönüp çit boyunca yürüdüm, sonra Hansen'in tarafına giden patikaya çıktım. Çitteki gedikten iki büklüm geçtim ve neredeyse bekçi kulübesi büyüklüğündeki yazlık evine doğru gittim. Tahta bir tezgâha bağladığı, kıçtan takma motor üzerine eğilmiş bir şeyler yapıyordu. Geldiğimi duyunca elinde İngiliz anahtarıyla doğruldu ve bana dönüp o tuhaf, sevimli, dişsiz gülüşüyle güldü.

"Hayret valla, hık demiş babanın burnundan düşmüşsün," dedi ve sesi havayı titretti.

"Öyle," dedim.

"Hele bu giysilerle," dedi. "Bir an sandım ki... neyse tahmin et-mişsindir."

Tahmin etmiştim ama ona verebileceğim her türlü cevap uzun zaman önce kullanılmıştı. Balkonunun kenarına oturdu, İngiliz anahtarını kuru, küçük bir sesle yere bıraktı ve ellerini, arka cebinden aldığı turuncu bir paçavraya sildi.

"Bu hurdayı bir daha çalıştıramayacağım," dedi.

"Neden, nesi var?"

"Bilmiyorum," dedi. "Her şeyi denedim. Marş basmıyor. Bundan sonra kürek çekeceğiz ne yapalım."

Hansen pek atletik bir tip değildi. Andy Capp'e benzerdi ama onun sevimlisiydi. Nehre yılanbalığı tuzağı kurar, bazen de küçük teknesinin kıçına motor takıp balık avlamaya giderdi. Senelerdir aynı motoru kullanırdı. Yeni bir şey aldığı görülmemişti. Basit aletleri, antika kıçtan

takma motorları, küçük mobiletleri tercih ederdi. Eski şeyler, kullanılmış şeyler, mekanizması fazla karmaşık olmayan şeyler, demiryolcu ahbaplarından aldığı şeyler. Yeni bir şey satın almak ona acayip gelirdi. Hiç parası olmamıştı; bence para ona pek ilginç de gelmiyordu.

"Fiziksel aktiviteler konusunda dikkatli olmalısın," dedim, pek öyle ahım şahım bir şey değildi ama başka diyecek bir şey de bulamamıştım.

"Arvid dostum, hele bir deyiver. Boşanacağın doğru mu gerçekten?"

"Evet, doğru."

"Hadi ya. Taziyelerimi kabul et."

"Bilmem ki," dedim. "Adamı öldürmez herhalde."

"O kadar da emin olma," dedi Hansen. "Her şey olabilir. Gel bir bira içelim. İnleyerek ayağa kalktı ve derme çatma bir seradan geçerek kulübesine girdi; turuncu paçavra arka cebinden öfkeli bir bayrak gibi sarkıyordu, belki bir demiryolu bayrağı, patlayıcı maddelere karşı, vagonlar gibi birbirini takip eden düşünce silsilelerine karşı. Cenevre'deki sürgünden geri dönen Lenin trenle Petrograd' daki Finlandiya İstasyonu'na girmek üzeredir, Hansen de bağırmaktadır: Dikkat! Dikkat! Ama o kadar da yaşlı değildi. İki elinde birer birayla hemen geri dönmüştü. Birini bana uzattı, soğuk soğuk hissettim avcumda.

"Yaşasın halklar," dedim, sonra da "Dik kafaya!" Uzun uzun içtik, sonra Hansen "Hiç fena olmadı doğrusu," dedi.

Balkonun kenarında otururken rüzgâr giysilerimin içine işliyordu, ellerim üşümüştü. Etrafımızdaki ağaçlar yapraklarını dökmüşlerdi; fındık, meşe, kaym, söğüt, karaağaç ve yıllanmış erik ağaçlan hep çıplak kalmıştı. Rüzgâr kuzeyden esiyordu, Skagen kasabası üzerinden, bedenim nerelere koy acağmı bilemeyen babamın yılankavi yollannda dolaştığı, granit kayalar ve ladin ormanla-nyla kaplı soğuk Norveç'ten.

Hansen elini sallayarak beni içeri davet etti:

"Gel Kristal Saray'a girelim. Hem içeride keyfimiz isterse ceketlerimizi çıkarabiliriz." Keyfimiz istedi. Elektrik sobasının telleri kıpkırmızı olmuş, odaya ısı dalgalan yayıyordu; elimizde parlayan yeşil bira şişeleriyle beyaz plastik sandalyelere oturduk. Şişeyi ağzıma dayayıp büyük bir yudum içtim; Calvados midemde küçük bir kurşun gibi yattığından bu yudum uzun zamandır içtiğim her şeyden daha lezzetli geldi bana. Sırf böyle hissetmek için, gözlerimi kapatıp alkolün vücudumda aktığını hissetmek için içmeye başlayabilirim, sık sık, belki her gün içebilirim diye düşündüm. Gözlerimi kapadım. Kristal Saray sessizdi. Ilıktı. Sadece şişelerden gelen belli belirsiz hışırtı ve ağaçların tepesindeki martı-lann sesleri duyuluyordu.

"Annen," dedi Hansen.

"Evet," dedim ama gözlerimi açmadım.

"Hasta," dedi Hansen.

"Biliyorum," dedim. "Onun için geldim." Sonra sessizlik çöktü, biraz durup ekledim:

"Onun için geldim. Bu zamanda başka niçin geleyim? Yaz çoktan geçti," dedim. "Bronzlaşayım filan diye gelmedim."

"Doğru, yaz çoktan geçti," dedi.

Gözlerimi açtım. Okyanusun mavisine yelken açmış *The Chris-tian RadicK*in çerçeveli bir resmi vardı, belki Biscay Körfezi'nde ya da New Castle'a giderken Kuzey Denizi'nde çekilmiş bir fotoğraftı. Bu resmi annem seneler önce, ellinci doğum gününde Han-sen'e hediye etmişti. Resmin yanındaki kitap rafı John Steinbeck romanlanyla doluydu; *Cennetin Doğusu'nun* iki ciltlik şık bir baskısının yanında Erich Maria Remarque'ın *Üç Arkadaş'ı* vardı. Yirmi yaşma gelmeden okumuştum, *Tanrının Gözdesi Yok'*u da. Bir araba yanşçısıyla sevdiği kadım anlatıyordu roman; kadm verem olmuştu ve İsviçre Alpleri'nde bir sanatoryumda kalıyordu, *Bella Vista'&dL,* adam da sık sık onu görmeye gidiyordu. Remarque'ın kitaplarında hep veremli bir kadm olurdu. Doğrusu artık bana da biraz gına gelmişti.

Elimde biramla ayağa kalkıp kitap rafından *Üç Arkadaş*'ı aldım ve kapağındaki renkli resme baktım; kitaptaki üç arkadaşın yarış arabaları, *Kari, das Chaussegespenst* resmedilmişti kapağa. Dördüncü arkadaş olarak veremli kadm vardı; nasıl *Üç Silahşör-ler*'de dördüncü karakter olarak D'Artagnan varsa, bu kadm da kitaptaki dördüncü karakterdi.

"Annen nasıl?" diye sordu Hansen.

"Yorgun," dedim, "uzandı,"

"Normal. Ben de aynı şeyi yapsam bozulur musun?"

"Ne yapsan?" dedim.

"Biraz uzansam?"

"Sen de mi hastasın?"

"Zannetmem. Ama yorgunum, senin kadar genç değilim."

"Yok bozulmam," dedim. "Yat sen." Belki de benim gitmemi istiyordur diye düşünerek kapıya doğru iki adım attım.

"Ben uzanayım öyleyse," dedi Hansen, sonra ayağa kalktı ve birasının dibinde kalanı kafasma dikti. "İstersen burada sıcak sıcak otur. Her zaman başımm üstünde yerin var." Sonra Kristal Saray'ın arka tarafındaki yatak odasma geçti, arka cebinden sarkan devrim bayrağıyla.

Başımm üstünde yerin var. Elimde şişeyle kalakaldım. Otursam mı yoksa biraz *Üç Arkadaş*'ı mı okusam bilemedim. Ama içeride hava ağırdı, fazla sıcaktı ve kitap da bir acayip görünüyordu. Kendimi aldatılmış hissediyordum.

Birayla birlikte çabucak Kristal Saray'dan çıktım; Norveç'e dönsem daha iyi, diye düşündüm. Beni kimse burada istemiyor.

Küçük balkondan indim, üzerine motor bağlanmış tezgâhın yanından geçtim. Dönüp arkama baktığımda, yapraklarını dökmüş bir çalının çizgili gölgesinde hiç kıpırtısız duran bir keklik gördüm, aşın uzun kuyruk tüyleri

yola doğru uzanıyordu ve bana teh-ditkâr gelen sessizliğin içinde kahverengi, yeşil, kırmızı duruyordu. Tek gözü oynuyordu kırmızı çerçevesi içinde ve attığım her adımı takip eden bu parlak göz beni korkutuyordu.

"Tanrım," dedim. "Kötü bir alamet." Çitten geçip eve dönerken o gözün sırtımı yaktığım hissediyordum.

CUMARTESİYDİ, gece yansından hemen önce. Annemin ellinci doğum gününü kutlamış, Trondhjemsveien'den eve yürüyordum. Cari Bemers Plass metroyla on beş dakikaydı ama parti havasından kurtulmak için o kadar yolu yürümeye karar vermiştim.

Cari Bemers Plass'a epey yol vardı ve karanlık bir geceydi ama sokak lambalan yolu aydınlatıyordu, bazısı san, bazısı neredeyse turuncu, bazısı soğuk mavimtrak bir ışık yayıyordu.

Evden ayrılmadan önce bu yolda çok yürümüşlüğüm vardı ama o zamanlar tam aksi yöne, Oslo'nun dışına doğru yürürdüm çünkü yolun tercih ettiğim tarafında, yani sağmda, trafiğin karşımdan gelmesini değil benimle birlikte akmasını isterdim yoksa arabalardaki insanlann bana bakacaklarını, hatta camlannı indirip elleriyle beni işaret edeceklerini hissederdim; dünyada hayatında yanlış yolu seçen tek insan benmişim gibi.

Ama artık annemlerin evinde oturmuyordum, üç senedir. Annemin ellinci doğum gününden sonra, bir sonbahar akşamı Oslo'ya doğru yürüyordum; Ârvoll'dan, Sinsen kavşağının altından, Tors-hovdalen'den ve sokağın sağmda gri ve hüzünlü duran Rosenhoff Lisesi'nin yanından. Üniversiteye girmeden önce iki yıl orada okumuştum. Bina 17. yüzyıl hapishanelerine benzerdi, Paris'teki Bas-tille gibi, orada pek keyifli günler geçirdiğimi söyleyemem. Ama yürürken hem okulu hem de o yıllan arkamda bırakıp Cari Bemers Plass'a inen uzun yokuşa devam etmiştim.

Nihayet geldiğimde, o günlerde sıkça yaptığım üzre buranın ne kadar güzel bir meydan olduğunu düşündüm; her yöne ışınlannı

saçan güneş gibi, iki savaş arası büyük şehirlerden birindeki bir meydan gibi, Berlin mesela, Erich Kâstner'in *Emil ve Dedektif-ler*'indeki Berlin ya da Zürih ya da Basel veya Budapeşte; kaldırım taşlan araşma özenle

yerleştirilmiş parlak çelik kıvnmlar üzerinden giden tramvaylarla otobüslerin yollan kesişir, havada, trafiğin, tramvay tekerlekleri ve lastik tekerleklerin çok yukansmda, sokağm bir tarafındaki binalardan öteki tarafındaki binalara, güzel madeni direkler üzerinden gerilmiş yüzlerce kablo olurdu. İnsanın ayaklarını bile ıslatmadan altında yürüyebileceği bir çatıydı sanki. En azından bana öyle gelirdi.

Meydan başlı başına bir dünyaydı. Batısında geniş, görkemli Christian Michelsens Gate bulvan uzanırdı; iki yanındaki ıhlamur ağaçları ya yemyeşil ya da şimdiki gibi gri geceye karşı gri ve çıplak görünürdü. Doğuda Grenseveien tatlı bir meyille metro istasyonuna kadar uzanır, orada evlerin arasında kaybolurdu. Hem Grenseveien hem de Finnmarkgata’daki binalarda, aynca yolun karşı tarafındaki benzinciye doğru ışıklı tabelalar vardı; hangi taraftan gelindiğine bağlı olarak sağda ya da solda, Trondhjemsveien caddesinden girişte Ringen Sineması'nın kırmızı neon ışıklan görülürdü, kitapçının sırasında, ama film bittikten sonra yarı körleşmiş vaziyette Troms0gata'ya, Bergersen'in kafesinin tam karşısına çıkılırdı.

Meydana geldiğimde kendimi daha iyi hissediyordum; başım dönmüyordu artık, geçti, geceydi, karanlık etrafımda dönüyordu ve kuzey rüzgârında kar taneleri savruluyordu. Merkeze inen sokaklarda tek tük trafik vardı. Yani koca meydanın ortasında, kaldı-nm taşlarının ve tramvay raylarının üstünde istediğim kadar yürüyebilirdim; burası benim meydammdı, benim büyük şehir meydanım, savaş öncesinin Kırmızı Meydan'ı, nehrin doğusundaki tek büyük meydan. Sonra yetmişlerde de Kırmızı Meydan demeye başlamışlardı çünkü buradaki trafik ışıklarının daima kırmızı yandığına inanılırdı.

Apartmana girince daha zemin kattan taze Zalo kokusu burnuma çalındı. Birinci kata çıkıp anahtarla kilidi açtım ve daireme girdim.

Kapıyı dikkatle kapadım; dilin boşluğa otururken çıkarttığı şıkırtı dışında bir şey duyulmayacak şekilde.

Onun içeride olduğunu hemen anladım, kamımda hissettim. Midem kabarıyor ve titriyordu ve bu hissi kaybetmemek için, olabildiğince uzatmak için çoraplarımla doğrudan mutfağa gittim, yatağın kitap raflarının

arkasında durduğu oturma odasınm aralık kapısından başımı uzatıp bir *merhaba* bile demedim.

Ona da bir takım anahtar yaptırmıştım. İstediği gibi gelip gidebiliyordu. İstediği zaman ödevlerini burada yapabiliyordu. İsterse sabah okuldan önce metroyla gelip kahvaltısını benimle edebiliyordu. Ailesinden biraz uzak kalabiliyor, içinden geliyorsa ağlayabiliyor, okula trenle gitmek zorunda kalmıyordu. Ne zaman trenle merkeze gitse 0kem İstasyonu'nun bekleme salonunun arkasına gidip kusuyor, sonra bir de Hasle İstasyonu'nda kusuyordu. Geceleyin benimle kaldığında ve onu Cari Bemers Plass'a ya da okula kadar geçirdiğimde, Deichman Kütüphanesi'nin sütunları arkasına kusmak durumunda kalıyordu. Bir keresinde onu, oturdukları evin hemen yanındaki istasyonda bekliyordum ve benimle buluşmak için dışarı çıkarken yanlış ceketi, kardeşinin mavi ceketini giyince annesinin suratma bir tokat attığmı görmüştüm pencereden. Jane Fonda ve Donald Sutherland'in başrollerini oynadığı *Klute* filmini seyretmeye gidiyorduk. Frogner Kino'da ikinci kez gösteriliyordu. Ben daha önce görmüştüm ama o görmemişti.

Sessizce anahtarlarımı mutfak tezgâhına bıraktım ve sessizce buzdolabından portakal suyunu çıkarıp kendime bir bardak koyduktan sonra Victor Hugo'nun *Sefiller*'inin durduğu masaya oturdum. Birinci cildi bitirmiş İkinciyi de yarılamıştım.

Portakal suyunu içerken sabahleyin okuduğum yerleri hatırlamak için kitabı biraz karıştırdım. Cumartesiydi ve sabah on bir buçuğa kadar yorgammm altından çıkmadan kitap okumuştum. Sabahlan pek yaptığım bir şey değildi bu ama gün ilerlemeden ve annemin doğum gününü kutlamak üzere metroya binmeden önce olabildiğince çok okumak önemli gelmişti.

Mutfakta soyunup giysilerimi sandalyelerden birinin üzerine astım ve küçük banyoya girip bütün akşamı ve partiyi tenimden akıttım. Dişlerimi fırçaladıktan sonra karanlıkta, oturma odasında üzeri kitaplarla dolu masanın etrafmdan dolaşıp, parmak ucunda kitap raflarının arkasındaki yatağa gittim. Duvarda Mao'nun masa başında çekilmiş fotoğrafı asılıydı ama o sırada göremiyordum. Dikkatle yorganın altına girdim. Yatak aslında iki kişilik değildi ama fazla yere ihtiyacımız yoktu. Onun kollarımda uyumaya devam edeceğini ve sabah erkenden uyandığında ne zaman

döndüğümü merak edeceğini düşünmüştüm. Ama yorganm altında öyle ısınmıştı ben de öyle soğuktum ki hemen uyandı.

"Sen mi geldin?"

"Tabii, ya kim olacaktı."

"Öyle ya."

"Böyle deme kıskanırım bak."

"Kıskanır mısın cidden?"

"Tabii," dedim.

"Güzel."

"Sadece şenle ben," dedim, "bütün dünyaya karşı sadece şenle ben."

"Tabii ya," dedi, "aynen öyle. Şenle ben, şenle ben ve senin partin. Yakında ben de katılacağım."

"Evet ama daha yaşın biraz genç."

"Olabilir. Ben kendimi genç hissetmiyorum."

"Biliyorum," dedim, "bir bakıma değilsin de," ama gerçekten gençti. Ben genç olduğum halde o benden birkaç yaş daha küçüktü, ona doğru uzanıp ellerimi birbirine sürttüm ve "Nasıl geliyor?" diye sorarak ona çok özel bir şekilde dokundum. Bir an kıpırtısız kaldıktan sonra yumuşak bir sesle:

"Tanrım, çok güzeldi," dedi ve bu şey, bu çok özel şey sadece ikimize aitti, başka kimseye değil, sadece ikimiz biliyorduk bunu ama o zaman öyle gençtik ki aslında çok da fazla bir şey bilmiyorduk.

"Ama şimdi zamanı değil," dedi. "Ah, cidden güzeldi. Ne kadar ilerledin?"

"Epey ilerledim. Son görüşmemizde olduğumdan çok daha ilerideyim."

"Çok iyi," dedi ve sırtüstü yattık, omuz omuza, el ele, gözlerimiz tavanda ama oda zifiri karanlık olduğundan tavanı göremiyor-duk ve yatak öyle küçüktü ki o duvarla benim aramda sıkışıyor benim de sol bacağım dışarı sarkıyordu. Sonra, en son yine burada yatarken, okuduğum yere kadar anlattığım hikâyenin geri kalanım anlatmaya başladım. O zaman anlatmayı bıraktığımda bana çabuk biraz daha oku, demişti çünkü hikâyeyi benim ağzımdan dinlemek okumaktan daha çok hoşuna gidiyordu, aydınlıkta göremediği şeyleri gözünün önüne getirebiliyordu karanlıkta. Ben de olabildiğince hızlı okumuştum. Şimdi yine burada yan yana yatıyorduk, daha önce de defalarca yattığımız gibi ve ben ona bir somun ekmek çaldığı için idama gönderilen Jean Valjean'm hikâyesini anlatıyordum. Hapishanede yangın çılanca kaçıyor, adını ve kimliğini değiştiriyor, bambaşka bir adam olarak orduda binbaşı rütbesine kadar yükseliyordu. Sonra o kindar, inatçı, tazı polis müfettişi Javert onu tanıdığı için bir kere daha kaçmak zorunda kalıyordu.

Roman 1832 senesinde geçiyordu ve o gece ona Jean Valjean’ ın, Paris'in yeraltı mezarlıklarında, lağımlarında, sırtında baygın Marius'u, sevgili Cosette'inin erkek arkadaşım taşıyarak nasıl ilerlediğini anlatıyordum. Yukarıda, sokaklarda devrim patlak vermiş, ayaktakımı sokaklarda çarpışıyordu; en aşağı smıftı onlar ve bizim gibilerdi, daha doğrusu biz onlar gibi olmak isterdik. Ayaktakımı dar sokaklarda, evlerin arasına barikatlar kuruyordu. Bulvarlar çağından önceydi; bir ucundan bir ucuna barikat yapılamayacak kadar geniş, orduların geniş kollar halinde ilerleyip en küçük isyan teşebbüsünü bile bastırabileceği kadar geniş bulvarlar çağından önce.

Geceleri ona hikâyeler anlattığımda çocuklar gibi uyumazdı. Karanlıkta mavi gözleri ardına kadar açık, elleri sıcak, hırslı ağzıyla konuşurdu:

"Jean Valjean güçlü ama Marius'u bütün gece lağımlarda sırtında taşımak çok zor olmuştur."

"Evet. Ben olsam yapamazdım," dedim.

"Öyle deme. Sen de bayağı güçlüsün."

"Öyle mi düşünüyorsun?"

"Düşünmüyorum," dedi. "Biliyorum." Böyle şeyler söylediğinde çok hoşuma giderdi.

O günkü, o akşamki, hatta o geceki bölümü bitirdiğimde epey yorulmuştum.

"Bir şeyler yiyelim mi?" dedi.

"Senin için sakıncası yoksa uyumam lazım. Parti beni çok yordu."

"Bana partiyi anlatsana. Nasıldı? Annen hediyeni sevdi mi?"

"Hayır," dedim.

Anneme hediye almamıştım. Bir konuşma kaleme almıştım ama ayağa kalkma zamanı geldiğinde sarhoştum.

"Peki," dedi. "Sorun değil ama benim bir şeyler yemem lazım. Nedense burada yatıp seni dinlemek beni acıktırıyor."

"Bir şeyler ye o zaman," dedim.

"Sen de uyu o zaman," dedi ve yanağımı okşadı. O -çok sarışın, çok ince, çok genç- üzerimden geçip ayağını yere değdirene kadar ben uyumuştum bile.

O SABAH yatakta yatmaktan utanana kadar yatıp Victor Hugo okumuş, sonra kalkıp duşa girmiş ve çıkıp çıplak ayakla mutfağa gitmiş, masanm üzerine bıraktığım konuşmayı elime alıp okumuştum. Daha önce de defalarca okumuştum konuşmayı. Anneme hediye almak yerine bu konuşmayı yazma fikri, benim için ona doğru bir adım atmaktı, hem sadece fikirden ibaret de değildi, gerçekten ona yalanlaşmak istiyordum. Nehirden bahsedecektim, Rio Gran-de'den, ne kadar büyük olduğundan, ülkeleri, kültürleri nasıl ayırdığından, bir kıyısından diğerine, ABD'den Meksika'ya geçmeyi zorlaştıracak kadar büyük olduğundan, özellikle de kanun kaçağıysan filan. Nehri gözümün önüne getirince geçmişte yaşadığımız sorunları düşünmek de kolaylaşıyordu; ikimiz nehrin iki kıyısında kalmış, bu geniş mesafe üzerinden birbirimize seslerimizi duyura-mamıştık.

"O nehre Rio Grande derler değil mi?" diyecektim, "büyük, kocaman, devasa manasına gelir." Soma da ekleyecektim: "Sana güzel bir haberim var anne, nehir kurudu. Bu hiç beklenmedik bir şey, bütün uzmanlan hayrete düşüren bir şey ama bütün sonbahar, bütün yaz, bütün ilkbahar yağmur yağmadığından nehir artık ip gibi akıyor ve üzerinden geçmek kolaylaştı," deyip gülecektim, "yani bizim için çok geç değil, nehri geçmeye çalışabilir, ortada buluşabiliriz, belki biraz ayaklarımız ıslanır ama olsun." Bunları söylemek niyetindeydim ve iki A4 kâğıdma bunlan yazmıştım.

Bütün giysilerimi dolaptan çıkarıp yere yaydım. Şaşılacak kadar az kıyafetim vardı ama ellinci doğum gününe her zaman giydiğim paspal ordu ceketiyle gidemezdim. Babamın bol miktardaki

ağabeylerinden birinin cenazesinde biraz eli yüzü düzgün bir şey giymem gerektiğinde annemin bana hediye ettiği koyu renk tüvit ceketi seçtim. Ölen amcam, biz Groruddalen'e kaçtıktan sonra Vâ-lerenga'daki evde kalan amcamdı. O evin duvarları arasında bir bekâr hayatı kokusu vardı; her hafta yenen aynı yemekler, seneler boyu, aynı kahve markası, aynı ayakkabı boyası, aynı bulaşık deterjanı, dolabın orta rafındaki aynı fanilalar, aynı donlar, tek kişi için alınan çikolata, kırık kırık, üst rafta bayatlıktan beyazlamış, ve en alt rafta her bir çifti Kurtuluş Ordusu'ndan alınmış, özenle katlanmış kahverengi çoraplar. Sadece iğne gibi incecik ışık huzmelerinin girebildiği, krem rengi panjurları kapalı, loş oturma odasında, sıkış tıkış mobilyalar arasında, divanda ölene kadar o evde yaşamıştı. Ama cenazenin üzerinden iki yıl geçtiği halde ben o ceketi bir daha giymemiştim.

Tüvit ceketi askısıyla birlikte tuvaletin kapısına astım. İki A4 kâğıdı A5 kâğıt boyutlarında katlayıp ceketin iç cebine koydum ve çoraplarımla alt kattaki posta kutularına inip, kahverengi karton pakette gönderilmiş kitabı aldım; yanlış hatırlamıyorsam Emest Hemingvvay'in *Çanlar Kimin İçin Çalıyor* romanının ilk iki cildiydi, aynı zamanda iki gazeteyi ve hâlâ 170 kroner olan kiramın makbuzunu da aldım.

Cumartesiydi. Cari Bemers Plass'tan, Hasle, 0kern, Risl0kka yönünde metroya bindim; yüksek, kırmızı Siemens binasını, vadinin sağındaki 0stre Aker Vei'yi, sağdaki tren hatlarını ve Alnabru'daki manevra alanını,

birbirine paralel parlak raylarda ağır ağır ilerleyen ya da sıralarını beklerken tuhaf bir kıpırtısızlıkla duran yük vagonlarını geçtim.

Güneş hâlâ batıdaki tepenin üzerinde asılı duruyordu ama vadide hava kararmaya başlamıştı bile; yılın en kötü zamanıydı, hep karanlık, hep yağmur, manevra alanının üzerindeki alçak bulutlar aşağıdaki lambalara bulanık bir ışık düşürüyordu ama insan rayların arasında yolunu bulamazdı.

Veitvet'te yaşadığım yıllar boyunca açık penceremden gecenin içinde ilerleyen yük trenlerinin sesini duymuştum, çelik raylar üzerindeki çelik tekerleklerin sesini, frenlerin uzun, gamlı şarkısını, birbirine eklenen vagonların sesini, el ele verdiklerini düşünürdüm, omuz omuza, rahatlatıcı bir sesti.

Veitvet İstasyonu'na gelmeden ayağa kalkıp kapıya yürüdüm. Orada senelerdir tanıdığım bir adamla karşılaştım. Kardeşimin sınıf arkadaşının babasıydı, bir küçük kardeşimin.

Adamla selamlaştık.

"Merhaba."

"Merhaba."

"Taşınmışsın," dedi, ben de onayladım, "ama yine bu istasyonda iniyorsun," dedi, ben de evet dedim ve tren durdu, kapılar açıldı. Ben inmedim. Adam indi ama ben kapılar kapanana kadar demiri sıkı sıkı tutarak bekledim. Adam dışarıda durdu, arkasını dönüp bana şaşkın şaşkın baktı ve birden yumruğunu kaldırıp kapıya vurmaya ve bağırmaya başladı. Ne dediğim anlamamıştım ama yüzü kasılmış ve çarpılmıştı. Her nedense tepesi atmıştı.

Ağzımı cama yaklaştırıp abartılı dudak hareketleriyle:

"Cehennemin dibine kadar yolun var. Gerizekâlı," dedim. İşaret diline başvurmaktan başka çare yoktu, ben de ellerimi kaldırıp işaret diline benzeyen hareketler yaptım.

Adam hâlâ kapıyı bırakmamıştı ama tren hareket edince bırakmak zorundai kaldı. Oturdum. Şakaklarım zonklaya zonklaya, nefesim gırtlağıma takıla takıla dört durak ilerideki Grorud İstasyonu'na kadar gittim. Orada trenden inip yukarıya çıktım ve Narve-sen büfesini arkama alıp yüzümü batıdaki raylara dönüp bir sigara sardım. Sigarayı ateşi parmaklanma değene kadar içtikten soma karşı taraftan aşağı indim ve beş dakika sonra gelecek treni beklemeye başladım. Trene bindiğimde bu sefer oturmadım, demiri sıkıca tutup bacaklarımı açarak ayakta durdum; sanki vagon, Kuzey Denizi fırtınalarında dalgalara batıp çıkan bir gemiymiş gibi. Bu sefer Veitvet İstasyonu'nda indim.

Merdivenleri inip istasyondan alışveriş merkezi ve bowling salonunun arkasına çıktım. Her zamanki sersemler kapının önünde aylak aylak dikiliyor, kim bilir içine ne bok sarılmış sigaralarını içip salak salak konuşuyorlardı. Bazılarının üzerinde her zaman giydikleri paspal Afgan paltoları vardı ve soğukta göğüslerini iyice kapamışlardı.

Ailenin topu topu beş üyesine bir konuşma yapmanın ne kadar gülünç olduğunu hissettim birdenbire, çok saydamdı, çok mahrem. Annemle babamın arkadaşları yok değildi. Yine de ne çocukken ne de ergenlikte evimize akrabadan olmayan birinin ziyarete geldiği olmamıştı. Sadece teyzeler, amcalar filan gelirdi ya da hafta sonlan Baptist vaazlar veren, hafta içi de Vâlarenga'da bir ayakkabı fabrikasında çalışan büyükbabam; sonra emekli olmuş ve VII. Kral Haakon'un öldüğü hafta ölmüştü. Annemle babamın bir akşam olsun dışan arkadaşlanyla buluşmaya çıktıklarını ve bize gecikeceklerini söylediklerini de bilmem. Ne bir kafeye ne sinemaya ne arkadaşlarının evlerine giderlerdi; halbuki çalıştıkları yerlerde, Lambertseter, B0ler ya da Oppsal'da kendi sınıflarından arkadaş-lan olsa gerekti. Ama yoktu, ne o dediğim yerlerde ne başka yerde yaşayan tek bir arkadaşları bile yoktu. Babamm erkek kardeşleri karılarıyla gelirlerdi nadiren, her Noel'de annemin, yukan smıf havaları takman, çocuksuz kız kardeşi Kopenhag'dan gelirdi. Kocası Fransız arabalan ithal eden bir şirkette çalışırdı ve türlü türlü maksatlar için kullandığı 8 milimetrelik kamerayla tüylerimizi diken diken ederdi. Anneannemle dedem de gelirdi; yine aynı ülkenin daha püriten bir kasabasından, onlar gibi feribotla, avuçlan sert ve yıpranmış, saçlan kırlaşmış, gri giysileri rüzgârda savrularak iskelede beklerlerdi babam onlan gelip alsın diye; babam Trondhjems-

veien'den geçen seyrek taksilerden birini tuttuğunda onunla ben de giderdim bazen ve büyük bavullarının yanında nasıl da küçük durduklarını görürdüm.

Göze hoş görünen kırmızı telefon kulübesinin yanından geçip -uzaklarda kalmış çocuklukta mavi berelerimizi kulaklarımızın üzerine çekip hayatımızı riske atarak evlerin arasından kızakla kaydığımız- yokuşa geldim; Râdyrveien'deki dönemeçten sonra, balkonlu evlerin önündeki kaldmmdan ilerleyip nihayet annemlerin evine vardım. Holdeki duvar kâğıdı hep aynıydı, duvardaki ayna ve üzerinde sadece kutulara konmuş eldivenlerle atkıların unutulduğu, başka işe yaramayan şapka rafı da. Kapıyı sertçe kapadım ama hole doğru gelen bir gürültü dalgası çarpma sesini boğdu. Soldaki küçük mutfakta iki ülkeden, hem taşradan hem şehirlerden gelmiş akrabalar gördüm, masayla ocak arasında duruyorlardı, hatta bazıları tezgâha, evyenin iki yanma oturmuştu, oturma odasında bizim mahalleden komşular vardı, merdivenlereyse hayatımda hiç görmediğim insanlar kumru gibi dizilmişlerdi. Ellerinde bardaklar ve sigaralar vardı ve her köşeden kahkaha, konuşma sesleri yükseliyordu. Eski ev olabildiğince genişlemişti adeta.

Kopenhaglı teyzem bana bir hoşgeldin içkisi uzattı. Takatsizce üst smıf görünüyordu hâlâ ve kırkım geçtiği, içkiye de biraz fazla düşkün olduğu halde siyah dar elbisesi içinde seksiydi. Oldum olası ısınamamışımdır ona. Yanında biz budala gibi görünürüz.

Bardakta şampanya vardı; şampanya alacak parayı nereden bulduklarını anlamasam da bardağı kafama diktim ve büfenin üzerindeki tepsiden bir bardak daha aldım; masada isim kartımın olduğu yere oturduğumda üçüncü bardağı da haklamıştım.

Komşulardan birisi kalkıp herkese hoşgeldin dedi. Her nedense bana daima *Arvars* derdi ama iyi niyetli ve hoş bir şekilde söylerdi; iyi anlaştığımızdan, hoşuna gidiyorsa onun için Arvars olmak bence sorun değildi. Koşu atlarına meraklı bir kamyon şoförüydü, bu mahalleye taşınmadan önce bir atı varmış ve ilk konuşmayı yapması gereken annemle babam yerine, bu ellinci doğum günü partisinde herkese hoşgeldin demeyi üstlenmiş, kalplerinde ayrı bir yeri olan, onlardan biri olan yine de onlara tam benzemeyen ve belki de bu yüzden sevdikleri bu kadını tebrik etmişti. Öyle bir kadmdı ki bu, alışık oldukları şeylerden farklı şeyler anlatır, onun ifadesiyle, başka

olgulardan bahsederdi; kim bilir belki DanimarkalI olduğundan ve çok kitap okuduğundan - neyse ki öyle, demişti dost canlısı komşumuz yoksa akşam yemeklerinden sonra kapı ağızlarında yaptığımız konuşmalar, evir çevir aynı konularla iyice sıkıcı bir hal alırdı. Buna kimse itiraz edemezdi doğrusu. Elinde Carlton sigarası, yüzünde ketum bir gülüş ve şaşırtıcı ölçüde tok kahkahasıyla annemi görmek güzeldi. Hem söz konusu komşunun kâh mutfak evyesinde, kâh çamaşırhanede, kâh bodrumdaki eski kazanın içinde tuttuğu, senede hemen hemen üç kere fokurdayıp homurdanan, yasadışı imbiğin çıkarttığı müşkülat konusunda da daima isabetli tavsiyeleri olurdu annemin; bu bilginin nereden geldiğini bilemiyordu komşumuz, yabancı dilde kalın kitaplar okuyarak öğrenilecek bir şey miydi? L şeklindeki koca masa kahkahalara boğulmuştu, ben de, hatta biraz fazla yüksek ama annem kızarmadı bile; dudaklarında gülümseme, elleri kucağmda, kocasının, babamın yanında kıpırdamadan oturmaya devam etti, babamsa mahcup mahcup karşı duvara bakıyordu.

Bana Arvars diyen, çok sevdiğim komşumuz buna ilaveten başka şeyler de söyledi. Onun böyle konuştuğunu hiç duymamıştım daha önce, bu yüzden de espiritüel hatta neşeli olduğunu hiç bilmezdim. Kahkahalar masanm bir ucundan öteki ucuna gidip gelirken, konuşmasını kim bilir kaçıncı kez duyduğumuz çok kaba ve alakasız bir fıkrayla bağladı ve kadehini kapıp havaya kaldırarak herkesi anneme içmeye davet etti. Herkes kadehlerim kaldırıp içkilerini yudumladığında içlerinden en hızlıları bendim galiba.

Başka konuşma yapılmadı, kimsenin beklediği de yoktu zaten. Herkesin üstüne bir tuhaflık, bir sessizlik çökmüştü ki masayla duvar arasındaki dar boşlukta ayağa kalkıp çoktan boşalmış kadehime bıçağımla vurdum ve herkes şaşkınlıkla dönüp temkinli bir gülüşle bana baktı. Benden gelecek şey onları biraz ürkütüyordu herhalde. Dselenenggata ve G0teborggata'nm köşesindeki üniversiteye, bir bakıma annemin beni girmeye zorladığı, imkânı olsa kendisinin gireceği üniversiteye devam etmediğimi biliyordu herkes. Hem bu evde, hem iki ülkede, kapı kapı hararetle konuşulmuştu bu konu, artık komünist, hatta Maocu olduğum (sadece televizyonlarda duydukları bir şeydi bu), işçi sınıfının bir parçası olmak istediğim kulaktan kulağa anlatılmıştı, hoş zaten o sınıfın bir parçasıydım oldum olası, ya neydim ki? Onların arzusu benim işçi smıfmdan çık-mamdı çünkü

ilerlememe izin verilmişti, böylece benimle gurur duyacaklardı. Benim iyiliğimi istiyorlardı, beni seviyorlardı, ben de onları.

Tam konuşmak üzereyken sarhoş olduğumu fark ettim. Bütün gün yemek yememiştim; ya acıkmamış ya da unutmuştum, sonra da boş mideye üç kadeh şampanya, bir kadeh de şarap içmiştim. Ayağa kalktığımda kafamda gümbür gümbür rüzgâr esiyor, bahar gelgitinin dalgalan beynimi dövüyordu. Yana doğru bir adım attığımda takım elbiseli bir çiftçinin oturduğu sandalyeye çarptım; amcam filan olmalıydı, onu daha önce görmüştüm, ahır ve süt kokuyordu, o kokuyla bir alıp veremediğim yoktu, tersine bana çocukluğu hatırlatıyordu, kendi çocukluğumu değil ama bililerinin çocukluğunu ve sadece sarhoş değildim kâğıtlan da ceketimde unutmuştum, ceketim de holde diğer ceketlerin arasında asılıydı. İçerisi öyle sıcaktı ki herkes ceketini çıkarmıştı ve hole gidip konuşmayı almam söz konusu değildi. Geçilemeyecek kadar dardı. Yerin dibine geçmiştim. Bir sürü insanı kaldırmam gerekecekti, hem bıçağımı bardağa vurmuştum bile.

Rio Grande'yle ilgili bir şeyler söyleyecektim, onu hatırlıyordum da tam olarak ne söyleyeceğimi hatırlayamıyordum, o nehrin nesi bu kadar önemliydi, pes ettim ve sessiz harflerin nasıl hantal hantal ağzımda yattığını hissettim, onlan derleyip toplayıp dışan çıkarmayı başaramayacaktım. Annem bana neredeyse rüya görüyormuş gibi, biraz dalgın bakıyor ve bekliyordu, babamsa karşı duvara bakıyordu ve karşı duvara bakan sadece o değildi.

Yanımdaki adamın sandalyesine tutunarak dengemi sağladım. Kendimi iyi hissetmiyordum. Daha bir şey söylememiştim ama bir durmaya ihtiyacım vardı. Bir yudum içmek için bardağıma baktım ama bulamadım, hem muhtemelen boştu. Yanımdaki Çiftçi Amca arandığımı görünce en yakın şişeyi kapıp bardağımı bolca doldurdu ve elime tutuşturdu. Ona baktığımda başım sallayarak hafifçe gülümsedi, ben de başımı salladım, ne iyi bir amcaydı, eminim en iyi amcam oydu. Büyük bir yudum içip bardağı tekrar masaya koydum. Ağzımı açıp uzunca bir süre öyle durdum, sonra tekrar kapattım. En küçük bir ses bile duyulmuyordu, ne bir bardak, ne bir bıçak, ne bir çatal hareket ediyordu. Konsantre olmaya çalıştım ama sarhoştum ve

her halimden belliydi. Tabağıma bakıp küçükken yaptığım gibi gözlerimi ovuşturdum, bugünlük bu kadar, iyi geceler.

"Bir şey mi söylemek istemiştin Arvid?" dedi annem yumuşak, soran bir sesle. Nasıl baktığını çok iyi biliyordum.

"Bilmiyorum. Seninle ilgili hiçbir şey hatırlamıyorum," dedim, "hiçbir şey."

"Olsun."

Başımı kaldırdığımda masanın öbür ucunda ağabeyimi gördüm. Öfkeyle bana bakıyordu. Belki gitsem iyi olacaktı ama kendimde o gücü bulamıyordum. Kadehimden bir yudum aldım. Çiftçime yaslanarak oturdum, sonra ona elimi uzattım ve tam bir çiftçi gibi kuvvetle sıktı.

"Üzgünüm," diye fısıldadım, "pek iyi gitmedi."

"Evet," dedi. "Ama bir dahaki sefere eminim daha iyisini yaparsın."

Dönüp yüzüne baktım. Birden onu en son ne zaman gördüğümü, hatta ömrümde görüp görmediğimi hatırlayamadım.

"Benim amcamsın değil mi," dedim.

"Hayır," dedi, "ama mühim değil."

Hemen çıkıp gitmedim ama partinin geri kalanını pek net hatırlamıyorum, kimseye bir şey söyledim mi, kimse bana bir şey söyledi mi hatırlayamıyorum. Vaziyeti düşünürsek muhtemelen söylememiştir. Nihayet gitmem gerektiğini idrak ettiğimde mutfaktaki saat on biri epey geçmişti. Onu hatırlıyorum.

Holde ceketimi ve iç cebindeki katlanmış konuşmamı buldum. Soğuk, canlandıran havada kaldırıma çıktım ve ta Cari Berners Plass'a kadar yürümeye orada ve o anda karar verdim.

YÜZÜMDE DENİZ SERİNLİĞİ, Hareketli bulutlar. Babamın süveteri içinde üşüyordum. Sırtımı Hansen'in yazlığına ve çite vermiş, o çitin arkasında öptüğüm Inger'i düşünüyordum. Ağzım hatırlıyordum; tuhaf, neredeyse

güzel bir tadı vardı ama öptükten sonra ne yapacağımı bilememiştim. Ben on üçündeydim o on dört ve çatı katında uzanıp Nick Carter kitapları okurduk. Nick oturma odasında sigara içiyordu. Pencereden baktı. Üzerindeki düğmeye basınca dönerek izmariti yok eden kültablasmda sigarasını söndürdü. Divana yürüyüp oradaki sarışını kendine çekti; yatak odasına götürüp yatağa attı. "Onun yerinde olmak istemez miydin?" demişti Inger. "Evet," demiştim ama ne demek istediğine dair en ufak bir fikrim yoktu.

Gitsem daha iyiydi. Ama ertesi güne kadar feribot yoktu. Annem uyuyordu ve bir koltuğa oturup uyanmasını beklemek istemiyordum. Çam ağacma baktım. Eğri tepesine. Rüzgârda çatıya sürtünen dallarına. Birayı bitirip şişeyi çitteki çalılann dibine koydum. Birdenbire ne yapmak istediğimi anladım ve hemen başlamaya karar verdim. Ben bitirdiğimde annem uyanacak, perdeyi açacak, başını cama dayayıp dışan bakacak ve birden kendini hafiflemiş hissedecekti uzun zamandır olmadığı kadar; hemen bu işi *benim* yaptığımı anlayacaktı. Pencereden bakar bakmaz o uyurken neyin değiştiğini fark edecek ve babamın yapamadığını benim yaptığımı görecekti.

Odunluğun gıcırdayan kapısını açtım ve toprak zeminin üzerindeki odun kesme kütüğüne ışık vurdu. Kütüğe babamın elli ye-

dinci doğum günü hediyesi olan yeni bir balta saplanmıştı. Babam yaşma göre güçlü sayılırdı ama ben ondan daha güçlüydüm, hem epey zamandan beri ve bunun farkındaydı.

Köşede başka bir balta daha vardı. Sapı daha kısa, başı paslıydı. Eskiden odunumuzu onunla kırardık ama artık ağzı tırtıklanmış, sapmm takıldığı yer erimeye başlamıştı. Uzun zamandır kimse onu ne bilemiş ne bakım yapmıştı. Ama ben onu kullanmak istiyordum. Elime iş eldivenlerini geçirip, baltayı, kazma ve küreği, ayrıca bir kancada asılı duran ip kangalını aldım ve çam ağacma yollandım. Daha önce hiç böyle bir şey yapmamış, köküyle mö-küyle bir ağacı devirmemiştim ama bir keresinde Hansen’in kışa hazırlık olarak, tehlike arz eden bir ağacı devirmesini seyretmiştim. Çatımıza doğru uzanan alt dala tutunarak ağaca tırmandım ve yanımda çıkardığım ipin ucunu ağacın ortasından biraz yukarı bağlayarak, yirmi beş yıl önce izciyken öğrendiğim bir düğümle sağlamladım. İzcilik günlerimden

geriye fazla bir şey kalmamıştı ama o düğüm hâlâ parmaklarımın uçundaydı.

Bir dala oturdum. İpi koltukaltımdan geçirip kangalı aşağıya attım. Eldivenleri çıkarıp ceketimin içine tıktıktan sonra bir sigara sarıp içtim. Dumanı derin derin içime çekerek ağacın tepesinde, sırtım gövdeye dayalı oturdum. İzmariti ağacm gövdesinde söndürdükten sonra aşağı attım. Biraz daha oturmaya devam ettim,

Hansen'in tarafına baktım. Bomboştu. Hansen yoktu. Keklik de gitmişti. Kıçtan takma beyaz motor, tezgâha takılı duruyordu. Yazlık evin çatısı üzerinden denize baktım. Kuzey rüzgân denizin üzerini çizgi çizgi köpürtmüş, koyu renk bir kumaş ya da krapon kâğıdı gibi kınştırmıştı; deniz insanı uyuşturacak kadar soğuk ve ürkütücü bir şekilde leylak rengi görünüyordu. Ufuk parlak beyazdı ve benim oturduğum yerden çekilmiş olan güneş orada parlıyordu. Gökyüzü alçak ve griydi. Rüzgâr şiddetleniyor, soğuk soğuk sırtıma vuruyor, etrafımda çamı delip geçiyordu. Ne oldu bilmiyorum. Belki bir an baygınlık geçirdim. Kendime geldiğimde yüzüm sırılsıklamdı, ellerim sıkı sıkı ipe yapışmış, eklemlerim bembeyaz kesilmişti. Yüzümü sildim, avcumla gözlerimi iyice ovaladım, eldivenleri giyip bir elim dallarda, öteki elim ipte, dikkatle aşağı indim. Tam bir dağcı gibi inmiştim. Ağacın dibinde yine baygınlık geçirdim ama kafamı ağacm gövdesine çarpınca hemen kendime geldim.

Derin bir nefes aldım, bir nefes daha ve sağ elimi kullanabiliyor muyum diye baktım. Açıp kapattığımda biraz acıyordu ama dayanılmayacak bir şey değildi. Küreği alıp kumlu toprakta ağacm etrafını kazmaya başladım. Başım dönüyordu ama bu işi de yapmak istiyordum. Kazdığım ilk dairenin içine bir daire daha kazdım, sonra daha derin bir üçüncü daire ve biraz daha geniş bir dördüncü daire, nihayet beşincide küreğim köklere vurdu. Daireyi daha da genişletince başka kökler de belirdi, parlak kırmızı, küreğin değdiği yerlerde beyaz.

Ayaklarımı kazdığım hendeğin içine sarkıtıp dinlenmek için oturdum. Eldivenleri çıkarıp bir sigara daha sardım. Çakmağımla yaktım ve gözlerim kapalı sonuna kadar içtim. Sigaranın tadı çok iyi gelmişti. Beni gülümsetti.

Bacaklarımı hendekten çıkarıp ayağa kalktım ve baltaya uzandım. Balta güzel bir his veriyordu. Televizyonda seyrettiğim insanların golf sopalarım salladıkları şekilde salladım baltayı ve ilk köke hızla indirdim; baltanın hızıyla kök hemen koptu. Annem sesten uyanmaz inşallah diye düşündüm, ama uyanamayacak kadar yorgun, bitkin ve hastaydı herhalde. Balta kuma saplanmış ve muhtemelen ağzı biraz daha bozulmuştu. Gövdenin etrafında döne döne kesmeye devam ettim; bazı kökler hemen kopuyor, bazıları epey direniyordu. Köklerin çoğu sertti ve toprağın derinliklerinden çektikleri suyla dolu olduklarından kopmuyorlardı. Ama kopmak zorundaydılar. Merhamet yoktu. Kopmamış kök kalmayana kadar baltayı soldan sağa salladım.

Ağrıyan sırtımı doğrulttum. İpi tutup odunluğa doğru on-on beş adım attım ve topuklarımı toprağa bastırdım. Ağacm üst kısmma bağlı olan ipi iyice gerdirerek asıldım. Bir çatırtı duydum ve kollarımda çamın nasıl bana doğru eğildiğini hissettim ama sonra tekrar geri gitti ve önceki gibi durdu. Her çektiğimde aynı şey oldu; sonra belki de olmayacak diye düşündüm, belki de bu iş olmayacak ve annem kalkıp da perdeleri açtığmda ve dışarı baktığında hiçbir şey değişmemiş, her şey eskisi gibi kalmış olacak.

İpi bırakıp çamın yanma döndüm. Küreği kapıp daha da derine kazdım ve yavaş yavaş en büyük kök görünmeye başladı. Çapa gibi toprağa saplanmıştı. Kökü kesmek için yeni bir gayret daha gerekecekti. Yeterince kazdığıma hükmedince küreği yere bıraktım ve baltayı alıp bütün kuvvetimle indirdim ama kökten geri sekti. Uyuşmuş kollanma bir sancı yayıldı ve baltayı elimden atıp, "Yeter artık daha fazla dayanamayacağım," diye bağırdım.

Acı dindiğinde dizüstü çöküp gözlerimi kapadım ve her şeyin yerli yerine oturmasını bekledim. Elimle göğsümü sıvazladım; başımı iki yana salladım ve ayağa kalkıp farklı bir açıdan tekrar denedim. En az yirmi darbe indirmiştim ki kök yeraltından gelen metalik, melodik bir sesle çatırdadı, aşağıda bir kablo kopmuş gibi. Odunluğa doğru yürüyüp ipi elime aldım, bütün kuvvetimle asıldım ve koca ağaç bir kerede uğuldayarak devrildi. Kendimi yere atıp yuvarlanarak ağaçtan kıl payı kurtuldum. Vay be, diye düşündüm, sırtüstü çimlerde yatarken; rüzgârla dolu gri ve alçak gökyüzü üzerimdeydi ama artık hiçbir şeyin önemi yoktu, başarmıştım. Güldüm, tek

başına kahkahalarla güldüm. Hayat beni bekliyordu. Hiçbir şey kesin değildi.

Ceketimden içeri soğuk süzülene kadar orada yatıp dinledim. Annem kalktı mı diye içeri kulak kabartıyordum ama evden, mutfaktan hiç ses gelmiyordu. Muhtemelen uyku ilacı içmişti. Oturdum ve çamm bütün dallannı bir kerede kessem mi yoksa beldesem mi diye düşünüyormuş gibi bir havaya büründüm. Birinin beni seyrediyor olma ihtimaline karşı biraz oturdum ve sonra beklemeye karar verdim.

Ayağa kalktım, ceketimdeki ve pantolonumdaki toprağı ve çam iğnelerini silkeledim. Gidip çamm üzerindeki ipi çözdüm. Kullandığım bütün aletleri topladım ve her şeyi odunluğa geri götürüp duvara dayadım. İpi dirseğimin etrafından kangal yapıp ortasına bir düğüm attıktan sonra kancasma astım. Kapıyı kapatıp çimlerin üzerinden eski kulübeye yürüdüm.

Birazdan alacakaranlık çökecek, denizden zifiri sonbahar karanlığı sökün edecek, kalın bir tente gibi ufuktan buraya uzanacak, sahili, güneydeki ve kuzeydeki kumsallan yorgan gibi örtecek, tarlaların, çalılıkların, her bir yolun, her bir patikanın üzerine yayılacak ve belki sonunda benim üzerime de abanacak, dimdik ayakta durmamı imkânsız kılacaktı.

Ama daha bir-iki saat vardı. Kulübenin kapışım açtım ve nemli tuğlanın tamdık kokusuna girdim. Eski bisikletim hâlâ orada mı merak ediyordum. Oradaydı, karşı duvarda. Norveç malı Svithun, metalik mavi üzerine beyaz çizgili. İki tekerlek de sönmüştü ama köşede paslı bir pompa buldum ve biraz zorlanarak da olsa ikisini birden şişirdim; üzerlerinde delik yoktu, sadece uzun zamandır kimse ilgilenmediği için hava kaçırmışlardı. Bisikleti dışan çıkardım ve seleye atladım. Daha önce hiç yapmadığım bir şeydi sanki. Parlak muhafazası içinde zincir paslı ve gürültülüydü. Kasabaya giden yolda son sürat pedal bastım.

KENDİMDEN VE BÜTÜN DanimarkalI ihtişamıyla bahçede yatan çam ağacından memnun, Skagen yolundan kasabaya girdim. Neredeyse her seferinde uğradığımız eski DK benzin istasyonunun yanından geçtim hafif tempoda. Başka dükkânlar kapalı olduğunda bira stoğunu buradan takviye ettiğimiz de olurdu. Alkol sınırım biraz geçmiş vaziyette, benzin pompalarının önünde savurarak durdururdum arabayı.

Sağımdaki Stork0b mağazasının yanından geçip, sağda Flast-rand Kilisesi'nin, kireç badanasıyla ikindi güneşinde göz kamaştıran duvarı boyunca ilerledim ve öteki uçta küçük Plangtagen Par-kı'yla ağaçlan birbirine kanşan mezarlığın yanında ağır ağır pedal bastım. Ortalarda bir yerde durup bisikletimi taş duvara dayadım. Benimkinden başka tek bir bisiklet vardı, bir kız bisikleti. Cebimden tütün kesemi çıkanp bir sigara sanp duvara yaslandım ve bisiklet fabrikasındaki Albert Finney’nin zamanda yolculuk yapıp yanıma gelse tutacağı gibi tutarak içtim sigaramı. Sokağın karşısındaki cenaze levazımatçısma baktım. Kapının iki yanına parlak, pürüzsüz, dörtgen mezar taşlan dizilmişti ve üzerlerindeki pirinç güvercinler, mütevazı, tedirginlik verici bir Hıristiyan tavnyla aşağı bakıyorlardı. Başımı çevirip öteki tarafa, hastane ve huzurevinin olduğu kavşağa baktım. Üç katmda da balkonlu odalar vardı. Arkamdaki mezarlığa gömülmeden önce hayatının son yıllannı o balkonlardan birinde hasır bir koltukta geçirmişti anneannem. Kızlanm-dan biri ya da ikisiyle birlikte onu ziyarete gittiğim üç-beş seferde kucağında *gelen Arvid* yazan bir not olurdu. Ama kâğıdı unut

tuğu için daima dizlerini örttüğü örgü battaniyenin üzerindeki elin-

de öylece durur, benim kim olduğumu yine hatırlamazdı.

Vücudumda ne oldu anlamadım; içtiğim sigara narkotik bir etki mi yaratmıştı yoksa hâlâ çatıların üzerinden bir yolunu bulup bana vuran güneşten miydi bilmem haftalardır olmadığım kadar iyi hissettim kendimi birden. Kendimi bu kadar iyi hatta coşkulu hissettiğim için hava kararmadan mezarlıkta, ağaçların arasında, çakıl patikalarda yürümeye karar verdim çünkü o mezarlığı severdim ve daha önce de içinde defalarca yürümüştüm.

Çıplak ağaçlar mezarlığa biraz yabancı bir görünüm veriyor, benim genelde buraya geldiğim yaz aylarına nazaran dalların arasından daha fazla ışık geliyordu ve güneş batmak üzere olduğu halde görüş mesafesi daha uzundu. Mezarlıkta her mezarın etrafında sert hatlı, titizlikle kırpılmış bitki duvarları, yolla mezarlar arasına çekilmiş zincirler vardı. Bazılarında beyaza boyanmış, küçük, demir kapılar olan mezarların yansından fazlasının üzerinde güvercin duruyordu, hatta bir-ikisi sahiciydi. Çakıllı

patikada yanlanndan geçerken, bütün güvercinler gibi kanatlarını açıp uçtular.

Gideceğim yeri biliyordum ama hemen gitmek istemiyordum; bu yüzden sola döndüm ve patikalarda dolaşa dolaşa mezara her zamankinden farklı bir yönden yaklaştım. Bu sefer isimlerin yazılı olduğu taraftan gitmiştim ve böylece mezan bulmak daha kolay olmuştu.

Üzerinde üç ismin yazılı olduğu mezar taşının önünde diz çökmüş yabani otları yoluyor, son geldiğinde getirdiği çiçeklerin kurumuş dallarını vazolardan çıkanyordu. Çiçek getirme zamanı çoktan bitmişti ama haftalardır mezarla ilgilenen kimse çıkmamıştı. Bir-iki metre arkasında durup bekledim.

Dönmedi. "Sen mi geldin," dedi.

"Evet," dedim, o başka bir şey söylemeyince ben söylemek zorunda kaldım. "Ben de seni evde uyuyorsun zannediyordum," dedim.

"Gördüğün gibi uyumuyorum."

"Evet," dedim. "Görebiliyorum."

Derin bir nefes aldım. Kendimi iyi hissediyordum.

"Yardım ister misin?" dedim.

Hafifçe kafasını çevirip baktı. Ağlamıştı, belliydi.

"Alnına ne oldu?" dedi.

"Ağaca çarptım," dedim.

"Yenimi?"

"Evet."

"Sarhoş muydun?"

"Hayır," dedim. "Bir kadeh calvados, bir de birayla sarhoş olmam."

"Bira da mı içtin?"

"Evet, Hansen'le."

"Ya," dedi. "Ne konuştunuz?"

"Lenin'den bahsettik," dedim.

"Leninmi?"

"Evet," dedim. Başını iki yana sallayıp bana patikanın öteki ucunu işaret etti. Yüzü şişmiş, gözlerinin altı puf puf olmuştu.

"Şu kulübenin oradaki kovalardan bir tane getirir misin lütfen?"

Dönüp gösterdiği yere baktım. Biraz eski moda ve züppe havasıyla hoş görünen, dik kiremit damlı tuğla kulübenin kapısı önünde bir yığm kova vardı.

Küçük beton yalaklı bir de çeşme.

"Tabii," dedim. "Getiririm." Bir-iki metre yürüyüp yığının tepesinden bir kova aldım ve anneme götürdüm. Kovayı dizlerinin arasına sıkıştırdı, kurumuş çiçeklerle dallan bir kerede toparlayıp tek bir hareketle kovanın içine tıktı. Doğruldu; eldivenlerini çıkanp eliyle saçını düzeltti ve sessizce oturdu. Bu durumdan biraz rahatsız olduğum için ona hemen söylemeye karar verdim.

"Çam ağacını söktüm," dedim ve o anda hiç zamanı olmadığını anladım.

"Öyle mi?"

"Evet," dedim.

"Aferin," dedi, "doğrusu babana borçluydun bunu, artık eskisi gibi güçlü değil; hem senin için çok şeyler yaptı," dedi. Babam benim için ne halt

yaptı ki diye düşündüm. "Artık kuvvetli olan sen-sin. Baban yaşlandı. Farkındasın değil mi?"

"Evet, farkındayım," dedim.

"Emin misin?"

"Tabii ki farkındayım," dedim, "ama işi tam bitirmedim. Ağaç orada yatıyor. Daha dallan var. O biraz zaman alır," dedim.

"Tabii," dedi ama çamı unutmuştu bile. Ayakkabılanma baktım. "Kardeşini düşünüyor musun hiç?" dedi.

"Evet," dedim, "düşünüyorum."

"Onu düşünmediğim tek bir gün bile yok," dedi annem.

Kardeşim öleli altı yıl geçmişti ama ben aynı şeyi söyleyemezdim. Ama onu sık sık düşünürdüm ve öldüğü günü her zaman vicdan azabıyla hatırlardım. O hissi öyle uzun zamandır taşıyordum ki artık bir parçam olmuştu.

"Beni her gün düşünmüyorsundur," dedim.

"Hayır," dedi. "Neden düşüneyim ki?"

"Doğru neden düşünesin ki," dedim. "Ben de seni her gün düşünmüyorum." Ama bu doğru olmadığından ekledim:" Aslmda ben düşünüyorum."

"Düşünmen gerekmez," dedi sırtı dönük.

"Evet gerekir," dedim.

Dönüp gözlerimin içine baktı. Aynı anda elleriyle yerden destek alarak zorla doğruldu ve tam hoşuma gitmeyecek bir şey söylemek üzereyken vazgeçti.

"Birazdan hava kararır," dedi. "Eve dönelim mi?"

"Ben kasabaya inecektim," dedim.

"Bisikletinin fan var mı?"

"Var," dedim. Vardı da ama dinamosu yoktu. Asırlar Önce kaybolmuştu. Muhtemelen başka bir bisiklete takılmış ya da bir yerlere atılmıştı. Kim bilir?

Çakıllı patikadan kapıya yürüdük. Mezarlık kapanıyordu. Tulum giymiş bir adam bize doğru geldi. Başıyla bize selam verdi, annem de ona karşılık verdi; sonra dışarı çıkıp bisikletlerimize yürüdük.

"Hadi bakalım," dedi annem ve arkasını dönüp bisikletine bindi, ben de kendi bisikletime bindim ve ikimiz de kendi yolumuza gittik. Kavşağa geldiğimde huzurevinin önünden sola döndüm ve biraz ilerlediğimde göğsüm çok kötü sancımaya başladı:

"Siktir! Siktir!" diye bağırdım. Eski bisikletimi asfalta çalabilir, selesini kopartabilir, gidonunu ellerimle bükebilir, tellerim spagettiye dönüştürebilirdim yada yolun ortasmda u dönüşü yapıp benzin istasyonunun orada anneme yetişebilir, benim kalbimden onun kalbine köprü kuracak bir cümle sarf edebilirdim. Ama ikisini de yapmadım. Gammeltorv'dan kasabaya doğru ilerledim, bir keresinde geceyi geçirmek zorunda kaldığım, sağmda bir sıra sarhoş olan Dommergaarden'den geçtim, sonra da Nytorv'dan anayola, Dan-marksgade'ye çıktım.

CARLS BENNERS PLASS'TA geceydi. Uyuyor, rüya görüyordum ki birden uyandım ve rüyamı unuttum. Oturma odasmm karanlığı yüzüme soğuk soğuk değiyordu; sevgilimin vücudu yanımdaydı. Göğsüm yanıyor, kalbim içinde küt küt atıyor ve bu şehirde, bu odadan pek de uzak olmayan bir yerlerde bir ev yanıyordu. Adamın biri bir başkasına korku dolu kelimeler bağırıyor, öteki ona aynı şekilde karşılık veriyor, ikisi birlikte nefes nefese koşuyorlardı. Bu arada kimsenin geçmediği yaya geçidindeki kırmızı ışığa aldırmadan sirenini çala çala karanlığı delip geçti itfaiye arabası. Soğukta açık pencereden kapışırım kapandığını duydum ve yanıp sönen mavi ışıklan cama vurup geri sekti. Sevgilimin omzuna dolanmış kolum yanıyordu ve onun göğsüme dolanmış kolu yanıyordu; onun teniyle benim tenim arasındaki bu yakıcı sıcağa rağmen nasıl oldu da burada yangm çıkmadı hayret, diye düşündüm, nasıl oldu da biz tutuşmadık.

Divandan kalkıp çınlçıplak pencereye yürüdüm; dışanda aralık soğuğu vardı, aşağıdaki tuğla duvar boyunca ekilmiş çalılar ve asfalt karla kaplıydı. Buz gibi pencere pervazına karnımı dayayıp dışan sarktım, aslında sabah olmak üzereydi ve havanın grileşmiş olması lazımdı ama uzaktan gördüğüm turuncu mavi ışık etrafındaki her şeyi kapkara gösteriyordu.

"Ne oldu?" diye sordu sevgilim.

"Sokağın aşağısmda bir ev yanıyor," dedim, "Munch Müzesi yakınlarında bir apartman."

"Olamaz," dedi, "sakın Munch Müzesi yanmasın," çünkü birpa-zar gitmesek öteki pazar mutlaka oraya gidiyor, kapılan açılana

kadar önünde bekliyorduk.

"Yok o kadar aşağıda değil. Munch Müzesi'ne bir şey olmaz," dedim. "Ama o apartman için aynı şey geçerli değil."

Yanıma geldi ve pencerenin önünde omuz omuza durduk; ben çıplak, o sıcak yorgana sarınmış. Finnmarkgata'da sokak lambalarının altında ışıklı daireler vardı ve yol boyunca pek çok evin ışıklan yanmıştı.

"Üşümedin mi?" diye sordu.

Titreyerek, "Evet, üşüdüm galiba," dedim ve birden buz kestiğimi fark ettim; aralıkta, ocakta, buzdan panldayan Fıognerparken' deki çıplak heykeller gibi. Bunun üzerine yorganı açıp beni de içine aldı ve bir süre orada kendi sıcaklığımızda durduk.

Sıkıca sarındığı yorganla parmak ucunda yatağa döndü ve "Lütfen beni bir daha uyandırma, güzellik uykumu almam lazım," dedi.

"Tamamdır," dedim ama bundan daha güzel olamazsın diye düşünüyordum içimden. Pencereyi kapattım. Soğuk gömleğimi ve pantolonumu giydim ve çoraplarımla ayakkabılanmı elime alıp yalınayak mutfağa yürüdüm. Kapıyı dikkatle, sessizce kapadım.

"İyi bir yoldaşsan kapıyı kapatmazsın," diye seslenince kapıyı açık bıraktım. Işığı yakmadan Veitvet'ten buraya taşınırken yanımda getirdiğim eski elektrik ocağının kapağını açtım. Karanlıkta ellerimi sıcak plakanın üzerinde ovuşturduktan sonra çaydanlığı koydum. Çaydanlığın altında su damlalan cızırdıyor, korlaşmış dökme demirin üzerinde patlıyordu, Isı filamanlardan silindire boğuk bir uğultuyla geçiyordu. Çaydanlığın sesi güzel bir sesti, bildiğim bir ses; hemen her sabah babam fabrikaya giden otobüse bindikten sonra, tamı tamma yanın saat boyunca ellerimi uzatıp taburede otururken işittiğim sesti. Sabahın o saatinde mutfakta sadece annemle ben olurduk. Herkes uykuda olurdu. Sokak, oturma odası karanlık olurdu ve sadece ocağm san ışığı yanardı. Annem kakao için süt ısıtırken cezvenin altı havalı tüfek gibi çat çat ederdi. Kardeşlerim, bebek kardeşim, ağabeyim uyuyabildikleri kadar uyurken ikimiz baş başa olurduk ve onlar benim uyanık olduğumu, yatakta yatıp kapının tıkırtısını, babamın kaldırımda uzaklaşan ayak seslerini beklediğimi bilmezlerdi. Onun yokuş yukarı attığı uzun adımları sayarak, kırmızı telefon kulübesinin, alışveriş merkezinin yanından geçişim, kasabaya giden sarı yeşil otobüsün durduğu yere gidişini dinlerdim yorganımın altından. Sonra ayağa kalkar, ötekiler tuvalete gitmek için aniden uyanırsa ne yaptığımı görmesinler diye zifiri karanlıkta giyinirdim. Parmaklarımın ucunda oturma odasma iner, dayımın fotoğrafının gümüş bir çerçeve içinde asılı olduğu holden geçerdim. Adı Jesper'di; başmda çizgili ve püsküllü mavi bir şapka, üzerinde Danimarka askeri üniforması vardı ve bu fotoğraf çekildikten hemen sonra, İsa gibi otuz üç yaşmda ölmüştü.

Sonra mutfağa ulaşıp sessizce eşikte dururdum. Annem sırtı kapıya dönük, ocağm önünde dururdu.

"Sen misin?" derdi.

"Evet," derdim, "benim." Her seferinde ben olduğumu, orada duranın ben olduğumu bilirdi; halbuki yalınayak gelirdim, sessizce, ağaçlardaki bir Kiowa gibi, gizemli ve karanlık.

"Uyuyamadın mı?" derdi. ,

"Pek uyku tutmuyor biliyorsun," derdim, muhtemelen bana dönmeden önce kendi kendine gülerdi ama döndüğünde yüzünde pek gülümseme olmazdı

ama endişeli de görünmezdi çünkü gelenin ben olduğumu zaten bilirdi. Tabureyi tezgâhın altından alır, ocağm önüne yerleştirir, dolabın alt rafmda içine fare girmesin diye telle kaplanmış bölmeden sütü almak için eğilirdi. Dizlerimden destek alarak tabureye tırmanırdım, sonra kollarımı ocağm üzerine uzatır, titreyen sıcağm ellerimden göğsüme, çenemden ağzıma yükseldiğini hissederdim. Çaydanlık ocağm üzerinde tıkırdar-dı. Daha okula bile başlamamıştım, yani orada istediğim kadar oturabilirdim.

Açık san sürahiye koyduğum sıcak kahveyi alıp masaya oturdum ve yolun aşağısındaki yanan binayı düşündüm, yanan dairelerdeki insanları; gecenin köründe sıcak kırmızı bir havaya uyanmışlar, kucaklarında çocuklanyla merdivenlerden aşağı koşmuşlar, son anda kendilerini buz gibi aralık gecesine atmışlar, yüzlerinde soğuğu bir şok gibi hissetmişlerdi. Ama bu işi bilenler tarafından yapılması gereken her şey yapılıyordu, ben de başkaları gibi gidip aval aval bakarak onları seyretmek istemedim. Hem hazırlanmam gerekiyordu, birazdan saat altı olacaktı. Ocağm kapağını kapattım ve kendime öğle yemeği hazırlayıp çantaya koydum. Tıpkı babamın daima yanında taşıdığı çantalara benziyordu, kocaman tek gözlü, deri bir çanta; içinde öğle yemeğim, birinci sayfalan görünmeyecek şekilde katlanmış *Arbeiderbladet* ve *Klasskamperı* gazeteleri, öndeki iki cepte not defterim, kalemim, son parti bülteni ve o sırada okuduğum kitap olurdu.

Oturma odasına girip onun gri, suskun, eğik ışıkta uyumasını seyrettim. Onu uyandıracak bir şey söylemeden öylece durdum çünkü birazdan uyanıp okuluna gitmesi gerekecekti. Bazen o uyurken uyanık olduğumda kendimi biraz rahatsız hissederdim çünkü yastıkta çok küçük görünürdü, minik bir kız gibi ve çok genç diye düşünürdüm. Bazen Arvid diye fısıldardı, uykuyla uyanıklık arası ama karanlıkta insanın canını sıkacak bir dil sürçmesi yaşanmazdı hiç, daha önceki sevişmelerden kalma bir Gunnar, bir Espen, bir Tommy olmazdı hiç; Arvid vardı, sadece Arvid çünkü Arvid adım taşıyan adam ilk erkekti, her şeyi ellerinde, dengede tutan adam ve bazen bunun farkına vardığımda tahammül etmesi zor gelirdi. Kendini genç hissetmediğini söylerdi; zaten bana da küçük gelmezdi, yani öyle küçük, benim bilmediğim şeyler bilirdi ama yine de küçüktü. Biraz canımı sıkıyordu bu.

Onun sıcaklığını ve ocağm sıcaklığım hâlâ içimde hissediyordum sabahın erken vakti Cari Bemers Plass'ta. Tramvay raylarından geçtim, tramvay kablolarının ve yanmayan ışıklı tabelaların altından, yanmamalan iyiydi; meydanda, kaldırımda, gri ışıkta, körle-mesine yürürken paltosunun içinde kalan sıcaklığı ve bedenini hissediyordu insan, istasyona giderken düşüncelerini sekteye uğramadan usul usul sızmaya bırakıyor, bir taraftan da aralık soğuğunda herkes gibi yürümeye devam ediyordu. Bir *biz*'in parçası olmayı, bir benden fazlası olmayı, kendimden daha büyük olmayı, daha önce hiç tecrübe etmediğim şekilde birileri tarafından kuşatılmış olmayı, ait olmayı seviyordum; bu sokakta önümde arkamda, yanımda yöremde olan insanların aynı duyguyu paylaşıp paylaşmadığı da hiç umurumda değildi. Onlar ne hissederse hissetsin, ne düşünürse düşünsün durum böyleydi. Metro istasyonuna, ter döktüğümüz yerlere giden proletaryaydık. Partidekiler işçi sınıfı yerine proletarya dediğim için bana sinir oluyorlardı. Geçmişte kalmış, saçma bir tabir olduğunu düşünüyorlardı bunun ama ben kullanmaktan vazgeçmeyecektim çünkü onların anlamayacağı bir şekilde doğru geliyordu bana. Hiçbiri Victor Hugo okumamıştı, önlerine ne konursa onu okurlardı, bu yüzden de devrim yıllarında, 1830, 1848,1871' de onların başaramadıklarının bizim şimdi başarmamız gereken şey olduğunu bilmiyorlardı. Çantamda parti yönetiminin son kararlan vardı. Orada yazan şeyleri asla yapamayacağımı biliyordum, aslında hiçbir şey yaptığım yoktu, çok utangaçtım, çok yalnız, çıkmazdaydım, bunu yalnız kalmak için yapıyordum ama şimdi ne önemi vardı başanp başaramayacağımı bilmenin, yan karanlıkta metro istasyonuna yürürken. Etrafımdaki herkes, bütün erkekler, bütün kadınlar benden daha iyi biliyorlardı her şeyi. Ben çok az biliyordum. Yine de gri ışıkta istasyona yürümekten ve onlarla kuşatılmış olmaktan daha fazla istediğim hiçbir şey yoktu.

Yükleme rampasından, dışı soğuk içi ılık plastik kapılardan, duvar boyuna park edilmiş forkliftlerin yanından geçtim. Fabrika sessizdi ve normalde burada makineler arasında hissedilmeyen bir tazelik vardı havada; kulak koruyuculan döven boğuk darbeler, gözlere dolan toz girdaplan, sıcak, eritme odasından gelen yanık plastik kokusu, bantlann uğultusu, insanı kaşındıran, yapış yapış ter yoktu. Mavi tulumlu emektarlar kahve makinesi etrafına toplanmışlardı. Havadan sudan konuşuyorlardı ve uykulu, biraz da uzak olan Elly mavi önlüğüyle oturuyordu; bazen beş palet ileride oturup

bacaklarını sallardı. Elly ismi kimseye verilmiyordu artık. Güzel ba-caklan var, diye düşündüm. Benden on yaş büyüktü, belki daha fazla ve muhtemelen yaşmı gösteriyordu da ama ona bakmamak çok zordu. Emektarların omuzlan üzerinden bana gülümsedi ve gözünü kırptı, ben de göz kırptım, sonra bodruma dolapların olduğu yere indim. Birisi emekli olunca nihayet bana da bir dolap vermişlerdi. İnsanın kendi dolabı olması önemliydi. O zaman başmı dik tutabilirdi.

Vardiya başladıktan iki saat sonra ustabaşı geldi. Hava tozdan ağırlaşmıştı; küçük makine, iki büyük makine, hepsi çalışıyordu, ben de kendi yerimdeydim; bazen palet durmasın diye forklifte koşturup yedi balya kâğıt getiriyordum. O gün iki eleman eksik olduğu halde A Takımı iyi çalışıyordu. Kulak koruyucumu çıkartıp çıplak kulağımı ustabaşmm ağzma eğdim ve bana idare amirini görmeye gitmemi söyledi. Derhal. Şöyle bir baktıktan sonra gitti. Platformdaki banda baktım, başmda Elly, Reidun, Reidar ve ben vardık. Makineyi çalıştıran Hassan'a elimi sallayıp önce göğsümü sonra idari bölümü işaret ettim. Kendi sorumlu olduğum bölümü, Follum tarafından imal edilmiş, katlanmış, kaim dokulu, gözenekli, hafif otuz iki sayfayla doldurmuştum. Hassan geldi. Sağ elinin beş parmağını ardına kadar açtı ve sol elinin işaret parmağıyla tam gözümün önünde her birini tek tek saydı ki bir yanlış anlama olmasın. Başımı salladım, gülümsedi ve her şey yolunda gittiği için benim yerimi aldı. İyi adamdı Hassan. Platformdan inip makinelerin olduğu bölümden yürüdüm ve ses geçirmez kapıdan, yerlerde halıların, saksılarda çiçeklerin olduğu idari bölüme geçtim.

Dört kat çıktım. Kapıda sadece *Tommy* yazıyordu, sanki o da bir işçiymiş, bizden biriymiş gibi, kapıya bir samimiyet vermek için ki bunun hoşuma gittiğine pek emin değildim. Yok hiç hoşuma gitmiyordu. Kapıyı çalıp içeri girdim.

"Evet?" dedim.

"Merhaba," dedi. "Bir dakika."

Dakikalarca öyle ayakta bekledim. Beni belli bir psikolojiye sokmayamı uğraşıyordu, salak gibi göstermeye, kendimi olduğumdan daha aşağı hissettirmeye? Tereddüt ettim. Korkmadım ama tereddüt ettim. Belki benim

bilmediğim, bana zarar verecek bir şey biliyordu? Derdi buysa işini çok iyi becermişti ama henüz bundan haberi yoktu. Sürekli belli belirsiz gülümsüyordum. Nihayet başım kaldırıp konuştu:

"Sana neden iş verdik biliyor musun?"

"Başvurduğum için olsa gerek."

"Baban arayıp sana iş vermemizi rica ettiği için verdik."

"Eyvallah," dedim.

"Burada babanı severdik. Her vardiyada sonuna kadar her şeyini verirdi. Hiç hasta olmadı, sorun çıkarmadı. Vardiyaların ve mesailerin fazla gelmeye başlaması onun suçu değildi. Artık genç değil."

"Biliyorum," dedim.

"Tek sebep buydu."

"Anladım," dedim.

"Evet, hepsi bu."

Arkamı dönüp kapıya yürüdüm; tam elimi kapı koluna atmışken durup ona döndüm:

"Sans-culottes kimdi biliyor musun?" dedim

"Hiç fikrim yok."

"Tahmin etmiştim," dedim alaycı bir gülüşle ama Sans-culot-tes'in kim olduğu ya da benim bu soruyu neden sorduğum belli ki hiç umurunda değildi; zaten başım çoktan kâğıtlarına indirmiş, yüzümdeki gülüşü görmemişti bile. İleri atılıp, Tommy adındaki idari amirin incik kemiğine sıkı bir tekme indirecek, beni kapmın önüne koymasını sağlayacak ama fabrikadan başım dik çıkacak kadar erkek miyim diye sordum kendime ama o kadar erkek olmadığımı biliyordum ve aşağı inmek için asansöre bindiğimde nefes alamıyordum.

HİÇ ANLAMIYORDUM. *Holger Danske*'nin iskelesinden bu kasabaya indiğimden beri çok uzun zaman geçmiş gibi geliyordu, halbuki daha bu sabah inmiştim. Bugün. Bugünün çoktan bitmiş olması gerekirdi. Kasımdı, akşam, havanın kararmış olması gerekirdi ama güneş hâlâ batıdaki çatıların üzerinde, alçakta asılı duruyor, ölgün ölgün parlıyor ve gitmeyi reddediyordu.

Kasabanm en kuzeyindeki Palads Tiyatrosu'nun yarımdan geçtim. Eski sinemanın önünde uzun gölgeler, jilet gibi keskin hatlarla karşı sıradaki evlerin üzerine düşüyordu ama bu eğik ve ısrarcı ışığı söndürecek kadar uzun ya da karanlık değillerdi.

Hâlâ açık olan büfede dışarıdaki tel raflara dizilmiş gazeteler vardı ve hepsinin ilk say falannda büyük puntoyla aynı şey yazıyordu: **DUVAR YIKILDI.** Nefessiz kaldım, nasıl olup da fark etmemiştim? Çok kötü geldi birden, hiç dikkatimi çekmemişti, gerçekten çok kötü geldi ve ağlamaya başladım. Gammeltorv'dan başladı gözyaşlarını dökülmeye, L0ve Eczanesi'nin olduğu kavşaktan geçerken, meydanın oradaki Svane Eczanesi'nin önüne vardığımda hep devam ediyordu. Zaman arkamdan geçip gitmiş ben dönüp bakmamıştım; bu kötüydü çok kötü, yanaklanmdan süzülen yaşlarla kasabanm kuzeyini kat eden S0ndergade boyunca ilerledim, eskiden bira içtiğim bir bara doğru. Ta M0llehuset'teydi, değirmenin ve şimdi kapanmış olan dondurmacının orada; girişinin iki yanındaki sütunlardaki altın renkli kaplan heykellerini herkesin aslan zannettiği Bangsbo Manor Parkı yakınındaki her yer kapalıydı. Buradaki konak seneler önce müzeye çevrilmişti. Kızlarla pek çok kereler gitmiştik. Güzel bir yerdi. At nah şeklindeki binaya gir-

miş, kasabadan ve sahil boyundaki başka yerlerden getirilmiş eşyalara bakmıştık; yüz küsur yıllık mobilyalar vardı, dantelli giysiler, geniş gömlek önleri, işçi tulumları ve siyah beyaz fotoğraflar. Dışan çıkarken gişeden lolipop almış, hendeğin üzerinde beyaz boyalı köprüden ördeklere evden getirdiğimiz bayat ekmekleri atmıştık. Ekmekleri uygun büyüklükte parçalara bölmüş, teker teker suya atmıştık. Ördekler ekmekleri önce kapmak için sulan köpür-te köpürte her yönden hücum etmişlerdi. Arada bir dipten bir kerevit yukan fırlıyor ekmeği kapıp tekrar çay rengi suya batıyordu.

Parka sapıp soğuk rüzgârda elime yapış yapış gelen yüzümü kuruladım ama artık gözlerimden yaş akmıyordu ve gördüğüm bütün Berlin fotoğraflannı hatırladım; özellikle de parlak miğferi, lekesiz üniformasıyla doğuyla batı arasındaki dikenli telin üzerinden uçan askerin resmini, sırtında dipçiği yukan, namlusu aşağı bakan tüfeği, halka halka dikenli telin üzerinde asılı duruyor otuz senedir, nihayet aşağı inmesine izin verilecek mi diye merak ettim.

Bacaklanmın arasında bisikletle durup devasa dişbudak, kestane ve kaym ağaçlan arasından parkın öteki ucundaki büyük, beyaz eve baktım, beyaz köprüye, her şey çıplak, çiçeksiz, saf ve temizdi. Sadece bir görevli koltuğunun altmda çuvallar, dona dayanmayacak, budanmış bitkileri sararak patikalarda ilerliyordu. Şayet olursa. Don.

Sonra bisikleti çevirip geldiğim yoldan biraz geri döndüm. S0-dergade üzerinde, duvar yıkılmadan önce hep gittiğim ban aradım ama yerinde bulamadım. Bisikleti bina boyunca ittim. Santal Misyonu yardım dükkânında her zamanki elden düşme mobilyalar, giysiler ve sevilmeyen eski kitaplar vardı. Bu dükkânın geniş vitrininin hemen yanındaki kapının benim bir bira içmeyi planladığım barın kapısı olduğuna yemin edebilirdim. Ama camın üzerinde ne **KAPALI** ne de **TAŞINDIK** yazıyordu. Bar kayıplara kanşmıştı. Camın üzerinde parlak mavi neon ışıklanyla **FONA** yazılıydı. Gözlerime iki elimi siper yapıp camdan içeri baktığımda dizi dizi televizyonlar ve müzik setleri gördüm.

"Siktir," dedim yüksek sesle ve birden bira içme isteğim her zamankinin iki katma çıktı. Hayatımda bir çatlak vardı, bir boşluk ve onu sadece bira doldurabilirdi.

Kaldırımda yanımdan bir adam geçti. Muhtemelen küfrettiğimi duymuştu ve tuhaf temkinli bir tavırla yanımdan geçip bitişik binadaki bir kapıya yöneldi. Genelde pencerelerden birinde beyaz bir saksıda kırmızı sardunya olurdu. Adam cebinden anahtarını çıkardıktan sonra dönüp bana baktı ve neden orada dikildiğimi anlayınca yanıma geldi. Bisikletimden DanimarkalI olmadığımı anlamıştı çünkü bütün Danimarka bisikletleri siyahtır.

"Uzun zamandır gelmediniz herhalde," dedi İsveççe gibi bir dille. "Burası iki sene önce kapandı." Acaba neden bütün DanimarkalIlar Norveçlileri

İsveçli zannediyor, ayrıca neden böyle berbat bir İsveççe konuşuyorlar diye merak ettim. İskandinavya'da topu topu üç ülke var zaten.

"Taşındılar," diyerek kasabayı işaret etti. "Rose'un kitapçı dükkânının yanındalar." Sanki herkes Rose'un kitapçı dükkânını bilirmiş gibi. Ama ben hakikaten biliyordum. Küçükken bisikletimle bizim yazlıktan kitapçıya giderdim bazen, vitrindeki yeni kitaplara bakar, kaldmmdaki eski kitapları karıştırır, daima hoşuma giden, bütçeme uygun bir şey bulurdum.

"Teşekkür ederim," dedim. "Madem öyle ben de Rose'un kitapçı dükkânının yanındaki bara gidip kafayı çekeyim."

"İsveçli değilmişsiniz," dedi. "Norveçliymişsiniz."

"Fena değil," dedim. "Hiç fena değil. Belki de o kadar sarhoş olmam," dedim.

"Umarım," dedi.

"Tekrar teşekkürler," dedim ve bisikletime bindim.

"İyi şanslar," dedi.

Önce kitapçının önünde durdum. Saat ilerlemişti, kapının demiri kapatılmıştı ama gökyüzündeki inatçı aydınlık hâlâ duruyordu, neyse ki vitrinin ışıkları yakılmıştı. Klaus Rifbjerg yeni bir kitap yazmıştı. Hemen her sene bir tane yazıyordu. La Cour'un toplu şiirleri vardı. Tom Kristensen'in, alkolik gazeteci ve eleştirmen Ole Jastrau'nun hayatını anlattığı, tam bir kendini harcama romanı olan *Hcervoerk'vn* karton kapaklı bir nüshasmı gördüm. O kitabı ilk okuduğumda o kadar korkmuştum ki kendime ve var olmayan Tan-n'ya asla içkiye dokunmayacağıma söz vermiştim. Orada işim bitince bisikletimi park edip bara girdim.

İçerisi kahverengi ve kasvetli görünüyordu. Sigara dumanı perdesi ardmda ilk olarak aydınlatılmış ban seçtim, türlü türlü şişeler arasında dirseklerini tezgâha dayamış duran adamlar vardı; biraz gözüm alışınca sağımda ve solumdaki masalarda daha pek çok adam, birkaç da kadm olduğunu gördüm. Hepsi içki ve sigara içiyordu. Prince sigarası içtiklerini tahmin

ettim. Bana yabancı ama onlar için malum şeylerden bahsediyorlar, konuşmaya değecek herhangi bir konuda fikir alışverişinde bulunarak bilgilerini tazeliyorlardı; mesela buzun pek de öyle sağlam tutmadığı günümüzde buz kırıcıların ne kadar fuzuli olduğundan, gemi yapımından, Alpha Diesel şirketinin petrol tankerlerinin büyüklüğünden ve kuşkusuz Duvar' dan bahsediyorlardı, beni gafil avlayarak doğuya ve batıya beton parçalan savura savura çöken Duvar'dan. Odanın her köşesinden kulakları sağır eden bir gürültü'yükseliyor-du ve sokağın sessizliğinden sonra insana neredeyse tehditkâr geliyordu bu. Ama ben bir-iki adım attığımda salon birden sessizleşti. Herkes dönüp bana baktı. Gittikçe güvenini kaybeden adımlarla bara yürüyüp orada dikilen adamların arasındaki tek boş yere sokuldum. Bütün adamlar tek dirseklerini tezgâha dayamış yüzlerini bana dönmüşlerdi.

Bir bira sipariş ettim:

"Fıçı lütfen," dedim çünkü tezgâha yayılmış Carlsberg ve Tu-borg biralarından bol bir şey yoktu ve şişelenmiş bira içmek istemiyordum. Hem ılıktı hem de miktarı azdı.

Fıçı bira vardı elbet. Barmen bir bardak çıkardı ve kolu çekerek bardağı doldurdu. Aşın köpüklendiği için tahta bir spatulayla köpüğü sıyırdı ve bardağı tekrar ağzma kadar doldurdu. Soma önüme yeşil beyaz harflerle Carlsberg yazan, ortasmda kırmızı taç

olan bir bira altlığı koydu.

Adamlar ve az sayıdaki kadm tekrar konuşmaya başladılar. Önce zar zor işitilen bir mırıltı şeklinde başladı, sonra yüksele yüksele ben salona girdiğimde duyduğum gürültü geri döndü ama tam da öyle değildi sanki, biraz daha temkinli, biraz daha mahremdi, eminim pek çoğunun çalıştığı tersanenin idare amirliğinden gönderilmiş bir casusmuşum gibi.

Biramdan büyük bir yudum aldım ve tadı gerçekten çok hoşuma gitti. Hemen bir yudum daha içip birayı Carlsberg altlığının üzerine bıraktım ve öyle bir içimi çektim ki etrafımdaki herkes duydu. Petter0e 3 tütünümden sigara sarıp mavi çakmağımla yaktım. Bir ileride duran adam, aramızdaki

adamın arkasından eğilip tütün paketine baktı ve "Demek Norveçlisiniz," dedi.

"Evet," dedim, "öyle." Bugün acaba neden İskandinav dilleri konusunda derin içgörü sahibi DanimarkalIlara çatıp duruyorum habire, diye düşündüm.

"Kusura bakmayın ama, ıııı, madem öyle burada ne işiniz var?"

"Canım bira çekti," dedim.

"Onu anladım da kasabada, ııı, bira içecek daha bir sürü yer var. Neden burayı seçtiniz? Burada kimseyi tanımıyorsunuz, ııı, değil mİ?"

"Doğru tanımıyorum," dedim ve çok fazla 111 dediğini düşündüm.

"Madem öyle neden burası?"

"Burası benim kasabam," dedim. "Nerde istersem orda bira içerim." Birden kendimi dokunulmaz hissettim ve sırtımı bara dönüp salona baktım. Bana kimse zarar veremezdi. Bu doğru değildi ama baldakiler bunu bilmiyordu.

"Iıu," dedi. "Sizin kasabanız mı?"

"Bu kasabada büyüdüm."

"Ama Danca konuşmuyorsunuz."

"Hayır ama söylediklerimi anlamakta bir sorun yaşamıyorsunuz."

"DanimarkalIların çoğu Norveçlileri, 111, İsveçli zanneder. Kulakları farkı anlayacak kadar, ııı, iyi değildir."

"Aynen öyle. Çok sinir bozucu," dedim ve ııı deyip durmasının ne kadar sinir bozucu olduğunu düşündüm. Biramdan büyük bir yudum daha aldım, bir baktım bira bitmiş. Barmen görsün diye bardağımı kaldırdım ve "Bir tane daha alabilir miyim," dedim.

"Alabilirsiniz," dedi. Ben de aldım. Onu içtim, sonra bir tane daha, dördüncüyü de indirdiğimde epey kafayı bulmuştum. Kendimi hiç iyi hissetmiyordum. Başım dönüyordu. Elimde beşinci bardakla ayağa kalktım, ağzıma götürüp büyük bir yudum aldım ve artık gitsem iyi olacağım düşündüm çünkü bir yudum daha içtim mi işim bitikti. Tabii hemen o yudumu da içtim ve odanm en uzak, en karanlık köşesinde oturan bir adam m asasından kalkıp bana doğru yürümeye başladı. Fazla dengeli sayılmazdı. Zombi gibi barın ışığında zuhur ettiğinde yüzü tümüyle göründü. Sol yanağmda, elmacık kemiğinin hemen üzerinde mor bir şişlik vardı, kanamıyordum. Feribottaki adamdı bu ve hâlâ üzerime gelmekteydi. Ne yapacağımı bilemedim. Korktum. Kendimi tehdit altında hissettim, hatta hayatım için endişe ettim. Bardağımı sıkıca kavradım. Bir metre mesafede durdu. Hiçbir şey söylemeden bir-iki kere gözlerini kırpıştırdı, sonra sıkıca kapadı, tekrar açtı ve bana bakarak neredeyse gözlerimi yaşartan kederli bir sesle sordu:

"Bana neden vurdun?"

Derin bir nefes aldım. Davranışımın savunulacak tarafı yoktu. "Çok özür dilerim, gerçekten. Benim peşimde olduğunuzu, bana zarar vereceğinizi düşünmüştüm." Herhalde epey sarhoştum çünkü "Beni gemiden atmanızdan korktum," dedim.

"Ne?" dedi, "gemiden atmak mı?" Gerçekten feci afallamıştı; o halini görünce gerçekten acıdım ona, yanağındaki mor şişlik için o kadar acımamıştım. "Özür dilerim," dedim tekrar, "böyle bir şey düşünmek tam bir aptallıktı ama biraz sarhoştum ve korkuya kapıldım."

"Benden mi korktun? Ama benim, Mogens," dedi.

"Ne?" dedim.

"Mogens," dedi. "Adım Mogens."

"Mogens," dedim.

"Ben Mogens'im. Arkadaştık. İnsan arkadaşına vurmaz. Doğru değil."

"Arkadaş mıydık?" dedim. Tahminimden daha sarhoştu. Benden daha sarhoş.

"Tabii arkadaştık. Hiçbir şey hatırlamıyor musun? Ben seni feribotta görür görmez tanıdım," dedi Mogens denen adam titreyen bir sesle ama aniden sesinde bir öfke tınısı belirmişti.

Kafam basmıyordu. Beni feribotta, *Holger Darıske'nin* barında tanımıştı, nasıl tanıyabilirdi ki beni *Holger Darıske'nin* barında? Mogens'miş diye düşündüm, adı Mogens'miş, tanrım Mogens. Hayatımda tek bir Mogens tanımıştım o da arkadaşımdı doğru. Bîrden onun karşımda duran Mogens olduğunu ayan beyan anladım, sadece ben nasıl yaşlandıysam o da öyle yaşlanmıştı. Dün akşam ya da dün gece *Holger Darıske'nin* barında kendi kendime odanm öteki ucundaki adamın hayatımla ilgili hiçbir şey bilmediğini söylediğimde yanılmıştım çünkü Mogens arkadaşımdı. Senelerce arkadaşlık etmiştik onunla. Her yaz, *Vistula, Crown Primce Olav,*

Skipper Clement, *Akershus*, *CortAdeler* ya da *Peter Wessel* isimli feribotlardan her indiğimde beni rıhtımdaki terminalde bekliyor olurdu ve gözlerini benim deli gibi sarkıp el salladığım küpeşteye dikip bana el sallardı. Geleceğimi nereden öğrendiğini bilmezdim hiç. Yine de şu ya da bu isimli feribot ne zaman rıhtıma yanaşsa yeşil terminal binasmda bekliyor olurdu ve o gece Rose'un kitapçı dükkânının yanındaki barda, onun belki bir hafta, belki daha uzun süre her sabah, ben büyük feribotla gelirim de onu orada görüp el sallarım diye gelip beklediğini fark ettim.

Sallanmadan düz durmaya çalıştım. Sağ elimi uzattım.

"Merhaba Mogens," dedim, "görüşmeyeli uzun zaman oldu. Yeniden görüştüğümüze sevindim." Elimi tutup sıkıca sıktı.

"Ya demek öyle," dedi ve sol eliyle yanağıma sıkı bir yumruk indirdi, bu arada yere yuvarlanmayayım diye sağ elimi hâlâ bırakmamıştı. Ben eline tutunmuş sarkarken bir yumruk daha indirdi, sonra sağ elini açıp beni barda duran adamların bacakları araşma bıraktı. Tanrım fena canım yanmıştı. Gözlerimi kapatıp sırtüstü yattım, hayatımda hiç öyle canım yanmamıştı, belli ki fena yaralanmıştım ama barda bir kişi bile bana yardım etmedi. Dirseklerimin üzerinde doğruldum ve Mogens'in biraz sallanarak en uzak, en karanlık köşedeki masasına geri döndüğünü gördüm. Arkadaşlığımız bitmişti ve ben hemen o anda özlemeye başlamıştım bu arkadaşlığı. Bütün yazlar gitmişti, hem de sadece ben yirmi beş sene sonra onları unuttuğum için değil, artık onları hatırlamanın bir manası olmadığı için.

NOEL'E AZ KALMIŞTI. Altı ay boyunca makine başında çalışmış ve partinin bütün kararlarım harfiyen uygulamaya uğraşmış ama başarılı olamamıştım. Sendika kulübü komitesine adaylığımı koymuş, dört oy almıştım; ikisi babamm arkadaşlanndandı, biri Elly' den, biri de yerleri süpüren adamdan. Onun kulakları biraz ağır işittiğinden elini yanlış zamanda kaldırmıştı. Bana küçük Stalin diyorlardı, halbuki Stalin hakkında hiçbir şey söylememiştim, ondan nefret ediyordum, her şeyi mahvetmişti.

Ama iş iyi gidiyordu, tuhaf olan da buydu. Ötekilerden aşağı kalır tarafım yoktu, hatta ATakımı'nın en hızlısı bendim, en düzgün çalışanı, her şey kolayıma gidiyordu: bandın ritmi, eritme odasınm keskin kokusu, plastikle bağlanmış on iki kâğıt balyasını forkliftle alıp plastik kapıdan rampaya

çıkmak, kamyonun arka tarafında kendi etrafımda dönmek, balyalan tamı tamına yerine yerleştirmek ve İkincisini almak için tekrar gitmek.

Dae lenengata'daki üniversiteden tanıdıklanm beni cesur buluyorlardı ama aynı zamanda yaptığım işin sıkıcı olduğunu, hayatım boyunca her gün sürekli aynı hareketleri yapmanın beynime zarar verebileceğini de söylüyorlardı, ama ne dedikleri umurumda değildi doğrusu. İşin, bana önemli gelen pek çok şeyi düşünmeme imkân tanıması, gürültünün en berbat zamanında hayale dalmak başta beni de şaşırtmrştı. Zor bir işti ama belli bir ritmi tutturmayı, başkalanyla işbirliği yapmayı gerektiriyordu, hem tamirci bulmak için fabrikada koşturmak, malzeme asansörüyle matbaaya inmek ya da her şey tıkır tıkır işlerken bantta Elly'nin yanında durmak, beş dakikalık arada o sırada okuduğum kitabm bir sayfasını daha

çevirmek hoşuma gidiyordu. Sven Lindqvist'in *Wu Tao-tzu Efsanesi* kitabuu okuyordum o sırada ve sonunda şöyle diyordu:

Şiddet olmadan toplumsal ve iktisadi özgürleşme mümkün müdür? Hayır. Şiddetle mümkün müdür? Hayır.

Üzerinde düşünmeye değecek bir şeydi, ben de günler birbiri ardrna geçerken oturup düşünüyordum ama hiçbir şey beklediğim gibi gelişmiyordu. Benimle diğer işçiler arasında siyasi bir ayrılık vardı ve ne zaman konuşmayı sendika hareketindeki kızıl, devrimci, mavi, muhafazakâr hiziplere çekmeye çalışsam, omzumu sıvazlayıp gülüyor ve başlarını sallayarak uzaklaşıyorlardı; moladaysak sigara içmek için bir palete oturuyorlar, öğlen paydosuysa kâğıt oynamak için üst kata kantine çıkıyorlardı. Babam senelerce orada çalıştığı ve herkes tarafından sevildiği halde, bana da herkes tıpkı ona benzediğimi söylediği halde onun gibi olmak istemiyordum ve onun gibi işimden zevk almıyordum. Onun gibi hissetmemiştim, asla. Farklı olmak istiyordum. Fark yaratmak. Ama yapamamıştım ve birdenbire yapmaya çalıştığım şeyin mümkün olmayabileceği dank etmişti kafama: Şu âna kadar olduğum Arvid'i geride bırakmak, ona sırtımı dönmek, onu saçlarından tutup daha tanımadığım, bilmediğim başka bir Arvid'in içine indirmek; en sevdiğim insanların sevdiği, selamladığı, evin önündeki kaldırımdan yürürken sevimli lakaplarla çağırdığı Arvid'i, parası bittiğinde annesinden yüz kronluk banknotlar alan ama şu yaptığımı yapıp artık var olmayan, bir anakronizmden ibaret olan

proletaryaya katr-lan Arvid'i azimle geride bırakmak mümkün değildi belki de. Zamanının dışında bir adamdım ben. Ya da karakterimde bir kusur, temelinde her geçen sene büyüyen bir çatlak vardı.

İki vardiya çalışıyordum; bir akşam vardiyası bir de sabaha kadar mesai ve artrk yorulmaya başlamıştım. Kafam karışıktı ve kandrnl-dığımı hissediyordum. Eve dönmek için metroya bindim. Adamın biri koridorda bayrldığı için Hasle İstasyonu'nda beklemek zorunda kaldık. Kollarıyla bacaklarını salhyordu, sara kriziydi herhalde, daha önce hiç böyle bir şey görmemiştim. Başmı yere vurup duruyordu ama trendeki insanlar öyle uykuluydu ki ne yapacaklarını bilemiyorlardı ya da uykulu balonlarından dışarı çıkmak istemiyorlardı, öyle sessiz sessiz, şapşal şapşal oturuyorlardı. Bu yüzden de kendi balonumdan dışarıdaki bağırgan hayata adım atmak ve kafasını patlatana kadar kapıya vurmasın diye bililerine onu sıkıca tutmasını söylemek bana düştü. Vatmana haber vermek için vagondan vagona koşmak da bana düştü, ya komünist olduğum için ya da izci, ikisinden hangisiyse artık. Neyse ki sonunda her şey yoluna girdi, mavi istasyonda trenden inip rampayı çıktım ve kafamda bir rüzgâr değirmeniyle dönen kapıdan geçtim. Sabah olmuştu ve havada alışık olmadığım bir soğuk, gözlerimde daimi, yapay bir ışık vardı. Gözlerimi kısmaya ve her havada güneş gözlüğü takmaya başlamıştım. Boğazımda bir enfeksiyon gibi, bir yara gibi bir türlü iyileşmeyen hassas bir nokta vardı.

İstasyon kapılan arkamdan kapandı ve birden Cari Bemers Plass' tan Grensveien'e doğru yürüyen, açık renk paltolu, mavi deri çantalı, eli sigaralı Elly'yi gördüm. Neredeyse birbirimize çarpacaktık. O durdu, ben de durdum, aramızda sadece bir metre vardı. Onu mavi işçi önlüğü dışmda bir giysiyle görmek beni biraz çekingen yapmıştı, şaşırtıcı şekilde yabancı ve kadınsı görünüyordu. Kızardığımı hissedebiliyordum.

"Merhaba Arvid. İyi görünüyorsun."

Kış havasmda parfümünün kokusu geldi burnuma, belki biraz fazla kuvvetliydi ama beni mest etti, zaten parfümün asıl işlevi de bu herhalde.

"Aslında eve uyumaya gidiyordum, dün akşam ve bütün gece çalıştım." Ona trende kriz geçirip yere düşen adamı anlatmak istedim ama enerjim yoktu.

"Kesin başın dönüyordur," dedi, ben de aynen öyle dedim ve ekledim:

"Sen normalde Cari Bemers Plass'tan binmiyorsun değil mi?"

"Taşındım," dedi, "onun için biraz geciktim. Eskiden birlikte yaşadığım adam - neyse ama o geri zekâlıdan bahsetmeyelim. Şimdi T0yenparken'in tam karşısında, Munch Müzesinin yakınında bir dairede kalıyorum, yani T0yen istasyonuna da yürüyebilirim. Bu kadar yakında oturduğuma göre artık mutlaka beni ziyarete gelmen lazım," dedi, "eğleniriz." Güldü.

"Evet, tabii, çok iyi olur," dedim, "ama..." Gider miyim bilmiyordum, gitmezdim herhalde, yine de bana adresini verdi.

"Dünyada hatırlayamam," dedim.

"Madem öyle dur bir dakika," dedi ve mavi çantasını karıştırıp eski bir zarf ve bir tükenmez buldu; o kırkına yakındı, ben yirmiyi daha yeni geçmiştim.

"Arkanı dön," dedi ve gülümsedi, "biraz eğil." Dönüp eğildim. Adresini çok yumuşak hareketlerle sırtımdaki zarfa yazdı. Parfümü burnuma daha da fazla geliyordu. Sırtımdaki elleri boğazımdaki yanmayı daha da arttırıyordu. Bana öyle yumuşak dokunuyordu ki içimden ağlamak geldi. Ama ağlamadım ve Elly sokağıyla evinin numarasını yazdığı kâğıdı arkamdan usulca cebime koydu, sonra bana sarıldı, ağzını kulağımda hissettim, kokusunu duydum, bilmediğim açık renk paltosu içindeki vücudunu hissettim ve kafam belirsiz, çılgın düşüncelerle doldu.

Eve gidip mutfağa girdim. Buzdolabından meyve suyunu alıp tezgâha yaslanarak koca bir bardak içtim. Oturma odasına geçip divanın arkasından çarşaflan çıkardım, yatağı yapıp yorganm altına girdim ve gözlerimi tavana dikip yattım. Kafamdakilerin hepsini tek bir düz çizgide toplamaya çalıştım.

İkindi vaktine kadar uyudum; sevgilim tramvayla okuldan geldiğinde hâlâ divanda yatıyordum. Kapıyı açıp içeri girdi. Paltosunu, atkısını ve eldivenlerini holde çıkardı. Benim giysilerim de orada asılı olduğundan evde olduğumu anlamıştı ama benimle aynı evde senelerce yaşamış ve birtakım alışkanlıklar geliştirmiş yetişkin bir kadm gibi önce mutfağa gidip çaydanlığı ateşe koydu. Sıcak plaka üzerinde tıslayan su damlalannı

duydum. Okuldan eve geldiğinde mutlaka çay demlerdi. Artık sabahlan kusmuyor, ailesini görmeye haftada bir-iki kere gidiyordu. Belki artık asıl evi burası olmuştu.

Çantasından kitaplarını çıkarıp mutfak masasına koydu ve bir-iki saat ödevlerini yaptı. Ben beklentiyle uyuklayarak oturma odasında yatıyordum. Sonra gelip yorganın altına girdi, sonra her zaman yaptığımız gibi yorgana sarınıp divanda oturduk, hâlâ akşamdı ve bütün aralık akşamlan gibi hava erken kararmış ama tam kararma-mıştı. İçtiğim sigaranın ucu kırmızı kırmızı parlıyor, gri beyaz duman başlarımızın üzerinde görünmeden halkalanıyor, sonra Fin-markgata'ya açılan pencereden giren esintide dağılıyordu. Dışarıda hâlâ iki yönlü bir trafik vardı ve farların ışığı büyük camlardan içeri sekip Mao üzerinden divana kadar uzanıyordu. Kavşakta trafik ışıklan yeşilden sanya, sıkıntılı kırmızıya dönüyor, sonra yine başa sarıyordu. Sıcak sıcak oturuyorduk ve tenimiz ışıldıyordu. Birisi bizi böyle otururken görse asla sahip olamayacağı, hayatında eksik olan, içinde ukde kalacak bir şey görmüş olur diye düşünürdüm hep.

Ona sigarayı uzattım ama almadı. Döndüm. Yorgana bakıyordu.

"Merhaba," dedim,

"Merhaba," dedi.

"Bir şey mi oldu?" dedim.

"Hayır."

"Emin misin?"

"Bu sefer farklıydın," dedi.

"Nasıl farklı?"

"Bilmiyorum. Farklı işte."

"İyi değil miydi, hoşuna gitmedi mi?"

"Gitti," dedi.

"Öyleyse sorun yok değil mi?"

"Herhalde," dedi ve dudağım ısırarak yorgana baktı. Ağlıyordu. Belki böyle yan yana uzandığımız müddetçe ağlamıştı da ben farkına varmamıştım. Kolumu omzuna dolayıp onu kendime çektim.

"Ama sadece sen ve ben vanz," dedim, "sadece sen ve ben ve başka kimsenin bilmediği şeyler yapıyonız; bilmek için yanıp tutuşuyorlar ve mahzun oluyorlar çünkü bizim gibi hissetmek için can artıklan halde hissedemiyorlar. Hiçbir şey bilmiyorlar. Sadece şenle ben böyle hissedebiliriz." Ben ona sıkıca sarılırken kollan gevşek gevşek duruyordu. Kollarını omuzlanma dolamamış, ellerini her zaman koyduğu yere koymamıştı.

Ağlayarak, "Ama ben öyle hissetmiyorum. Herkes ne yaptığımızı anlayabilirmiş gibi geliyor. Sadece biz değilmişiz gibi," dedi.

Ne diyeceğimi bilemedim. Onu bırakıp sigaradan son bir nefes çektim ve eğilip sehpadaki kitap yığmlan arasında duran kül tablasında söndürdüm. Sırtım okşadım.

"Dün gece eve gittin mi?" dedim. Gittiğini biliyordum.

"Evet," dedi.

"Kötü müydü?"

"Evet, kötüydü."

"Belki de biraz yorgunsun sadece," dedim, "neden biraz uyumuyorsun, belki biraz erken ama olsun, sana iyi gelmez mi? ödevin var mı?"

"Geldiğimde yaptım. Az bir şey kaldı ama yarın kütüphanenin arkasında bitiririm. Hem o kadar soğuk değil."

"Tamam işte. Peki neden uyumuyorsun?"

"Biraz yorgunum."

"Ben de yanında yatanm. Toplantı filan yok bu akşam."

"İyi olur," dedi ve yattık. Yorgam üzerine çekip uyuyana kadar onu sıkıca kollarımda tuttum, sonra kalkıp çıplak çıplak mutfağa gittim ve bir sigara daha sardım. Pencerenin yanında üşümüştüm. Sigaramı yakarken parmaklanın kibriti zor tutuyordu. Başka birini düşündüğümü nerden bildiğini hiç anlayamamıştım.

ARABA SESİYLE UYANDIM. Neredeyim, sabah mı akşam mı bilemedim. İsmim yoktu, zamanın içinde yerim yoktu. On iki yaşmda da olabilirdim altmış sekiz yaşında da. Gözlerimi açıp üzerimdeki ranzaya baktım, hayatımın her senesinde görmüştüm onu, sonra hayatımı ve dün geceyi bütün ayrıntısıyla hatırladım ve güm diye kendimi yazlık evde buldum. Ama hiç hoş gelmiyordu; sanki başka bir şey, bana daha uygun, beni daha taltif edecek bir şey uykuda kaybolmuştu.

Motoru hâlâ çalışan arabanm durduğunu, sonra birinin anahtarı çevirdiğini ve sesin kesildiğini duydum. Başımı yastıktan kaldırıp temkinle dışarı baktığımda bekleyen bir taksi gördüm. Gri şafak toz gibi, karabiber gibi, siyah gri havadaydı. Araba siyahtı ve eve yan tarafı bakıyordu yani herhangi bir araba olabilirdi ama Audi olduğunu anladım, kesinlikle Audi'ydi ve üstündeki ışık kapalıydı. Genç taksici arabadan inip eve doğru yürüdü. Yerdeki iki çam dalının ve ağacın gövdesine yaslanmış bisikletimin üzerinden atladı. Balkona çıkınca onu göremez oldum. Burada ne işi vardı hiç bilmiyordum. Aceleyle aşağıdaki yataktan kalktım, tanrım, başım bir ağrıyordu ki ne ağnmak, birayı fazla kaçırmıştım belli ki. Yanağıma dokundum; kıkırdağı, kemiği zonk zonk zonkluyordu. Yatağın ayakucundaki sandalyenin üzerine atılmış pantolonomu, yeleğimi, eskiden babama ait olan (adam ölmedi ya hâlâ ona ait) kırmızı kenarlı siyah kazağı dertop edip koltuğumun altına sıkıştırdım ve hole çıktım. Tuvaletin sağında kardeşimin tablolarından biri asılıydı; turuncu sabah ışığıyla aydınlanmış bir kumsal resmedilmişti, do-

ğuda Laes0 Adası'nın bir parçası, ufukta deniz feneri dimdik göğe yükselen Hirsholmen vardı. Mutfağın yanından geçip oturma odasına girdim. Annem giyinmiş kuşanmış aynanın önünde duruyordu. Üzerinde beyaz çiçekli mavi bir ceket, ayağmda denizci pantolonu, yeni yıkanmış bukleleri kıvır kıvır. Bir eliyle kırmızı rujunu sürüyor, ötekiyle çantasını tutuyordu; kolunun

üzerinde paltosu vardı. Açık krem, neredeyse beyaz. Yerde mavi bez bir çanta vardı. Ayağmda fermuarlı kısa botlar. Ama gözleri tuhaf bir şekilde kısılmıştı, sanki aynaya bakmasının başka bir yolu yokmuş gibi.

Taksici balkonda bekliyordu. Hansen de yanındaydı; oturma odasının ışığı kalçasına ve dirseğine vuruyor, yüzünün bir tarafı kamp ateşiyle aydınlanmış gibi ışıl ışılken, öteki tarafı gökyüzün-deki gri karabiberli ışık yüzünden bambaşka görünüyordu. Taksici yirmi yaşlarındaydı. Elleri ceplerinde gülüp söylüyorlardı. Belki de birbirlerini önceden tanıyorlardı. Küçük bir kasabaydı ne de olsa. Hansen de özel bir davete, düğüne, doğum gününe ya da yıldönümüne gidiyormuş gibi koyu renk ceket ve açık pantolon giymişti, tuhaftı, Onu hiç bu kadar iyi giyinmiş gördüğümü hatırlamıyordum. Kafasında kalan az miktarda saç yana doğru taranmış, ense kısmı kıvır kıvır olmuştu. Ceketi göbeğine baskı yapıyordu.

"Bir yere mi gidiyorsun?" dedim, "şimdi? Saat kaç? Hansen'le mi gidiyorsun?"

"Seni uyandırmak istemedik," dedi annem. "Çok derin uyuyordun.”

"Biz mi? Biz ne demek?" dedim. "Beni uyandırman gerekirdi," dedim. "Böyle çekip gidemezsin. Önce bir konuşmamız lazım, değil mi?"

"Yapmam gereken işler var," dedi, "hem öyle konuşacak fazla bir şey yok. Karışık bir şey değil. Yanağına ne oldu?"

"Yok bir şey," dedim, "hiç acımıyor," ama acıyordu, hem fena acıyordu, "Hansen'le" dedim. "Hansen'le konuştun mu? Ya ben?"

"Sana ne olmuş?" dedi annem.

Derin bir nefes alıp ona baktım.

"Beni burada tek başına bırakamazsın," dedim.

Kendi sesimi duyabiliyordum. Utanç vericiydi, sanki benim ağzımdan değil de bambaşka bir yerden, bambaşka bir zamandan geliyordu, öyle çocuksu, öyle mızmız, öyle ince ve tizdi ki. Aslmda tok bir sesim vardır ama o sırada

öyle değildi ve yapabileceğim bir şey yoktu. Konuşmaya devam ettim. Elektrik akımı verilmiş gibi büzülmüştü midem. Kamımın üzerine dokunmaya kalksam çok fena canım yanacağına emindim.

"Sadece bir-iki günlüğüne gidiyoruz."

"Ben de geleceğim," dedim.

"Otuz yedi yaşındasın, Arvid."

"Bunun konumuzla ne alakası var," dedim ve orada yançıplak, kıyafet çıkınım koltuğumun altında, dizlerim birbirine vurarak öylece durdum.

"Bir dakikada hazır olurum." Arkamı döndüğümde masanın üzerinde bana yazdığı küçük notu gördüm, sonra kolumda babamın giysileriyle minicik banyoya koştum ve giysileri klozetin üzerine atıp yüzüme, koltukaltlanma, saçlarıma su vurdum. Saçlarımı iyice geriye yapıştırıp aynada yüzüme bakmamaya çalıştım. Babamın son geldiğinde burada bıraktığı deodorantı buldum, Old Spice, kırmızı yüzey üzerinde dallı budaklı beyaz harfler, hem koku da giysilere uygundu. Yine orada bulduğum bir ağrı kesiciden iki tane ağzıma attım ve ağzımı çeşmeye dayayıp ikisini birden yuttum. Suyun madeni bir tadı vardı ve doğrusu biraz fazla kaçırmıştım. Midem yanarken başka bir şey düşünmeye çalışarak dişlerimi fırçaladım.

Giyinip oturma odasına döndüm. Annem balkona çıkmış taksicinin elini sıkıyordu, çocuk mutlu mutlu güldü. Annem tevekkülle omuzlarını kaldırdı. Hansen de alaycı alaycı güldü ama umurumda değildi. Bir kere daha yalnız bırakılmak istemiyordum.

Kapınm yanındaki askıdan ceketimi alıp babamın eski giysilerinin üzerine geçirdim. Ceket pek temiz görünmediğinden önünü biraz silkeledim, kırışıklarını düzeltmeye çalıştım ve madeni çapa desenli çift sıra düğmesini ilikledim. Sonra botlarımın bağcıklarını bağladım. Bütün her şey hesaba katıldığında hiç de fena gitmiyordu ve ani bir ilhamla mutfağa, hâlâ Calvados şişesinin durduğu tezgâha koştum. Tuhaf ama dolu, hatta hiç dokunulmamış gibi duruyordu. Ceketimi açıp ince şişeyi geniş cebime yerleştirdim. Nihayet kapıdan çıkıp dışandakilere katılmaya hazırdım.

"Gidebiliriz," dedim.

Beni ön koltuğa taksicinin yanına oturttular; doğrusu pek memnun olmadı, annemin oturmasını tercih ederdi. Ama bu konuda yapabileceği bir şey yoktu, benimse nerede oturduğum hiç umurumda değildi, ona bakmadım bile. Koltuğumda kaykıldım ve bitkinliğe yenik düştüğümü hissettim. Taksi manevra yapıp yola çıktığında, siyah vasıtasıyla karşı yönden gelen ve yazlığına gitmekte olan Bayan Kaspersen'i gördük. Dönüp arabaya baktı. İçinde bizi görmüş olmalıydı ama el sallamadı. Ağlıyor gibi bir hali vardı.

Arabanm içi karanlık ve sessizdi. Kimse konuşmuyordu. Gözlerimi kapadım. Bizi çevreleyen havadan gri, boğuk sesler, kumsaldan da nemli sesler geliyordu. Asfalttan gelen belli belirsiz ses bacaklarımda ve midemde titreşiyordu. Bütün bunların arasmda uykuya daldım. Gözlerimi açtığımda araba durmuştu. Başımın ağrısı geçmişti. Solumda tersanenin ışıkları yanıyor, projektörler bacasında DFDS arması olan bir geminin gövdesini aydınlatıyordu. Sona kalmış gölgeler, pas rengi çelik levhaları birbirine ekleyen kaynak makinelerinin ışıklarıyla dilimleniyordu. Liman girişinin öteki ucunda dalgakıranın açıklığından içeri, mavi burnu yüksekte, kıçı batmış, fenerleri hâlâ yanan bir tekne giriyordu; bu limandan açılmış üç-beş balıkçı teknesinden biri gibi görünüyordu. Şafak söküyor, neredeyse gün ağarıyordu. Sağımda nhtıma bağlı bir feribot vardı. Bu kasabadan Oslo ve Gothenberg'e giden feribotlar kadar büyük değildi. San bacasının üzerinde maviyle F/L yazıyordu, demek ki Lses0 Adası'na giden feribottu. Kapıyı açıp nhtıma çıktım.

"Demek Laes0'ye gidiyoruz," dedim ama cevap alamadım. Başımı çevirip aradaki camdan arkaya baktığımda, annemi gövdesi dimdik, dudaklan iyice birbirine yapışmış, arka koltukta yanlamasına otururken gördüm. Hansen iki eliyle kolunu tutmuş benim duyabileceğim kadar yüksek bir sesle konuşuyordu:

"Kendini iyi hissetmiyor musun? Geri dönelim mi? Başka zaman gideriz. İstediğin zaman gideriz. Ben hep buradayım."

"Bir şey yok," dedi annem, "kendimi biraz yorgun hissettim sonra da bir ağrı saplandı ama şimdi geçer," dedi. Sesi derinlerden, adeta bir kuyunun dibinden geliyordu. O anda oraya neden gittiğimi tümüyle unuttuğumu fark

ettim, kafamdaki teflon duvar kayganlığım bir kere daha sergilemişti, kendimi öyle yılgın, kendimden öyle bezmiş hissettim ki pencereye doğru eğilerek:

"Anne, ben gelmiyorum. Hiç sorun değil. Eve kadar yürüyebilirim, daha önce de yürümüştüm. Hatta daha dün yürüdüm. Sahiden dünse tabii," dedim. Annem inleyerek öne doğru eğildi, kapıyı açtı ve koluna tutunarak:

"Rica ederim bu kadar salaklık yapma. Bizimle geliyorsun," dedi. Ona kolumu uzattım. Ceketimi sıkı sıkı tutup kendini yavaşça koltuktan kaldırdı, ayaklarım rıhtıma koyup doğruldu. Dünyada hiçbir şey bana onu bıraktıramazdı.

"Arvid, yeter, artık ayakta duruyorum, bırakabilirsin," dedi. "Anne," dedim ve ağlamaya başladım. Kendimi tutamıyordum; Hansen görse de umurumda değildi. Soma kolunu bırakıp arabanm öteki tarafına koştum ve başımı kaportaya dayayıp daha önce hiç ağlamadığım şekilde, umursamazca, Audi'yi yumruklarımla döve döve ağladım, sonra tekrar arkaya koşup ellerimi pml pınl boyalı bagaj kapağına vurdum; istedikleri kadar bakabilirlerdi, sonra feribota koşup başımı gövdesine dayadım; simsiyah su aşağıda rıhtım boyunca uzanıyordu buz gibi, bağırarak arkama döndüm. Şapşal gülüşlü taksici gırtlağına kadar utanca batmış nereye bakacağım bilemiyordu çünkü daha gençti ve onu nelerin beklediğinin farkında bile değildi.

"Tamam Arvid, bu kadar yeter," dedi annem ama ben ağlamaya devam ediyordum. Omzumu acemice sıvazlamaya çalıştı sonra biraz sertçe vurdu.

"Ee ama yeter artık," diye çıkıştı. O zaman sustum. Hansen belli ki benim namıma utanmış vaziyette yanımıza geldi ve güverteye

çıktık. Biletim yoktu ama feribot sabahın bu saatinde zaten hiç dol-mazdı. İskeleye çıktık ve annem daima çantasmda taşıdığı eski, kahverengi cüzdanını çıkarıp benim ücretim olan bir kronu ödedi.

KAPIDA el ele duruyorduk. Yazlık kampta. Daha Önce de gelmiştim buraya ama o zaman yazdı ve gölgeler bu kadar uzun değildi. Yalrnz kalmak için gelmiştik buraya. Soğuk ısırıyordu. Müdire idari binanın

arkasında belirdi. Mavi kapitone ceketiyle su kenarından yukarı doğru geliyordu; elinde bir kova, kovada balıklar, muhtemelen tatlı su levreğiydi ama çocukluktan beri balık tutmadığım için balıklarla ilgili hiçbir şey hatırlamıyordum. Müdire önce benim yüzüme sonra yanımda duran kıza baktı ve onun çok küçük olduğunu gördü, sonra tekrar bana baktı.

"Yer ayırtmış mıydınız?" diye sordu.

"Evet," dedim.

"Ben sizi yarrn bekliyordum."

"Bugün için yer ayırtmıştım," dedim.

"Öyle miydi?"

"Evet, öyleydi."

"Öyledir o zaman," dedi. "Zaten bir şey fark etmez, sizden başka kimse yok, istediğiniz kulübeyi alabilirsiniz."

Hangi kulübeyi istediğimi gayet iyi biliyordum. Ona numarasını söyledim. İdare binasının kapısını açıp kovayı hole bıraktı. Duvardaki panele takılı küçük kancalara dizilmiş anahtarlardan birini aldı; her kancanın üzerindeki numaranın eşi anahtarlığa takılı küçük plastikte de yazıyordu.

"Kulübenin arkasında odun var. İstediğiniz kadar kullanabilirsiniz. Bir şeye ihtiyacınız olursa bana haber verin."

"Tabii," dedim, "ama kendi kendimize hallederiz herhalde."

"Yarın sabah arabayla markete gideceğim, bir isteğiniz varsa söyleyin alayım," dedi. İkimiz de teşekkür edip bir şey olursa haber vereceğimizi söyledik.

Binanın önündeki avludan geçerken soldaki büfenin kapalı olduğunu gördük; kapımn iki yanındaki Dagbladet reklamları da kaldırılmıştı. Üzeri brandayla örtülmüş bir traktörün yanından ve ağaçların araşma rasgele serpiştirilmiş kulübelerin arasından geçip nihayet gölün yatımdaki kırmızı

kütük kulübeye ulaştık. Temeli çıplak kayanın üzerindeydi; patikaya bakan tarafında balkon vardı ve alçaktı, suya bakan tarafsa yüksekti. Pencerelerden koy manzarası görünüyordu; karşı kıyıdaki sırtlar su kıyısına kadar inen dimdik ladin ağaçlarıyla kaplıydı. Koyun öteki ucunda, misafirlerin bol olduğu yaz aylarında açık olan bir bakkal vardı. Gölün bütün kıyılarından insanlar kayıklarla buraya gelir, kayıklarını yan yana uzun bir sıra halinde kıyıya çekerlerdi; buraya son geldiğimde tanıştığım bir hanım bunun şenlikli bir manzara olduğunu söylemişti ama tabii şimdi bakkal kapalıydı.

Birkaç saat önce Ankerl0kka'dan otobüse binmiştik. Oslo'nun şimdi öğrenci yurtlarıyla dolu olan Akerselva Meydanı o zamanlar, Oslo'daki çoğu kilise gibi kırmızı tuğladan yapılmış olan St. Jacob Kilisesi'nin tam karşısında kalan bir otobüs garıydı. Eventyrbrua ve nehre doğru inen bulvarın iki yanındaki çıplak ağaçlar üzerinden kiliseyi seyretmek hoş olurdu.

Otobüse Ankerl0kka’dan binmiş ve en arkaya oturmuştuk. Otobüs tam saatinde aheste aheste Storgata'ya çıkmıştı ve tekerleri tıpkı şarkıdaki gibi döne döne, döne döne ilerlemeye başlamıştı. Oslo'nun doğusunda ilerlemeye başladık; Gr0nland, Gamblebyen ve Mosseveien üzerinden güneye yöneldik ve şimdi pek iyi hatırlamıyorum, Ljan İstasyonu, Herrengardsveien ya da başka bir üçüncü yoldan tepelere çıkıp oradan dosdoğru Hauketo'ya indik; o günlerde yüksek binalar, balkonlu evler yerine daha ziyade ağaçlık bir kır manzarası hâkimdi orada. Yükseldikçe dizel motor bütün otobüsü titretiyor, vücutlarımıza, kalçalarımıza, karınlarımıza erotik bir his veren titreşimler yayılıyordu; sevgilim iki elini de kamının altına bastırıp:

"Daha, biraz daha," demiş ve şehvetli bir gülüşle gözlerini kapamıştı. Ama sonra ellerini kaldmp kıkır kıkır güldü. Kızarmıştı. Birlikte alçak sesle Sekizinci Güzergâh Ordusu'nun şarkısını söylemeye başladık:

Büyük halk ordusunun askeri

Sakın unutma üç emrimizi

Ve sekiz kural kanununu

Arş asker, arş ileri.

Otobüste sadece bir-iki yolcu dönüp bakmıştı. Biraz onlara güldük biraz da şarkıya, çünkü her gün sınıf çatışmasının yaşandığı ama çoğunlukla göze pek görünmeden, pek kıran kırana bir hal almadan yaşandığı Norveç diye bir ülkede ormanlar arasında ilerleyen bir otobüsteydik. Ama şarkının güzel bir ritmi vardı, neticede marştı ve söylerken bir taraftan da önümüzdeki koltuklarda ellerimizle tempo tutuyorduk.

Pencerelerinin kenarlarında açık mavi çizgiler olan kırmızı, hatta bordo renkli otobüs, Hauketo İstasyonu'nun sağda kaldığı, Ene-bakk yol tabelasının solu işaret ettiği konaklama tesisinin olduğu kavşağa doğru makul bir süratle ilerliyordu. Her şey geçen seferkinin aynıydı; yolun bütün kıvrımları, kulübeli, paslı levhalı bütün otobüs duraklan hep aynı. Artık kapanmış olan bütün büfeler yıpranmış çıplaklıklanyla ormanın önünde duruyorlardı; boşlukla ve gelip geçmiş bir zamanla dolu. Raflarında Kvikklunsj gofretleri, Freia çikolatalan, rengârenk paketleriyle tek biri bile filtreli olmayan Winston, South State, Blue Master ve Tiedemanns Teddy siga-ralan yoktu.

Hava daha yeni yağmura, sulu kara dönmüştü. Kış geliyordu. Hava soğuk ve benaktı ama otobüsün içi sıcaktı. Senenin bu zamanı tek otobüs bu olduğu halde topu topu on yolcu vardı. Tek bir proleter, işçi sınıfının tek bir üyesi bile tatillerim gölün kıyısındaki kulübelerde geçirmeye gelmezdi; Spikerverket’ten tek bir işçi, inşaat işçileri sendikasına bağlı tek bir aile bile Loch Lynsem kıyısında dinlenmeye, koylarında balık tutmaya, kürekleri havaya dikip kayıkta sırtüstü yatmaya, yayılıp işçi gazetesi *Arbeiderbladet*'i okumaya, bir sene boyunca parça monte edip çift vardiya yaptıktan sonra en azından sadece öyle durup maviliğe bakmaya gelmezdi.

Otobüsteki diğer yolcular anayolun kıyısında oturduklarından, kampa kadar giden sadece biz kalmıştık. Otobüsün arkasına oturup, pencereden, otobüsün arkasından havalanan donuk, parlak tozu seyrettik, bir teknenin dümen suyunu seyreder gibi. Toz, kıvrımlı yolda san perdeler gibi asılı kalıyor, sonra rüzgârla ağaçların araşma sürükleniyor ve orada çöküyordu.

"Heyecanlı mısın?" dedi.

"Evet," dedim.

"Ben de," dedi.

Sonbaharda ve kışın otobüs 120 numaralı yolun sapağında duruyor, kampa kadar girmiyormuş. Bu zoraki yürüyüşü hiç beklememiştik doğrusu. Buzlanma şose yolu beton gibi sertleştirmişti ve anızların üzeri pudra şekeri gibi buzla kaplıydı. Yol öyle fena buz tutmuştu ki attığımız her adımda ayaklarımızın altında flamenko gitan gibi tınhyordu. Kampa ulaşmak için bir saat yürüdük.

Biz avluyu geçerken idari binada ses seda yoktu. Ağızlarımızdan dumanlar çıkarak kapı eşiğinde durduğumuzda hava kararmak üzereydi ve gölün üzerinde mavi şeffaf bir ışık vardı. Kapımn üzerindeki lambadan sönük san bir ışık sızıyordu. Önce kapıyı çaldık, sonra çekinerek girişteki pirinç çam çaldık ve mavi kapitone ceketli bir kadm, elinde bir kovayla, göle giden patikada binaya doğru yürümeye başladı.

Kapmm kilidini açıp onu içeri buyur ettim ve çantamı kapının yanma atıp odun getirmek için kulubenin arkasma yürüdüm. Kollanın çeneme kadar odunlarla dolu geri geldiğimde ateş çoktan yakılmıştı ve köşedeki sepette bolca odun vardı. Ateşi onun yakması beni utandırdı mı diye düşündüm. Utandırmamıştı.

"Elinden bu işler de geliyor demek," dedim.

"Kız İzciler," dedi. "İki sene önceye kadar izciydim. İzcilik unutulmaz." Bir şarkı tutturdu:

Gölgeler usul usul koyulduğunda Yumarız uyumak için gözlerimizi Tanrım şükürler olsun sana Koruduğun için bizi.

Sevdiklerimizi uzak tut kederden Yataklarında huzurla uyusunlar Biz oyunlar oynayalım Şafak sökene kadar

Sonra her zamanki gibi kızardı ama bence çok komikti. Benden daha komikti.

Ertesi sabah geç vakte kadar uyuduk. Uyandığımda güneş çoktan yükselmişti; hava sisliydi ve koyun karşı kıyısında sanki birisi oraya bir şişe süt dökmüş gibi bembeyaz, ince bir tabaka buz vardı. Saatime bakıp pantolonumu ayağıma çektim ve süveterimi hızla kafamdan geçirip kapıyı sessizce kapatarak idari binaya doğru yürüdüm. Uyanır uyanmaz tütünümüzün bittiğini hatırlamıştım.

Yokuş yukan çıkarken hava acayip soğuktu. Traktörün yanından geçince müdirenin Ford'unu, egzos borusundan beyaz dumanlar çıkararak, büfenin önünde titrer vaziyette buldum. Müdire arabanın öteki tarafında camdaki buzlan kazıyordu. O tarafa dolandım:

" Valla fena soğuk," dedim. Gülümseyerek başmı salladı ve kazımaya devam etti. Ben de eski botlanmın içindeki çıplak ayakla-nmla hafif hafif tepinerek onu bekledim. Nihayet işini bitirip mavi plastik buz kazıyıcısını arka koltuğa attı.

"Tütün almayı unutmuşuz," dedim. "Sizin için bir sakıncası yoksa alabilir misiniz?"

Kaskatı parmaklarla cebimde tütün paketini bulup ona hangi markayı istediğimi gösterdim, belki tütün konusunda fazla bilgisi yoktur diye.

"Evet, tabii alırım," dedi ve ona parayı uzattım. Bana bakıp "Siz öyle üşümüyor musunuz?" dedi. Hem nasıl üşüyordum. Üzerimde, kulübede uyuyan kızın ördüğü ilk kazak vardı ve geniş ilmekleri arasından etim görünüyordu. İddia edemem ama beni biraz fazla yakından inceledi gibime gelmişti, sonra arabasına binip avludan çıktı ve şose yoldan 120 numaralı karayoluna ve bakkala doğru yola çıktı.

Geri dönüp kulübeye yürüdüm.

Kapıyı açtığımda ellerimi önce birbirlerine, sonra da yanma hissi oluşana kadar kulaklarıma sürttüm. Sobanın küçük kapağını açtım ve içine odunlan Stonehenge'deki taşlar gibi dizip aralarına da *Dagbladet*'in birkaç sayfasını buruşturup tıktım. Kibritle gazeteyi yaktım, söner gibi olduğunda iki kere daha yaktım, soba kapağını da açık bırakınca nihayet tutuştu. Odun o kadar

kuruydu ki hemen yanmaya başladı. Sobanın kapağını kapatmca güm güm ötmeye başladı.

Sevgilimin yatakta döndüğünü duydum ve gözlerini sırtımda hissettim.

"Merhaba delikanlı, yatağa geri gelsene," dedi.

"Geldim," dedim ve kazağımla pantolunumu çıkarıp yorganın altına, yanma girdim.

"Siktir amma soğuksun," dedi. "Donmuşsun." Sonra bütün vücudumu hızlı hızlı ovalamaya başladı ve beklenen oldu. Bittiğinde her zamanki gibi omuz omuza, el ele yattık ve sıcaklık onun vücudundan benim vücuduma aktı. Onu tanımadan önce senelerce ne yaptım, sıcaklığımı nereden aldım hiç bilemiyordum.

"Kahvaltıdan sonra kürek çekmek ister misin?"

"Su buz tutmuş," dedim.

"O kadar da kaim değildir herhalde."

"Yok, ince."

"O zaman çok eğlenceli olur," dedi ve ben de ona hak verdim.

"Ama şimdilik burada biraz böyle yatmak istiyorum," dedim ve gözlerimi kapayıp ona yaslandım. "Tütün istemek için gittim.

Almayı unutmuşuz. Sadece bir paket var, yetmez. Müdireyi tam çıkmadan önce yakaladım." Gözlerimi açtım. "Arabasına binmeden önce bana çok dikkatli baktı," dedim.

"Muhtemelen seni bu kazakla beğenmiştir."

"Olabilir."

"Tabii. İlmeklerin arasından her şey görünüyor."

Güldüm. "O niyetle bakmışsa canın sıkılır mı?"

"Yok canım. Sadece ortak bir noktamız olduğunu gösterir. Hem bizimle ne alakası var ki o kadının?"

Gözlerimi kapattım ve bu cevabın tadına vardım çünkü tam da istediğim cevaptı. Sobada odunlar devrildi. Kulübe, yapıldığı kayın odununun tatlı kokusunu bırakarak ısınıyordu. Yaşlı kütükler hep bildiğim ve hep sevdiğim bir şey gibi kokuyordu.

Oraya sadece bir geceliğine gitmiştik ve akşam üzeri 120 numaralı karayolundan otobüse binecektik; yani fazla zamanımız yoktu. Günü verimli kullanmamız gerekiyor diye düşünürken uyuyakal-dım, ikimiz de uyuduk, sonra uyandık, sonra tekrar uyuduk. Nihayet tam manasıyla uyanıp giyindik ve kahvaltımızı ettik. Uykudan sersemlemiştik. Suya indik. Kayıklardan birini yuvarlayıp altodan kürekleri bulduk ve birlikte kayığı kayaların üzerinden suya indirdik. Kürekleri de kayığm içine atıp oturma yerinin altına bir olta koyduk. Sevgilimin oltasıydı. İnce buzun çıtırdadığım duyabiliyorduk. Dikkatle kayığa bindim, yüzüm karaya dönük oturdum ve kürekleri ıskarmozlara taktım. O da kayığa bindi ve kıçtan eğilip kayaları itti; sonra bana döndü ve karşılıklı oturduk. Gülümsedi.

"Neden kürek çekmiyorsun?" dedi.

"Belki sen istersin diye düşündüm."

"Ben böyle iyiyim. Burada oturup senin ter dökmeni seyredeyim. Çek bakalım."

Muhtemelen kürekçilikte iyiydi. Ben kano severdim. Kızılderili tarzı. Kürek çekmek soluk benizlilere hastı.

"Buranın erkeği benim," dedim ve güldüm.

"Ya kim olacaktı," dedi ve kısık, neredeyse hülyalı gözlerle bana baktı.

Küreklerin her suya batışında kırılgan buz çıtırdıyor, kayığm dümensuyundaki geniş boşluğun iki yanında tırtıklı delikler oluşuyordu.

Kutup gemileri Fram ya da Gjoa kuzeybatı kanalından geçerken tekrar kapanan buzlar gibi gacır gucur bir ses çıkıyordu ama öyle bir şey olduğu yoktu tabii. Normal gidiyorduk.

"Çok hoş," dedi. "Sesi çok hoş değil mi? Zor mu?"

"Yok," dedim, "normal."

Üzerinde iki yün yelek, bir İzlanda süveteri, mor bir atkı, Norveç'in kuzeyinde, Lofotenli denizcilerin giydikleri şapkalara benzeyen deri bir şapka ve ellerinde eldiven vardı. Yani gayet sıkı giyinmişti ve yanakları da kızarmıştı. Benim üzerimde eskiden babanım olan üç ekoseli penye gömlek, onun ördüğü kazak, ceketim ve eldivenlerim vardı. Şapkam yoktu. Şapka erkeğe gelmez; bu yüzden de kulaklarım epey üşüyordu ama dayanılmayacak gibi değildi.

"Balık tutalım mı?" dedi.

"Olur. Ama oltayı senin atman gerekecek, ben kürek çekiyorum."

"Bana uyar."

Eldivenlerini çıkarıp oturma yerinin altındaki şişe yeşili oltayı alarak iğneleri açtı ve hızlı, neredeyse görülemeyecek kadar hızlı bir hareketle yemleri taktı. Ne yaptığım gayet iyi bildiği belliydi ve kurşun, gölü keskin bir şlop sesiyle deldi.

Kayık fiberglastı ve bence biraz fazla yüksekti; ahşap bir kayığın aksine, nihayet bana iyi gelen bir ritme kavuştuğumda istediğim hıza ulaşmadı. Düz bir hat üzerinde ilerlemek için epey gayret sarf etmem gerekiyordu; terlemeye başlamıştım ve doğrusu buna canım sıkılmıştı. Soğuktan kızarmış yüzüne, parlak misinayı ve beyaz buzlu suyu beklentiyle izleyen gözlerine baktım. Kıyı boyunda sis hâlâ ağaçlar arasında süzülüyor, onları putperest bir geçmişten fırlamış efsanevi mahluklara çeviriyordu. Uçuk pembe bulutlar kırmızı kulübelerin üzerinde asılı duruyor, sisin arkasından güneş yükseliyordu. Neden canını sıkıyorsun ki, dedim kendi kendime, bu güzel, bu çok güzel, daha iyisini bulamazsın, biraz terlesen ne çıkar.

"Vay be, bu kayığı götürmek epey zor işmiş," dedim.

"Evet," dedi, "bu fiberglas kayıklar böyle oluyor, çok hafif." O sırada oltaya balık vurdu. Yerinde zıplayıp bağırdı: "Tuttum! Şimdi çekeceğiz pezevengi." Daha önce hiç böyle küfür ettiğini duymamıştım, gerçekten de çok hoşuma gitti, heyecanlandım.

Oltayı önce biraz gevşek bıraktı, sonra yavaş yavaş sardı ve balığı dikkatle kayığın içine aldı.

"Tatlı su levreği," dedi, "büyükmüş de."

"Tebrikler," dedim, laf olsun diye de değil. Başını Chaplin gibi ya da çizgi filmdeki kukla Pinokyo gibi öne eğerek selam verince şapkası öne kaydı. Sol elini göğsünün sağma bastırıp oltayı kafasının üzerine kaldırdı. Balık kıpırdanıyordu.

"Senin şerefine küçük bir balık, tatlım."

Güldüm. Birlikte levreği oltadan çıkardık ve kayığın zeminine attık. Hayvan orada çırpınmaya başlayınca, zavallı küçük balık, dedi, ben de kayığa bu iş için konmuş bir sopayı alıp hayvanm kafasına sertçe vurdum, bir-iki daha çırpındıktan sonra hareketsiz kaldı.

Doğruldum. Sırtımda güneşi, çözülen sisi, eriyen buzu hissedebiliyordum. Yüzü altm rengiydi, saçları da; yüzünü güneşe kaldırmış, göz kamaştıran ışıkta gözlerini kapatmıştı.

"Nasıl, yandım mı?" diye sordu.

Yine güldüm. "Şenle ben," dedim. "Sadece şenle ben."

"Çok keyifli," dedi ve gülümsedi. Kürekleri öylece ıskarmozlara bıraktım. Kayığm etrafındaki sular sessizleşti. Kulübe sessizce kayaların üzerinde asılı duruyordu, bacasından usul usul duman y ükseliyordu ve günün birinde bu kadar güzel bir şeyin toza dönüşeceğini idrak etmek imkânsızdı.

UES0'YE GELDİĞİMİZDE, anakaradan gelen feribotun yanaştığı Vester0 Limanı'ndaki küçük bir otele girdik. Eski otel rıhtıma bir taş atımı mesafedeydi. Annem iyi olduğunu, çok şükür daha elden ayaktan düşmediğini söylemişti. Martıların gemi direkleri üzerinde hortum gibi döndüğü ve bütün gökyüzünü kapladığı balıkçı limanına bakıyordu otel. Martıların göğüsleri öyle beyazdı ki güneş çekildiğinde onlara bakmak gözlerimizi acıtıyordu. Bildiğimiz martılar, deniz kırlangıçları, iri gri martılar vardı. Teknelerin yelkenleri turuncu, yeşil ya da beyazdı ve kırmızı şamandıralar, rüzgârda sallanan flamalar arasında ağlar yelpaze gibi rıhtıma serilmişti.

"Burayı çok farklı gördüm," dedi annem.

"Ne zamana göre?" dedim.

"Kırk yıl öncesine göre."

"Kırk yıldır buraya hiç gelmedin mi?"

"Hayır," dedi.

Otelin kapısından girip çantalarımızı yere bıraktık. Benim çantam yoktu ama annemin mavi çantasmı taşıyordum. Hansen'in çantası vardı. Üzerimde babamın giysileri ve nemli ceketim vardı. Kurutsam iyi olacaktı. Üzerimde soğuk soğuk duruyordu. Beni hasta edebilirdi.

Annem resepsiyona gidip yıpranmış, antika cüzdanını çantasından çıkardı. İçinde bolca para vardı ve şimdiye kadar hiç harcamadığı şekilde harcıyordu; biraz netameli bir durumdu bu, hoşuma gitmemişti. Önceden yer ayırtmamış biri için odaları olup olmadığını sorduğunu duydum, belli ki o biri bendim, senenin bu zamanı

yer problemi olmuyordu. Konuşması acayip DanimarkalI geliyordu kulağa, her zamanki konuşmaları gibi değildi.

Sonra odalarımıza çıktık. Annemin bir saat dinlenmesi gerekiyordu, herhalde Hansen'in de. İç cebimden Calvados şişesini çıkarıp komodinin üzerine koydum ve ceketimi pencerenin altodaki radyatörün üzerine serdim, sıcaktı. Oda da sıcaktı. Yatağın üzerine oturup pencereden limana baktım ve düşünülmesi gereken şeyleri düşündüm. Pek iyi geldiğini söyleyemem.

Sırtüstü yattım. Yatak yumuşaktı. Gözlerimi kapattığımda zaman kayboldu. Saatime tekrar baktığımda bir saat geçmişti. Dumanı tüten ceketimi üzerime giyip yemek için aşağı indiğimde bizimkiler çoktan yerlerini almıştı. Masanın başında babam yerine Hansen'in oturuyor olması bana tuhaf gelmeliydi herhalde ama gelmemişti. Bunu fark ettiğimde kendimi suçlu hissettim.

Pencerenin yanma oturmuştuk. Acıkmıştım. Bir süre sonra annem masanın üzerinden eğilip yola baktı. Bunu iki kere yaptıktan sonra üçüncüde ayağa kalkıp paltosunu sandalyeden aldı.

"Hadi bakalım, gitme zamanı," dedi. Hansen de ayağa kalktı ama bu sefer nereye gittiğimizi sormadım. Daha bitirmeme çok olduğu halde yemeğimi tabağımda bıraktım ve onlara katılmak üzere ayağakalktım. Başka nereye gidecektim ki? Sokaktamotoru çalışır vaziyette bir taksi bekliyordu. Önceki gibi oturduk. Ben öne taksicinin yanına, ötekiler arkaya. Bu durum neden böyle yerleşmişti, sabah birlikte aldıkları bir karar mıydı bilemiyordum.

Güneye, adadaki üç büyük köyden biri olan Byrum'a doğru yola çıktık. Yolun iki yanında elektrikli teller, taş duvarlar, çalılarla çevrili düz otlaklar vardı. Bazı çiftliklerde büyük ağaçlar da göze çarpıyordu ve kasım aymda olduğumuzdan arazi soğuk ve temizlenmiş görünüyordu. Araba gayet hızlı gidiyordu. Uzaktan Byrum'ın kulesini gördük; o kadar yüksek bir kule olmadığı halde düz arazide hemen göze çarpıyordu. Eski şövalye şatoları gibi mazgalları vardı; eskiden ne için kullanıyorlarmış, şimdi neye yarıyor hiç bilmiyordum. Belki de sadece seyredecek bir şey olsun diye yapmışlardı. Bir Hıristiyan köyünde, sadece kilisenin işaret edeceği yere işaret eden bir kulenin olması biraz kibirli bir şey gibi görünüyordu; hem kilise de ülkenin en eski kiliselerinden biriydi samnm ama hızla önünden geçip köyün güney ucundan çıktık.

Sonra doğuya dönüp denize doğru gitmeye başladık. Bana geri dönüyormuşuz gibi gelmişti ama taksici benim bilmediğim bir şey biliyordu muhtemelen ve bizi keyfinin istediği yere götürebilirdi, hiç benim üzerime vazife değildi. Yol şoseydi ve kuruydu. Havanın nemli olmasma rağmen arabanın arkasından kalkan tozu görebiliyorduk. Ovada birkaç kilometre daha gittikten sonra durduk. Doğrusu burada her şey ovadan ibaret görünüyordu. Yolun kenarında sivri çatılı, çatı katlı, sarı tuğladan, orta büyüklükte bir ev vardı. Ne eskiydi ne yeni, savaş sonrası yapılmış evlere de benzemiyordu. Benden daha yaşlıydı. Evin arkasında koyunlar vardı. Gezinebilecekleri yeterince, hatta haddinden fazla boş alan vardı ama bütün sürü muhtemelen samanın konulduğu küçük bir ahırın dibine toplanmıştı, tabii otlaklar kurumuştu artık.

Annem arabadan indi. Hansen yerinden kıpırdamadığı için ben de yerimde kaldım. Annem eve doğru bir-iki adım attıktan sonra arabaya geri döndü ve eğilip arka koltuktan çantasını aldıktan sonra içinden bir zarf çıkarıp kapıyı sertçe kapadı. Zarfı açıp içinden dört tane siyah beyaz fotoğraf çıkardı. Arabanın kapısına yaslanıp fotoğrafları elinde oyun kâğıdı gibi açtı.

"Buraya niçin geldik?" dedim.

"Ağabeyin burada doğmuş,” dedi Hansen. "Bu evde."

Öne eğilince fotoğrafları pencereden net olarak görebildim; gerçekten de bu evdi. Fotoğrafların ikisinde annem vardı. Otların üzerine oturmuştu ve ayaklarının dibinde bir köpek vardı, alnında baklava şeklinde leke olan bir çoban köpeği. Köpekten pek anlamam ama anneme bakıyordu, belli ki arkadaştılar ve en ufak bir ipucu köpeğin annemin aklından geçenleri yapmasma yeterdi.

Annem gençti ve beline bir önlük dolamıştı. Çok güzeldi. Öteki fotoğrafta evin önündeki basamakların üzerinde kendinden daha yaşlı bir kadınla oturuyordu. Annesi olacak kadar yaşlı değil, belki ondan bir on yaş kadar büyüktü kadın. Son iki fotoğraf sadece evi iki farklı açıdan gösteren fotoğraflardı. Birisi evin nasıl olduğunu hatırlayabilmek için çekmişti onlan.

Annem fotoğrafları tekrar zarfa koyup kapıyı açtı. Zarfı koltuğa koyup Hansen'e baktı. Hansen de başını sallayarak gülümsedi. Annem derin bir nefes aldıktan sonra kapıyı kapattı ve bence biraz titrek adımlarla eve doğru yürümeye başladı.

Kapıya vardığında çalmadan önce durup en az bir dakika bekledi, sonra kapıyı çaldı ama kimse açmadı. Dönüp bize baktı ve ellerini havaya kaldırarak başını iki yana salladı. Hansen yine başım sallayarak gülümsedi. Bunun üzerine annem kapıyı bir kere daha, bu sefer daha sert çaldı ve bekledi. Nihayet annemden daha büyük, yetmiş yaşlarında bir kadın kapıyı açtı. Bir süre birbirlerine baktılar. Sonra konuşmaya başladılar ama çok uzak olduklarından ne konuştuklarını duyamıyordum.

"Biz böyle arabada mı oturacağız?" dedim.

"Ne kadar sürerse sürsün biz burada oturacağız," dedi Hansen.

"Peki," dedim.

İkisi kapıda dikiliyorlardı. Güneş bir an ön cama vurup çekildi. Taksici camı indirmiş sigara içiyordu, Prince sigarası. Duman gözlerimi yaktığı için başımı çevirdim.

"Ben seni hatırlıyorum," dedi annem. "Ingrid'sin. Sen beni hatırlıyor musun?"

Kadın sağ dirseğini kapının çerçevesine dayamış, yumruğunu havada hafifçe sıkmış, eminim ömrü billah kapıyı her açtığında durduğu şekilde duruyordu. Dikkatle annemin yüzüne baktıktan sonra çerçeveyi kendi haline bırakıp bir-iki adım geri attı ve önlüğünün cebinden gözlüğünü çıkardı.

"Evet," dedi. "Seni hatırlıyorum. Adını da hatırlıyorum. Savaştan hemen sonra gelmiştin, bir-iki yıl sonra. O zaman daha bu hale gelmemiştik," dedi gülerek. "Ama belki hâlâ aymyızdır."

"Bence değiliz," dedi annem.

"Belki de haklısın, içeri gelmez misin?"

"Gelirim," dedi annem.

Kadının arkasından hole girdi ve bileklikli botlarının parlak fermuarını açmak için zahmetle eğildi, "Eskiden, hamileyken de böyle zor eğilirdin, çıkartma çamur yok nasılsa, yeri sonra siliveri-rim," dedi Ingrid.

Gülümsedi. "Kahve yapayım," dedi ve mutfağa girdi. Tezgâhın üzerinde ikili bir gaz ocağı vardı. Ocağı yakıp düdüklü çaydanlığı üzerine koydu. Annem oturma odasma girmişti. Eskisi gibi değildi oda, yaşlı bir kadının oturma odasma benziyordu. İnsan gençken kim olursa olsun günün birinde, bütün ıvır zıvır, bütün o dantelli sehpa örtüleri, küçük porselen köpekler, Alplerde bir yerde değirmenin yanında duran porselen çoban, duvarlarda çerçeveli resimler, balık avlarken dereye fazlaca eğilmiş san örgülü kızı

koruyan melekler gelip odasına giriveriyordu. Pencerenin kenarındaki saksılarda, belli ki uzun zamandır orada duran kırmızı beyaz sardunyalar vardı.

Annem paltosunun düğmelerini açıp omuzlarından indirdikten sonra masaya oturdu ve dışarıya, ahır tarafına baktığında koy unların sessiz, ağır, sonbaharda, kışın, güneşte ya da karda hep yaptıkları gibi başlan duvara dayalı durduklannı gördü. Yazlan çayırlara yayılıp otlarlardı. Keyiflerinin istediği yere gider ama akşamlan, Norveç'teki dağ meralannda otlayan keçiler gibi mutlaka geri dönerlerdi.

Ingrid porselen bir çaydanlığa koyduğu kahve ve tepsiye yerleştirdiği fincanlarla geldi.

"Hâlâ koyunlann var," dedi annem.

"Vazgeçemiyorum. Kendimi bildim bileli burada koyun baktık. En azından ben baktım. Biliyorsun nakliyeci Karisen erken öldü." Kocasından hâlâ kürk yıl önce olduğu gibi nakliyeci Karisen diye bahsediyordu.

Ingrid sırtını pencereye dönerek divana oturdu.

"Kuzulama zamanı bir komşum yardım ediyor, bir sıkıntım oldu mu telefon var," dedi ve gülümsedi. "Ama tabii artık yavaş yavaş vazgeçmem lazım." Annemin önüne bir fincan koydu. Durala-dı. Hiç sabırsız değildi. Eğilip çifte kavrulmuş kahveyi fincana döktü ve ortalığı müthiş bir koku kapladı.

"Seni tekrar görmek istedim," dedi annem. "Daha bir-iki gün önce karar verdim. Yapmam gereken buymuş gibi geldi."

"İyi ettin," dedi Ingrid, "pek misafirim olmuyor. Ara sıra oğlum geliyor. Suyun öte yanındaki kasabada oturuyor. İlk gittiğinde bir-iki sene seni çok düşündüm. Ama sonra unuttum." Sakin ve dikkatli konuşuyordu yanlış bir şey söylememek için.

"Ben de seni çok düşündüm. Bazen senden başka hiç yakınım yokmuş gibi gelirdi. Tekrar görüşmeyi çok istedim ama memlekete sık sık geldiğim

halde bir türlü uğrayamadım," dedi annem, başıyla anakaranın bulunduğunu zannettiği yeri işaret etmiş ama yanılmıştı.

"Hayatımın ikinci bölümü bu evde başladı ya da birinci bölümü burada bitti. Belki ikisi birden. Burası çok emniyetliydi, daha iyisini düşünemiyorum, keşke kalabilseydim ama oğlan bir yaşma gelince Norveç'e gitmek zorunda kaldım. Başka seçeneğim yok sanmıştım. Ama varmış." Sonra annem başını dizlerine kapayıp ağladı. "Hiçbir şey hayal ettiğim gibi olmadı," dedi, "beklediğim gibi olmadı, şimdi de bu hastalık çıktı."

Ingrid hâlâ gülümsüyordu. "Ciddi mi?"

"Evet," dedi annem. "En azından doktorlar öyle düşünüyor."

"Üzüldüm," dedi Ingrid. "Kahveden sonra yürüyüşe çıkalım mı? Yürüyebilir misin?"

"Yürürüm."

Kahvelerini içtiler. Birbirlerine gülümsediler. Annem gözlerini sildi. Sıcak sıcak orada oturmak güzeldi, sonra annem bir an yürü-yemeyeceğini düşündü.

"Arabadaki o mu? Büyüyünce nasıl biri olduğunu görmek isterdim."

"Hayır, arabadaki onun bir küçüğü."

"İçeri çağırmayalım mı?"

"Çağırmayalım. Otuz yedi yaşma geldi ama hâlâ yetişkin olamadı. Boşanıyor. Onu ne yapayım bilemiyorum. Arkadaşım Hansen de arabada. O da geldi, bana arkadaşlık etmek için. Beklemekten sıkılmaz."

"Taksi fazla yazmayacak mı?"

"Baştan sabit bir fiyat üzerinde anlaştık."

"İyi bari," dedi Ingrid ve hole çıkıp paltosunu giydi. Annem de peşinden gitti ama vücudu ağır ve isteksizdi.

"İnsan yürürken daha kolay konuşuyor," dedi Ingrid, annem de ona hak verdi.

Ingrid başına bir örtü bağladı. "Dışarısı soğuk," dedi, "kafanı mutlaka ört." Annemin yaşlı Rus kadınlarında gördüğü, pembe çiçekli beyaz bir başörtüsü aldı raftan; artık ben de öyleyim herhalde, diye düşündü annem, ben de yaşlıyım.

Kapı açıldığında başlarına sıkı sıkı bağladıkları örtüleriyle dışarı çıktılar, yaşlı kadın kapıyı çektikten sonra dönüp arabada oturan bizlere baktı ve her nedense kapıyı kilitledi, gerçi pek bizimle alakalı olduğunu sanmıyorum. Elleri paltolarının ceplerinde yürümeye başladılar ve taksinin yanmdan geçip ovaya doğru ilerlediler. Ne konuştuklarını tahmin etmem zordu.

Onlar yirmi metre kadar uzaklaştığında Hansen kapıyı açıp dışarı çıktı ve aksi yöne yürümeye başladı. Ben de peşine takıldım.

"Bacakların mı uyuştu?" dedim.

"Evet," dedi.

"Benim de."

Ceketimin yakasını kaldırmıştım; gökyüzü griydi ve neredeyse başlarımızın üzerine bastırıyordu. Yüzüme değen nemli ve yapışkan hava şakaklarıma hafifçe abanıyordu. Biraz yürüdükten sonra cebimden tütün paketini çıkarıp bir sigara sardım, sonra bir tane daha sarıp Hansen'e ikram ettim.

"Teşekkür ederim, fena da olmaz hani," dedi. İki sigarayı da yaktım; ilk nefesleri çektiğimizde gerçekten de harikaydı.

"Sence ne konuşuyorlardır?" dedim.

"Tahmin etmesi zor değil," dedi Hansen. "Ağabeyinin doğduğu zamanlardan, o sırada burada yaşadıkları şeylerden bahsediyorlardı^ Biliyorsun burada doğmuştu."

"Biliyorum. Söylemiştin. Aslında hep biliyordum da gözümün önüne getiremiyordum, kimse bana anlatmamıştı."

"Anlatmamışlardır. Belki de anlatmaları gerekirdi."

"Evet," dedim. "Sence benden de bahsediyorlar mıdır?"

"Zannetmem."

"Ben de," dedim.

Hansen pek konuşmak istemediğinden sessizce yürümeye devam ettik. Ova ancak bir Danimarka ovasmın olabileceği kadar düzdü. Uzun zaman önce birisi eline bir demir alıp her yeri düzle-mişti sanki.

Ovanın ortasında bir küme ev vardı. Birkaçının çatıları kurutulmuş deniz yosunuyla kaplanmıştı. Evlerin etrafına çepeçevre ağaçlar ekilmişti; daha pek boy atmamış çam ve ladin ağaçlarıydı. Etraflarından dolanıp geldiğimiz yoldan geri döndük. Hızlı yürümüyorduk, zaman da bize ilişmiyordu. Alçak sesle tık tık diyordu. Taksi* metre gibi. Arabaya vardığımızda hemen içeri girdik. Taksici içeriyi ısıtmak için motoru açık bırakmıştı. Benzin ibresine baktım ama daha yarım depodan fazla vardı.

Sonra nemli rüzgâra doğru hafifçe eğilmiş, kol kola, eşarp eşarba geri döndüler. Evin önünde yine kol kola, daha doğrusu el ele durdular; belli ki daha söylenecek şeyler vardı zira birlikte içeri girdiler. Biz arabada hepimiz kendi köşelerimize büzüşmüş oturmaya devam ettik ve on beş dakika sonra annem elinde küçük bir paketle tek başma evden çıktı.

Otelde akşam yemeğini yedikten sonra Calvados şişesini almak için odama çıktım ve üç plastik bardakla tekrar aşağı indim. Annemle Hansen hâlâ masada oturuyorlardı. Şişeyle bardakları önlerine koydum. İkisi de sigara içiyordu. Dışarısı karanlıktı. Birbirlerine baktılar, sonra annem bana bakıp hafifçe, ama ruhsuz gülümsedi, yine de şüpheci bir hali yoktu. Calvados'u plastik bardaklara koydum ve Hansen kendi bardağmı kaldırdı.

"Zafer Takı, öyle mi?" dedi.

"Zafer Takı, Boris'le Ravic'in şerefine, Tanrı ikisinden de razı olsun," dedi annem gülerek, ben de onlardan daha temkinli bir havada bardağımı kaldırdım ve bir yudum içtim. Kuvvetli ve güzel bir tadı vardı, viskiden çok daha iyi. Alkol pırıl pırıl mideme indi ve Hansen'in bas sesi her şeyi zangırdattı.

"Vay canına," dedi "sağlam içkiymiş."

"Bir tane daha," diyerek şişeyi elime aldım ama Hansen başını iki yana salladı.

Annem "Bugünlük bu kadar yeter. Ben yukarı çıkıyorum. Sabah görüşürüz," dedi.

"Ditto," dedi Hansen, bu kelimeyi daha önce duymuştum, "aynen" manasına geldiğini biliyordum, demek o da yukarı çıkacaktı, ki nitekim birlikte kalkıp birinci kata çıkmak üzere merdivene doğru yürüdüler ve beni masada yalnız bıraktılar. Kendime bir bardak daha koyup san sıvıyı küçük yudumlar halinde içerken pencereden limanı seyrediyordum; rıhtımın ışıklan yanıyordu, bazı teknelerde de ışık vardı ve iskelelerine fenerler asılmıştı. Ayağa kalkıp denizci ceketimi sandalyeden aldım. Şişeyi ceketimin iç cebine koydum ve plastik bardağı da alıp limana, balıkçı teknelerinin dizi dizi bağlanmış olduğu nhtımlardan birine gittim. Rıhtımın sonuna kadar yürüdüm ve karanlıkta betona vuran dalgalann yumuşak, şınltılı sesini dinleyerek durdum. Bardağı neredeyse ağzma kadar doldurdum ve bir taraftan içerken bir taraftan geri yürümeye başladım. Kendimi iyi, adeta mutlu hissediyordum, bunun sebebinin alkol olduğunu biliyordum ama hiç umurumda değildi.

HANSEN DAHA UYANMAMIŞTI. Annemle ikimiz batıya, anakaraya bakan kumsalda yan yana duruyorduk. Hava değişmiş, aniden çıtır çıtır soğuk olmuştu ve gün çoktan ağarmıştı. Isı sıfırın altodaydı ve sonbaharda bazen görüldüğü üzre, gökyüzünden bir büyüteç inmiş gibi hava pırıl pırıldı. O büyüteçten baktığımızda, kuzeyindeki ve güneyindeki pas rengi gökyüzüyle, ortasındaki yüksek kilise kulesiyle, anakaradaki kasabayı görebiliyorduk. Pusun olmadığı günlerde o kasabanın kıyısından bakınca bizim burada durduğumuz kumsal görülebilirdi.

Üzerinde kırmızıyla *dlg* harfleri yazan, devasa, gri betondan eski hububat silosunu limanın üzerinde seçebiliyordum ama limanı göremiyorduk. Silo artık boştu; içinde kof yankılar ve tepeden aşağı binlerce metreküplük zifiri karanlıktan başka bir şey yoktu. Her şey değişiyordu, bütün kasaba. Arabaların giremediği sokaklar, eskisinden çok daha fazla mağaza ve bar, sarhoş Norveçli ve İsveçlilerle dolu daha fazla feribot vardı.

Başımı azıcık çevirip anneme baktım. Hava temizdi, rüzgâr yüzlerimizi kesiyordu. Sol eliyle paltosunun yakasını sıkı sıkı tutuyordu, sigarasını sağ elinin eldivenli parmaklarının kuytusuna saklamıştı. Rüzgâr saçlarına kıvırcık daireler çizdiriyordu; hâlâ koyuydu saçları ama beyazlar bir gün öncesinden bile daha fazlaydı.

Üzerimde denizci ceketim vardı ve ben de sigaramı çıplak parmaklarımın arasında tutuyordum. Kulaklarım muhtemelen kireç gibi bembeyaz kesilmişti ve parmaklarım da yavaş yavaş mavimtrak bir renk alıyordu. Sonunda öyle üşüdüler ki soğuktan çatlayacaklar zannettim, tırnaklarım da zonklamaya başlayınca daha fazla daya-

namayıp yansım içtiğim sigarayı donmuş kuma attım. Sonra ellerimi ceplerime sokup defalarca açıp kapadım. Sağ elim artık sızlamıyor gibiydi. Belki de uyuştuğu için. Şiş yanağım soğukta yanıyordu.

"Eldivenin yok mu?"

"Hayır," dedim.

"Aklın bir kanş havada," dedi ve usulca omzunu omzuma dayadı, birden mutlu oldum. "Hep böyleydin," dedi.

"Biliyorum," dedim. "Çocukluktan beri böyleyim."

"Maalesef bende de fazla eldiven yok. Yanıma sadece bunlan aldım."

"Olsun. Ellerimi ceplerimde ısıtınm."

"Ama o zaman da sigaranı içemezsin."

"Sürekli içmem gerekmiyor, anne."

"Tabii. Aslında bırakmak lazım. Gerçekten." Durgunlaştı ve gözleri uzaklara daldı. "Tannm artık bırakmanın hiç manası kalmadı."

Tam o sırada ona doğru şeyi söylemem gerekiyordu ama öyle bir şey varsa bile onun ne olduğunu bilmiyordum, bildiğini söyleyen varsa da hiçbir halttan haberi yoktur. Ben de ilk aklıma geleni söyledim.

"Korkuyor musun?"

"Neden?" dedi ve sert bir hareketle bana dönüp geldiğimden beri ilk olarak yüzüme baktı. Kızardığımı hissediyordum. Başımı eğip yere baktım.

"Ölümden korktuğumu mu düşünüyorsun?" dedi.

"Bilmem," dedim. "Korkuyor musun?"

"Hayır," dedi, "ölümden korkmuyorum. Ama daha ölmek istemiyorum." Başını çevirip sigarasından derin bir nefes çekti ve kumsala, alçak dalgalara bakarak dumanı öfkeyle suya doğru üfledi.

Doğru söylüyordu, hiçbir şeyden korkmazdı ama ölmeden önce görmek istediği, yaşamak istediği bir şeyler daha vardı. Kuşkusuz ölümle yüz yüze olan herkes öyle hisseder ama artık Duvar yıkıldığına göre Sovyetler Birliği’nin çöküşünü gerçekten görmek isterdi. Onun ve onu takip edecek şeylerin bir parçası olmak, Gor-baçov'un zafer kazandığını ya da geri adım atıp biraz fazla ileri gittiğini söylediğini görmek isterdi; bütün bunları yaşayamazsa gözü açık gidecekti. Ben de bütün bunları görmek istiyordum ve muhtemelen görecektim ama ben onun aksine ölmekten korkuyordum. Ölmek değil, onu pek idrak edemiyordum, hiç olmak anlaşılması imkânsız bir şeydi, yani aslında korkulacak bir şey değildi ama *ölmenin* kendisini idrak edebiliyordum, hep korktuğun şeyin *şimdi* başına geldiğinden kesinlikle emin olduğun *ânı,* hep olmayı *istediğin* kişi olma şansını ebediyen kaybettiğini, şu anda her kimsen çevrendekilerin seni hep öyle hatırlayacağım aniden anladığın ânı tahayyül edebiliyordum. İnsanın boğazmı bir şey sıkar gibi olurdu herhalde, bir kapı açılıp da oradan nurlar saçılır gibi olmazdı ya da hep tanıdığın ve hoşlandığın, hatta sevdiğin bir kadın ya da erkek o kapıdan uzanıp da seni dinleneceğin, huzur bulacağm bir yere, bir sonsuzluktan ötekine tatlı tatlı çağırıyor gibi olmazdı.

"Geri dönelim mi?" dedim.

"Ben biraz daha kalacağım. Sen git," dedi, "ben birazdan gelirim."

"Emin misin?" dedim.

"Tabii eminim," dedi ama gitmemin yanlış olacağım hissettim ve kaldım.

"Hadi yallah," deyince ister istemez gitmek zorunda kaldım.

"Peki," dedim.

Sırtımı rüzgâra verip limana ve otele doğru yürümeye başladım. Kumdaki patikada biraz ilerledikten sonra durup geri döndüm ve annemi hâlâ orada suyun öte yanındaki kasabaya bakarken gördüm. Patikadan ayrılıp kum tepelerinin arasına girdim, gerçi çocukken bunlar benim için kum tepesi olsa bile şu anda pek öyle denemezdi. Üzerini ot bürümüş, karmaşık bir ağ şeklinde kumu tutan tümseklerdi sadece ve en büyük tümseğin arkasında rüzgârın kumsaldaki gibi ulumadığı bir kuytuluk vardı, hem orası kadar soğuk da değildi. Ellerimi kaldırıp kulaklarımı iyice ovaladım.

Sırtımı tümseğe dayayıp oturdum. Kafamı ceketime gömdüm, ceketimin yenlerini ellerimin üzerine çektim ve bacaklarımı kollarımla sarıp başımı dizlerimin üzerine dayadım.

Bir müddet öyle durduktan soma emekleyerek kum tümseğinin kenarına gittim ve kumsala baktım. Annem hâlâ denize bakıyordu. Rüzgâr iyice hızlanmış bir dalganın tepesindeki köpüğü ötekine savuruyordu. Acayip bir görüntüydü. Geriye dönüp önceki gibi oturdum. Kuma baktım. Bakacak fazla bir şey yoktu. Otuz yedi yaşındayım, diye düşündüm. Duvar yıkıldı. Ben buradayım. En azından on beş dakika olduğunu umduğum bir sürenin sonunda yine emekleyerek tepeciğin kenarından kumsala baktım. Annem dizlerinin üzerindeydi bu sefer. Tuhaf görünüyordu.

Bir-iki dakika durup kalkacak mı diye bekledim ama kalkmadı. Geriye emekleyip tepeye dayandım ve gözlerimi sıkıca yumarak konsantre olmaya çalıştım. Çok önemli, çok özel bir şey arıyordum ama ne kadar çabalarsam çabalayayım bulamadım. Kurumuş sahil otlarından bir tutam koparıp

ağzıma tıktım ve çiğnemeye başladım. Serttiler, dilimi kestiler ama biraz daha aldım, bir avuç dolusunu ağzıma attım ve annemin ayağa kalkıp bana gelmesini beklerken çiğnedim, çiğnedim.